

**YEREL YÖNETİMLER ÖLÇEĞİNDE PLANLAMAYA KADIN KATILIMI:
“ANKARA ÖRNEĞİ”**

Seher POLAT

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**NİSAN 2008
ANKARA**

Seher POLAT tarafından hazırlanan “YÖNETİMLER ÖLÇEĞİNDE PLANLAMAYA KADIN KATILIMI: ANKARA ÖRNEĞİ” adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Feral EKE

Şehir ve Bölge Planlama, Gazi Üniversitesi

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Serap KAYASÜ

Şehir ve Bölge Planlama, Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Feral EKE

Şehir ve Bölge Planlama, Gazi Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Nihan ÖZDEMİR SÖNMEZ

Şehir ve Bölge Planlama, Gazi Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Nilgün GÖRER TAMER

Şehir ve Bölge Planlama, Gazi Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Nuray BAYRAKTAR

Şehir ve Bölge Planlama, Gazi Üniversitesi

Tarih: 21/04/2008

Bu tez ile G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Nermin ERTAN

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Seher POLAT

YEREL YÖNETİMLER ÖLÇEĞİNDE PLANLAMAYA KADIN KATILIMI
“ANKARA ÖRNEĞİ”
(Yüksek Lisans Tezi)

Seher POLAT

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Nisan 2008

ÖZET

Yerel yönetimlerin demokratikleşmenin bir gereği olarak insan haklarını gözeten, daha şeffaf bir yapıya dönüştüğü ve bu dönüşümün gerçekleşmesi için katılım kavramını ön plana çıkardığı bilinmektedir. Katılımın sağlanmasına ve artırılmasına yönelik çalışma yapan yerel yönetimler, toplumun her katmanında yer alan dezavantajlı gruplar için çeşitli düzenlemeler yaparken kadınları çoğu zaman göz ardı etmektedir. Kentsel ve kamusal mekanın eşit kullanılabilmesi, yaşam çevreleriyle ilgili görüşlerin aktarılabilmesi ve kenti kadınların da sahiplenebilmesi için yerel yönetimlerde ve planlamada kadın katılımına destek verilmelidir. Bu çalışmada planlama disiplinde kadın katılımına yönelik olarak Ankara metropoliten alanındaki belediyelerin imar ve şehircilik birimlerinde çalışan teknik personel görüşleri toplumsal cinsiyet yönünden ele alınmakta, çalışma yaşamında karşılaşılan güçlükler, temsil sorunsalı, kentsel katılımın boyutu, kentsel problemlerin algılanma düzeyi ile cinsiyet duyarlı planlama konuları irdelenmektedir. Çalışmada teknik personel ve planıcı olarak kadınların erkek meslektaşlarına nazaran farklı hassasiyete ve farklı mesleki görüşlere sahip olduğu varsayımından hareket edilmektedir. Çalışmanın amacı kadınların erkek egemen toplum yapısı içerisinde ikincilleştirildiğinin ve toplumsal cinsiyet ayrımına maruz kaldığının saptanarak kentsel yaşamda sorun, istek ve beklentilerinin erkeklerden farklılık gösterdiğinin ortaya konmasıdır. Dünya ülkeleri örnekleri incelendiğinde

kadınlar için planlama ve katılımın feminizm hareketleriyle birlikte geliştiği görülmektedir. Ancak Ankara örneğinden yola çıkarak ülkemizdeki durum değerlendirildiğinde henüz cinsiyet duyarlı planlama ve aktif bir katılımdan söz etmek mümkün değildir. Kadınların planlama sürecinde yer alarak aktif kadın katılımının sağlanması için yerel yönetimlerde örnek modellerin oluşturulması, belediyeler ile kadın örgütleri arasında işbirliğinin sağlanarak katılımın öneminin vurgulanması ve en önemlisi cinsiyet eşitliği konusunda halkın duyarlılığının ve bilincinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Bilim Kodu : 801.1.077
Anahtar Kelimeler : Toplumsal cinsiyet, kadın, katılım, yerel yönetim, cinsiyet duyarlı planlama
Sayfa Adedi : 136
Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Feral EKE

**WOMAN PARTICIPATION IN PLANNING AT LOCAL GOVERNMENT
SCALE**

“CASE OF ANKARA”

(M.Sc. Thesis)

Seher POLAT

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

April 2008

ABSTRACT

Local governments are transforming to a more transparent structure in which human rights are respected as a necessity of the democratization process and in order to realize this transformation, the concept of participation stands in the forefront. Local governments which endeavor to provide and increase participation, nevertheless disregard women while making some arrangements for various disadvantaged groups in the society. Participation of woman in local government and planning is necessary, for an equitable use of urban and public space and to increase the claim of women in the city. In this study the views of technical personnel of planning units in municipalities of Ankara metropolitan government is handled from a social gender point of view and issues such as difficulties in working life, representation problems, dimension of participation, perception of urban problems and gender sensitive planning issues are examined. The study starts from the hypotheses that woman – as technical personnel and planners – have a different sensitivity and professional view when compared to men colleagues. The aim of the study is to put forward that women are subordinated under men’s sovereign power in the society and that they are subject to social sexism while showing that their problems and demands in urban life differ from that of men. When we examine examples from other countries it’s seen that planning for women and participation have gained importance with feminist movements. However, when we examine

Turkey departing from the case of Ankara we see that it's not possible to talk about a gender sensitive planning and an active participation. In order to provide the basis for an active participation of women in the planning process, it's necessary to build reference models, to provide for cooperation between municipalities and women organizations emphasizing the importance of participation and of most importance to raise the sensitivity and consciousness of the society in gender equity.

Science Code : 801.1.077
Key Words : Gender, woman, participation, local government, gender sensitive planning
Page Number : 136
Adviser : Prof. Dr. Feral EKE

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, tezimin oluşum ve tamamlanma sürecinde büyük desteği bulunan tez danışmanım Prof. Dr. Feral Eke'ye, yine kıymetli tecrübelerinden faydalandığım hocalarım Doç. Dr. Serap Kayasü, Yrd. Doç. Dr. Nilgün Görer Tamer, Yrd. Doç. Dr. Nihan Özdemir Sönmez ve Yrd. Doç. Dr. Nuray Bayraktar'a, manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan çok değerli annem Mutlu Polat, babam Emin Polat, ablam Gökçe Polat ve sözlüm Onur Özkazanç ile çalışma arkadaşlarım Araş. Gör. Z. Aslı Gürel Üçer ve Araş. Gör. Leyla Alkan'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
RESİMLERİN LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Toplumsal Cinsiyet	6
2.2. Katılım	7
2.2.1. Katılım çeşitleri ve yerel katılımın ilkeleri	8
3. TÜRKİYE’DE KADIN HAKLARI VE KADINLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA KATILIMI	11
3.1. Türkiye’de Kadın Hareketlerinin Tarihsel Gelişimi ve Kadın Hakları.....	11
3.2. Toplumsal Yaşamda Kadın	18
3.2.1. Ekonomik katılım.....	18
3.2.2. Sosyal katılım.....	27
3.2.3. Siyasal katılım.....	36
4. KENT PLANLAMA VE YEREL YÖNETİMLERE KADIN KATILIMI	43
4.1. Kentsel Yönetim Boyutunda Kadın Katılım	43

Sayfa

4.2. Kentsel Planlama Sürecinde Kadın Katılımı.....	48
5. PLANLAMAYA KADIN KATILIMI: ANKARA ÖRNEĞİ	59
5.1. Planlama Meslek Alanında Kadın.....	63
5.1.1. Temel demografik değişkenler.....	63
5.1.2. Çalışma yaşamı	68
5.1.3. Kentsel sorunların algılanması.....	74
5.2. Kentsel Yönetim Boyutunda Kadın	77
5.2.1. Kentsel politikalar ve kadın temsili.....	77
5.3. Planlama ve Halk Katılımı Boyutunda Kadın.....	84
5.3.1. Halk katılımının düzeyi.....	84
5.3.2. Kadınlar için planlama ve planlamaya katılım.....	88
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	99
KAYNAKLAR	109
EKLER.....	115
EK-1 Temel özelliklere göre cinsiyetlerin ortalama aylık kazançları.....	116
EK-2 Seçilmiş bazı mesleklerde kadın (12 ve daha yukarı yaştaki nüfus).....	117
EK-3 Orta ve üst düzey yöneticiliklerde kadının yeri.....	118
EK-4 Anket formu örneği	119
Ek-5 Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı.....	123
EK-6 Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kentsel sorunlar algısı.....	130
EK-7 Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kent konseyi ve halk katılımı birimleri.....	133
ÖZGEÇMİŞ	136

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Nakdi kazanç sağlayan kadınların kazançları üzerinde karar verme düzeyi	28
Çizelge 3.2. Kadınların fiziksel şiddete maruz kalmaya ilişkin tutumları	31
Çizelge 3.3. Yoksulluğun boyutları ve toplumsal cinsiyet bağıntısı	35
Çizelge 3.4. Bazı ülkelerde siyasete kadın katılım oranı	37
Çizelge 3.5. Seçim yılı ve cinsiyete göre parlamenter sayısı	38
Çizelge 4.1. Yerel yönetimler seçimlerine göre mevcut durum	46
Çizelge 5.1. Örneklemin ilçelere göre dağılımı	62
Çizelge 5.2. Örneklemin meslek durumu	65
Çizelge 5.3. Örneklemin cinsiyete göre dağılımı	66
Çizelge 5.4. Yaş grupları dağılımı	66
Çizelge 5.5. Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyeleri personel eğitim düzeyi	67
Çizelge 5.6. Örneklemin eğitim düzeyi	68
Çizelge 5.7. Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı	69
Çizelge 5.8. Örneklemin çalışma yaşamında karşılaştığı güçlükler	70
Çizelge 5.9. Örneklemin çalışma yaşamında eşitlik görüşleri	71
Çizelge 5.10. Örneklemin cinsiyet ayrımına maruz kalma nedenleri	72
Çizelge 5.11. Örnekleminde farklı cinsiyetten amire karşı geliştirilecek tutumlar	72
Çizelge 5.12. Örneklemin planlama disiplininde kadın çalışanlara karşı tutumları ..	74
Çizelge 5.13. Örneklemin Ankara kent düzeyindeki sorunlar algısı	75
Çizelge 5.14. Örneklemin yaşanılan belediye düzeyindeki sorunlar algısı	76
Çizelge 5.15. Örneklemin yaşanılan mahalle düzeyindeki sorunlar algısı	77

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.16. Ankara belediyeleri belediye meclisi ve encümen üye sayısı.....	79
Çizelge 5.17. Örneklemin yerel politikada ağırlık verilmesi istenen konular.....	80
Çizelge 5.18. Örneklemin erkek egemen bir meclisin kadın sorunlarına çözüm bulabilme düzeyine ilişkin tutumları.....	81
Çizelge 5.19. Örneklemin kota uygulaması hakkındaki düşünceleri.....	82
Çizelge 5.20. Örneklemin kota uygulaması hakkındaki düşüncelerinin ilçelere göre dağılımı	83
Çizelge 5.21. Cinsiyet duyarlı planlama ihtiyacı	88
Çizelge 5.22. Cinsiyet duyarlı planlama ihtiyacının ilçelere göre dağılımı.....	89
Çizelge 5.23. Cinsiyet duyarlı planlama gereklilik nedenleri	90
Çizelge 5.24. Cinsiyet duyarlı planlamada kadın plancı gerekliliği	90
Çizelge 5.25. Cinsiyet duyarlı planlamada kadın plancı gerekliliğinin ilçelere göre dağılımı	91
Çizelge 5.26. Cinsiyet duyarlı planlamada düzenlenmesi gereken kentsel mekanlar	92
Çizelge 5.27. Yerel yönetimlerde planlamaya kadın katılım yeterliliği	93
Çizelge 5.28. İlçelere göre planlamaya kadın katılımı kıyaslaması.....	93
Çizelge 5.29. Kadınların planlamanın süreçlerinde etkin bir şekilde yer alamama nedenleri	94
Çizelge 5.30. Kadın çalışan sayısının katılıma etkileri	95
Çizelge 5.31. Kadın çalışan sayısının katılıma olumlu etkileri.....	96
Çizelge 5.32. Kadın katılımının artırılması için alınacak önlemler	97

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Kentli kadınların eğitim düzeyine göre işgücüne katılımı.....	22
Şekil 3.2. Ayrıntılı meslek sınıflandırmasına göre çalışan nüfus	25

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 5.1. Örneklem alanı.....	61

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Bkz	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
ÇATOM	Çok Amaçlı Toplum Merkezi
CEDAW	Kadınlara Karsı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇYDD	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
DiE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GİDEM	Girişimciyi Destekleme Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IPU	Uluslararası Parlamenterler Birliği
KA-DER	Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği
KAGİDER	Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KAGİMER	Kadın Girişimci İş Geliştirme Merkezi
KA-MER	Kadın Merkezi
KASAİD	Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği
KSSGM	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
OECD	İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
ŞPO	Şehir Plancıları Odası
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

Kısaltmalar**Açıklama****UNDP**

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

UNESCO

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

UNHCR

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

UNICEF

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

Vb

Ve Benzeri

Vd

Ve Diğerleri

WEF

Dünya Ekonomik Forumu

1. GİRİŞ

Sermayenin küreselleşmesi ile birlikte ortaya çıkan neo-liberal politikalar, gelir dağılımında eşitsizliğe ve dolayısıyla yoksulluğun artmasına sebep olmaktadır. Hükümetlerin eğitim ve sağlık harcamalarını kısıtlaması, sosyal güvencenin azaltılması, sosyal devletin çözüldüğünün en önemli göstergeleri arasındadır. Neo-liberal politikalar yerel yönetimlerin de kamu harcamalarını önemli ölçüde daraltmaktadır. Sosyal devletteki bu çözüme ve dolayısıyla halka hizmet eden en yakın birim olan yerel yönetimlerin kamusal hizmetlerin çoğunu yerine getirememesi kadınların kentsel yaşamdaki konumunu da değişime uğratmaktadır. Çünkü yerel yönetimlerin görevleri arasında sıralanan hasta, yaşlı ve çocuk bakımı, çocukların okul öncesi eğitimi vb. birçok kamusal hizmet kadınlar tarafından yerine getirilmektedir.

Küresel kapitalist politikalarla birlikte eğitim ve sağlık gibi kamu alanlarındaki özelleştirmeler kadınların işgücünde de farklı zorluklar yaşamasına sebep olmaktadır. Özelleştirmeler sonucu işten çıkartılmalarda kadınlar öncelikli grup olarak görülmekte, çalışma yaşamında ikincil konuma itilmekte ve dolayısıyla kadınların düşük olan ücretleri daha da düşürülmektedir.

Geçtiğimiz yüzyılda toplumsal çevrede yaşanan değişimler kendilerini en çok cinsiyet rollerinin farklılaşarak birbirinden ayrıldığı, sosyal, ekonomik ve fiziksel alanlardaki dönüşümlerde göstermiş ve bu dönemde cinsiyetler arası görevler yeniden tanımlanmıştır. Bu tanımlama yapılırken toplum, kadınları daha çok hane içinde yapılan etkinliklere itmiş özellikle erken-endüstri toplumlarında kadınların yaşam alanı; ev ve komşuluk birimi olarak şekillenmeye başlamıştır [Mackenzie, 2002]. Nitekim kadınlar, günümüze kadar geçen tarihsel süreç içerisinde, yaşamın her alanında cinsiyete dayalı ayrıma maruz kalmakta; fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak erkeklerle eşit fırsatlara erişememektedir.

Kadınların sosyo-ekonomik alanda yer alması ve toplumsal konumlarının geliştirilmesi amacıyla 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyada

örgütlü/örgütsüz kadın mücadelesi başlatılmıştır. Kadın çalışmalarında hedeflenen; kadının erkek ile aynı olanaklara sahip olması, sosyal, fiziksel, ekonomik ve siyasal haklar ile eşit katılımın sağlanmasıdır. Birçok akademik çalışmada da belirtildiği gibi bu eşitlik çabalarının başlatıldığı nokta yerel düzeydir. Çünkü kadınların çoğu için temel yaşam alanı, ev ve yakın çevresidir. Yerel yönetimlerin görevleri arasında kadınların yaşam çevresiyle ilgili olarak mekansal, toplumsal, sosyo-kültürel, ekonomik tüm ortak gereksinmelerini karşılamak ve ortak sorunlarını çözmek yer almaktadır. Bu sebeple *çalışma* yerel yönetim ölçeğinde ele alınacaktır. *Çalışmanın amacı* yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet ayrımcılığının kentsel planlamaya/yönetime ve kadın katılımı üzerine etkilerinin saptanmasıdır. *Çalışmanın varsayımları* ise;

- a. Kadınlar toplumsal cinsiyet ayrımına maruz kalmaktadır.
- b. Kadınların yerel düzeyde, planlamaya ve yönetime kentsel katılımı erkeklere oranla çok düşüktür.
- c. Toplumsal cinsiyetten dolayı her iki cinsin de ihtiyaçları ve beklentileri farklılık göstermektedir, bu sebeple kadınlar ayrı bir planlama – yönetim yaklaşımıyla ele alınmalıdır.

Konuyla ilgili kavramsal/kuramsal çerçeve, küreselleşme sürecinde yaşanan yerel değişimler, toplumda kadının yeri ve karşılaşılan kadın sorunları ile Ankara yerel yönetimlerinde kadın katılımının karşılaştırmalı olarak incelenmesi bu *çalışmanın kapsamı* içerisinde yer almaktadır.

Küreselleşme ile birlikte yaşanan süreçte bölgesel – yerel birçok değişim yaşanmıştır/yaşanmaktadır. Süreç hem yerel yönetimleri hem de kadınları etkilediği için çalışma kapsamı içerisinde yer almaktadır. Çalışmada vurgulanmak istenen küreselleşmenin getirdiği bir değişim olarak yerel demokrasi, yerel sermaye ve yerel kültür kavramlarının önem kazanması ve böylece yerelleşme sürecinin yaşanmasıdır. Yerelleşme sürecindeki daha demokratik ve eşitlikçi yeni bir dünya düzeni oluşturma çabasının gerçekleştirilebilmesi için ise ekonomik, sosyal, kültürel olanaklar yaratılmalı, eşit hak ve özgürlükler korunarak evrensel nitelikte ele

alınmalıdır. Hak ve özgürlüklerin uluslar arası niteliği, İkinci Dünya Savaşı sonrası (1948 yılında) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin yayınlanması ile resmîyet kazanmıştır. Daha sonrasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950), Helsinki Nihai Senedi (1975), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (1990) vb. birçok uluslar arası çalışmalar yapılmıştır. İmzalanan bu belgelerin uygulaması ise iki temel yolla sağlanmaktadır. İlki; hükümlerin kendi hukuki düzenlemelerinde yer verilmesi, belgelerin mahkemede sunulabilmesi ve uygulanabilir kılınması yoludur. İkincisi ise; hükümlerin ihlali durumunda kurumsallaşan uluslar arası şikayet ve yargı yöntemidir [Ökmen ve Parlak, 2002].

İnsan haklarına ilişkin bildirme, sözleşme ve anayasalarda yer alan temel hak ve özgürlükler ırk, renk, din, dil, etnik köken, siyasal düşünce ve *cinsiyet* ayırımı yapılmaksızın dünya üzerinde yaşayan her bireye aittir. Ancak dünya nüfusunun yarısını oluşturan büyük çoğunluk; *kadınlar*, bu hak ve özgürlüklerden “erkeklerle eşit düzeyde yararlanabiliyor mu”, “küreselleşme sürecinde kadın ve kadının değişen rolü nedir” soruları günümüze kadar geçen zamanda tartışılmış/tartışılmaya devam etmektedir. Aslında küreselleşme süreci kadın hakları ve cinsiyet eşitliği açısından irdelendiğinde birçok olumsuzluğu da beraberinde getirmektedir. Süreç kadınları daha çok ekonomik yönden etkilemekte, sürecin kapitalist yapıyı destekleyici nitelikte olması, kaynakların dengesiz ve yetersiz dağılımı, sendikasılaştırma, emeğin sömürülmesi vb. etmenler dünyada kadın yoksulluğunun daha da artmasına neden olmaktadır.

Toksöz ve ark. (2001) küreselleşmenin kadınlar üzerindeki etkilerini sektörel bazda ele almış ve bunları üretim, hizmet, tarım ve enformel sektör olarak sınıflandırmıştır.

Üretim sektörü: Dünya piyasalarındaki rekabet ürün fiyatlarının minimuma düşürülmesini gerekli kılmaktadır. Bu sebeple firmalar ucuz emek olarak kadın işgücünü kullanmaya başlamıştır. Sözde işsizliğin azaldığı söylene de kadınlar düşük ücretlerle, geçici ve düzensiz, iş güvencesinden ve sosyal güvenceden yoksun olarak çalıştırılmaktadır. Sonuç olarak kalifiye olmayan, eğitimsiz, emek

yoğun sektörlerin istismarına uğrayan kadın işgücü hak ettiği ücrete ulaşamamakta ve giderek yoksullaşmaktadır.

Hizmet sektörü: Küreselleşmeyle birlikte uluslar arası finansal hizmet sektörleri kadınlara yeni iş imkanları sunmaktadır. Ancak kadınlar daha az beceri gerektiren işlerde yoğunlaşmaktadır.

Enformel sektör: Daha önce de belirtildiği gibi firmalar; işgücü maliyetlerini düşürmek için, ürettiklerini küçük atölyelerde (çoğu zaman evde çalışan) kadınlara yaptırmakta ve sosyal güvenlik imkanı sağlamadıkları, çoğu zaman kötü çalışma ortamı sundukları için kadınlara, vergi ödemedikleri için de ulusal ekonomiye zarar vermektedir.

Tarım sektörü: Tarım ürünleri ihracatının desteklenmesi kadınlara düşük ücretli de olsa istihdam olanağı sağlamıştır. Ancak pazarın küreselleşmesi ile birlikte yerel gıda ürünlerinin asıl üreticisi kadınlar bu durumdan da olumsuz etkilenmektedir.

Küreselleşme sürecinin tetiklediği sorunlara çözüm arayışında ise uluslar arası birçok örgüt kadın hareketlerini desteklemekte özellikle kadın yoksulluğunun giderilmesi için özel programlar oluşturulmaktadır. Ancak bu programlar özellikle uygulanma aşamasında çoğu kez yetersiz kalmaktadır.

Küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerin önemi artarken daha önce de belirtildiği gibi kadınlar sürecin dışına itilmektedir. Bu savdan hareketle, çalışmada yerel yönetimlerdeki değişim ile kadın dışlanması arasındaki ilişki belirlenerek yaşanan bu değişimin ve demokratiklik/şeffaflık çabalarının kadın katılımına ne ölçüde yansıdığı irdelenecektir.

Çalışmanın yöntemi iki ana bölümden oluşmaktadır. İlki araştırma konusu çerçevesinde amacın ve kapsamın belirlenerek, konuyla ilgili literatür taramasının ardından kavramsal açıklamaların yapılmasıdır. İkinci bölüm ise alan çalışmasıdır.

Ankara yerel yönetimlerinde kadın katılım düzeylerinin belirlenmesi amacıyla anket yapılarak genel değerlendirme sonrasında sonuç ve öneriler oluşturulacaktır.

Çalışmanın problemlerini;

- Kadınların yerel yönetimlerden beklentisi nedir?
- Kentsel yaşamda karşılaşılan en önemli kadın sorunları nelerdir ve bu sorunlar ne şekilde çözümlenebilir?
- Türkiye’de yerel yönetimlerde planlamaya optimum kadın katılımı nasıl sağlanır? soruları oluşturmaktadır.

Çalışmada, yukarıda sıralanan problemler planlama meslek alanında yer alan teknik personel olarak “kadın” bakış açısıyla ele alınmaktadır. Hem kentsel sorunlarla karşılaşan hem de kentsel sorunları algılayıp çözmeye çalışan bu kadınların kentten beklentileri ve yerel katılım düzeyleri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca yine teknik personel olarak kadınların diğer kadınlara bakış açılarına da çalışmada yer verilmiştir. Bu sebeple bu tezde katılım konusu planlama meslek alanı, kentsel yönetim boyutu ile planlama ve halk katılımı boyutu olmak üzere üç ana başlık etrafında şekillenmektedir.

Çalışma planı yapıldığında tezin altı bölümden oluşması düşünülmüştür. Birinci bölüm giriş ve konunun seçilme nedenlerinden oluşmaktadır. İkinci bölüm kavramsal çerçevedir ve toplumsal cinsiyet ile katılım kavramları, katılım çeşitleri ve yerel katılımın ilkeleri tanımlanacaktır. Üçüncü bölümde Türkiye’de kadın hakları ve toplumsal yaşamda kadının mevcut durumu belirlenecektir. Dördüncü bölümde ise kent planlama ve yerel yönetimlere kadın katılımı incelenecek, beşinci bölümde Ankara örneğinde planlamaya kadın katılımı konusu tartışılacaktır. Altıncı ve son bölümde konuya ilişkin sonuç ve önerilere yer verilerek çalışma tamamlanacaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın kavramsal çerçeve başlığı altında “Toplumsal Cinsiyet” ve “Katılım” kavramları incelenecektir.

2.1. Toplumsal Cinsiyet

Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları belirleyen cinsiyet; biyolojik olarak belirlenmiş evrensel bir kavramdır [UNHCR¹, 2007]. Toplumsal cinsiyet ise biyolojik cinsiyet kavramının ötesinde, cinsiyet algılarının toplum tarafından belirlendiğini öne süren bir kavramdır ve literatürde oldukça farklı biçimlerde tanımlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet kavramı yaygınlaşmadan önce çoğu yazar ve kuramcı cinsiyeti biyolojik kullanımın ötesinde vurgulamaktadır [Alkan, 2003]. Ancak kavramın analitik bir kategori olarak ele alınması 20. yüzyılın sonlarına denk gelmektedir. Öne sürülen kuramlardan bazıları, mantığını kadın-erkek karşıtlığı üzerinden kurarken, bazıları kadın sorunu varlığını kabul etmekte, bazıları ise öznel bir cinsiyet kimliği oluşumuna yer vermektedir [Scott, 2007]. Ancak toplumsal cinsiyet kavramını cinsiyet ile özdeşleştirenler de yok değildir. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının karıştırılması üzerine Delphy (2001) şöyle demektedir;

“Bugün, hiçbir ayırım yapmadan ve tanımlamadan cinsiyet farklılığından söz etmek, cinsiyet (anatomi) meselesiyle cinsiyetlenme (toplumsal cinsiyet kimliği ile cinsiyetler arasındaki psikolojik farklılıklar) [ve] cinsiyet rolleri – özellikle işbölümü, cinsel faaliyet ve cinsel tercih– meselelerini birbirine karıştırmak demektir.”

UNHCR’ye (2007) göre toplumsal cinsiyet, cinsler arasındaki ilişkiler bağlamında ele alınarak şöyle tanımlanmaktadır;

“Kadın ve erkek arasında sosyal veya kültürel olarak yapılandırılmış, tanımlanmış olan ve cinsiyetlerden birine yüklenen kimliklere, statülere, rol ve sorumluluklara

¹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

dayanan ilişkiyi tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklerin her türlü bağlamdaki rollerini, sorumluluklarını, sınırlamalarını, fırsatlarını ve ihtiyaçlarını analiz etmeye yarayan sosyo-ekonomik bir değişkendir. Toplumsal cinsiyet sabit ya da doğuştan değildir, ancak zamanla sosyal ve kültürel olarak yapılanarak bir anlam kazanır.”

En basit kullanımla toplumsal cinsiyet kadın ile eş anlamlıdır ve çoğu kitap ve makalede kadın sözcüğü yerine kullanılmıştır. Kadın erkek ilişkilerinde rollerin tamamen toplumsal olarak üretildiğini vurgulayan toplumsal cinsiyet kavramı; doğrudan cinsiyet tarafından belirlenmemekte fakat cinsler arasındaki ilişkiyi tanımlamaktadır [Scott, 2007].

Oakley cinsiyetin biyolojik olarak, toplumsal cinsiyetin ise toplumsal olarak oluşmuş düzlemlere tekabül ettiğini söylemektedir. Rubin ise kavramı toplumsal olarak dayatılan cinsiyetler arası bir bölünme, toplumsal cinsellik ilişkilerinin ürünü olarak tanımlamaktadır. Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyet; kadınların maruz kaldığı baskı biçimlerini, kadın-erkek arasındaki biyolojik farklılıkların cinsiyetçi ayrıma dönüşümünü ele almaktadır [Savran, 2004].

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet kadınsal bir durumu ele alarak kurumsallaştırılmış bir eşitsizliği işaret etmektedir. Cinsel ideolojiler üzerine kurulan sistemde toplumsal bir işbölümü² tanımlanmakta ve güçlü olan, güç gerektiren her şey erilliği temsil etmektedir.

2.2. Katılım

Genel olarak katılım; bireylerin kendileri ile ilgili, etkilenilen fiziksel çevre yada kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları; belirli bir çevrenin tasarlanması ve planlanmasında, bir program yada sonucun oluşturulmasında kendileriyle işbirliğine gidilebilmesi olarak tanımlanmaktadır [Yalçındağ, 1996].

² İşbölümü ve toplumsal rol konusuna sosyal katılım bölümünde değinilecektir.

Ele alınan ve incelenen şekliyle katılım ise; ekonomik, sosyal, siyasal ve mekansal olarak halkın sıkı işbirliği ilişkilerini ifade etmektedir.

2.2.1. Katılım çeşitleri ve yerel katılımın ilkeleri

Yerel yönetimlerde katılım temel nitelikleri bakımından iki kısımda incelenebilmektedir. Yerel yönetim çalışmalarına kentlilerin bireysel yada örgütlü - örgütsüz gruplar biçiminde ilgi duymaları veya kendi talep ve girişimleri sonucunda olmaktadır. Bu tür katılım “Aktif Katılım - Halk Girişimi ile Katılım” olarak adlandırılabilir. Halkın yerel yönetimlerin girişimi ile ilişkilendirilmelerinde ise “Pasif Katılım - Belediyenin Girişimi ile Katılım” söz konusudur [Çubuk, 1990].

Fransa’da katılma metodolojisi üzerine yapılan araştırmada Çubuk (1990), katılım imajını netleştiren deneylerin bir tipolojisinin yapıldığını ve sonuçta katılımın dört esas tipinin ortaya çıktığını belirtmektedir. Bunlar;

- “1. *Tip*: Yörede oturanların girişim tipi katılımıdır. Konu (bina yada mahalle ölçeğinde) yetersiz donatım ve yenilenmedir. Burada katılım tipi oldukça güçlü, özellikle politik bazen de teknik planda katılımıdır.
2. *Tip*: Yerel yönetim, kamu kuruluşu veya iradenin girişim tipi katılımıdır. Konu halkın plan veya program hazırlanmasına katılımıdır. Buradaki ölçek konuttan bölgeye kadar gidebilir. Katılım ise politik ve teknik konulardadır.
3. *Tip*: Merkezi gelişim tipi katılımıdır. Konu deneysel katılımıdır. Konutla bölge arasında, sınırlanmış bir katılımıdan bahsedilmektedir.
4. *Tip*: Halkın girişim tipi katılımıdır. Konu kendi kendine düzenlenme ve kendi kendine inşa etmektir.”

Katılımın boyutlarına bakıldığında ise yine dört sınıflamadan söz edilebilir. Birincisi; kararlara katılma, neyin, nasıl, niçin yapılacağına ve kim-kimler tarafından yapılacağına ilişkin karar alma sürecinde katılımıdır. İkinci olarak; alınan kararların uygulanmasına katılım, kararların uygulamaya geçirilebilmesi için parasal, emeksel yada araçsal unsurların biri veya birkaçına katkıda bulunmadır. Üçüncüsü; uygulamanın sonuçlarına katılma, yani uygulamanın olumlu veya olumsuz etkilerini paylaşmadır. Dördüncü ve son olarak da; karar, uygulama ve sonuçları değerlendirilerek yeni kararların şekillenerek faaliyete geçirilmesine, eski kararların

düzeltilmesi ve geliştirilmesine katılımdır [Öner, 1999]. Aslında Öner burada katılımın boyutlarıyla birlikte katılım sürecini de tarif etmektedir.

Ülkemizde katılım denildiğinde ise ilk olarak “halk katılımı” akla gelmektedir. Halk katılımı; doğrudan demokrasi anlamına gelen halk oylaması, yerel yönetimlerin halkı bilgilendirmek amacıyla yaptıkları halk toplantıları, genellikle mahalle sorunlarının tartışıldığı halk günleri ve muhtar toplantıları, yerel yönetimlere ilişkin dilek ve sorunların dile getirildiği meclis toplantılarına katılım, meslek örgütlerinin, uzmanların ve halk temsilcilerinin katıldığı danışma kurulları, kentin ve kent yönetimlerinin etkinliklerini izleyen kent konseyleri, rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilmiş yurttaşların oluşturduğu planlama çemberleri/forumları, engelliler (sakatlar, kadınlar, yardıma muhtaç çocuklar, yoksullar vb.) ile yabancı uyruklu yurttaşların karar oluşturma sürecine katılmasını sağlayan yurttaş kurulları, gençlerle çalışmaların ağırlıkta olduğu gelecek atölyeleri, çevre sorunlarından kadın sorunlarına kadar birçok konunun tartışılabildiği bir model olan yuvarlak masa toplantıları, internet aracılığı ile yapılan katılım ve kamuoyu yoklamaları olarak çeşitlenmektedir.

Çukurçayır (2002) sıralanan yöntemlere ek olarak telefon, dilekçe, gönüllülük ve sivil toplum kuruluşlarını da birer katılım yolu olarak göstermektedir. Telefonla katılım halkın dilek ve sorunlarını ya yetkili mercilere doğrudan iletmesi yada ses kaydı ile daha sonradan yanıtlanması şeklinde olmaktadır. Anayasal haklardan biri olan dilekçe kullanımı da halkın kendini ve çıkarlarını savunması için olanak sunmaktadır ancak ülkemizde başarı oranı bilinç düzeyi ile doğru orantılıdır. Diğer bir katılım şekli olarak tanımlanan gönüllülük, özellikle yerel yönetimlere ekonomik getiriler sağladığı gibi katılımı da teşvik etmektedir.

Sivil toplum kuruluşları ise onların devlet kurumlarının spesifik eksikliklerine tepki olarak ortaya çıkmıştır [Tanör, 1997]. Bu yönüyle diğer katılım türlerinden ayrılmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının katılımı sağlayarak, kitlelerin düşüncelerini ilgili kurumlara tek bir ses olarak iletmesi için etkin olduğu söylenebilir. Sivil toplum kuruluşlarının kentsel hizmetlerden faydalanma düzeyinin artırılması,

yerel yönetimlerin proje üretmeye zorlanması, bilinçli bir katılımın gerçekleştirilmesi vb. birçok konuda halka getiriler sağladığı açıktır. Ancak yerel yönetimden ve devletten bağımsız oldukları için bazı durumlarda sayılan hizmetleri engelleyebileceği de eleştirilere neden olmaktadır.

Bu bölümde son olarak yerel katılımın ilkelerine değinilecek olursa bunlar saydamlık/açıklık ve demokratiklik olarak iki kısımda incelenebilir.

Saydamlık: Yerel yönetim faaliyetlerinin bilgilerine erişme hakkı tanınması olarak tanımlanan saydamlık, çağdaş devlet yönetiminde demokratik hukuk devleti anlayışının vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır. Saydamlığın iki önemli yönü olduğu söylenebilir;

- Yönetilenlerin resmi belge ve bilgilere ulaşabilme hakkı,
- Halkın kamu politikalarının oluşumu sürecine dinleyici yada karar alıcı olarak katılması [DPT, 2001].

Bilgi edinme kanunu ile birlikte ülkemizde, yönetilenlerin resmi belge ve bilgilere ulaşabilmektedir ancak katılımın ikinci yönü olan halkın kamu politikaları oluşum sürecine katılımına pek rastlanmamaktadır.

Demokratiklik: Toplumdaki tüm kesimlerin yönetimde temsilini ve yönetime katılımını gerekli kılan demokratiklik ilkesinin, yerel yönetimlerde yaşama geçirilmesinde mevcut yapı yetersiz kalmakta ve halkın temsili – katılımı tam olarak sağlanamamaktadır [DPT, 2000].

3. TÜRKİYE’DE KADIN HAKLARI VE KADINLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA KATILIMI

Bu bölüm Türkiye’de kadın hakları ve kadın hareketlerinin tarihsel gelişimi ile toplumsal yaşamda kadın olmak üzere iki başlıkta ele alınacaktır.

3.1. Türkiye’de Kadın Hareketlerinin Tarihsel Gelişimi ve Kadın Hakları³

Ülkemizde kadınların hak arama mücadeleleri II. Meşrutiyet dönemine kadar dayanmaktadır. Ancak dönemin siyasal rejimi yasal düzenlemeleri olumsuz yönde etkilemiş Cumhuriyet dönemine kadar kadın mücadelesi istenilen düzeye ulaşamamıştır.

Literatürde kadın hareketleri birçok farklı dönemlere ayrılarak incelenmektedir. Tekeli (1998) Türkiye’de kadın hareketleri tarihini II. Meşrutiyetle birinci kuşak, Cumhuriyet’in ilk yılları devlet feminizmi, 1980 sonrası ikinci kuşak olarak üç döneme ayırmaktadır. Gürcan ve Özdoğan (2006) ise eylem, istek ve örgütlenme pratiklerindeki farklılıklar açısından kadın hareketleri tarihini 1980 öncesi ve sonrası olmak üzere iki kuşakta incelemektedir.

Ülkemizde kadınlar 19. yüzyıl sonunda (II. Meşrutiyetle birlikte) poligami, tek taraflı boşanma, evde kapalı yaşamayı öngören aile düzeni olmak üzere çoğu kurumu/yasayı sorgulamıştır. Bu dönemde kadınlar eğitim, çalışma, toplum hayatına ve siyasete katılım hakkını talep etmişler fakat vatandaş bile sayılmadıklarından dolayı bir sonuç elde edilememiştir [Gürcan ve Özdoğan, 2006]. Bu sebeple sosyolojide kadın çalışmalarının gelişimini 1920 yılından itibaren ele alarak, farklı bir sınıflama ile beş döneme ayrılmaktadır [Arat, 2006]. Bunlar;

1. Kemalist reformlar (1920 – 1930)
2. Köy monografileri (1940–1950)

³ Türkiye’de kadın eşitliğine dair kanunlar için bkz. http://www.die.gov.tr/tkba/kadin_haklari.htm

3. Doğurganlık anketleri (1960 – 1970 başı)
4. Kadın sorunlarına farklı yaklaşımlar (1970)
5. Feminist çalışmaların ortaya çıkışıdır (1980 – günümüz).

Kadın hakları için yasal düzenlemelerin yapıldığı dönem “Kemalist Reformlar” olarak adlandırılmaktadır. Çünkü ataerkil bir yapıdan modernleşmeye geçiş sürecinde yapılan reformlar kadınların batılaşma sürecinde ilk adımlarını oluşturmaktadır. Cumhuriyetle birlikte özgürlükler genişletilmiş, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Kıyafet Kanunu ve Medeni Kanunla birlikte kadın hakları yasal bir statü kazanmıştır [Tekeli,1993].

Köy monografileri olarak adlandırılan dönem 1940 ile 1950 yıllarını kapsamaktadır. Bu dönemde sosyologların yaptığı köy hayatını incelemeye yönelik araştırmalarda aile, evlilik kurumu, köydeki işbölümü vb. konular sorgulanmıştır. Ampirik araştırma yöntemlerinin kullanıldığı köy monografilerinde kadınlara özgü veriler, dolaylı olarak elde edilmiş ve böylece kadınlara ilişkin ilk analitik verilere ulaşılmıştır. Bu veriler kadının ailede üstlendiği görevler, sosyal roller, evliliklerde başlık parası, eşler arası güç ve otorite paylaşımı vb. olarak sıralanabilir [Arat, 2006].

Batıdaki modernleşme kuramının etkisi ile ülkemizde demografik ve sosyal değişim araştırmaları hız kazanmış, 1960 yılında ilk defa aile planlamasına (doğurganlık anketleri) ilişkin veriler toplanmıştır. Böylece sosyal değişim sürecinde kadın farklı bir konu başlığı altında incelenmeye başlanmıştır. Kadının değişen rolü, göç ve göçün kadınlar üzerindeki etkisi, siyasette kadının yeri vb. birçok konu 1970’lerde sosyal bilimcilerin ilgi alanlarına dahil olmuştur. 1970’lerin ortası ile 1980’lere kadar ise kadın sorunlarına farklı yaklaşımlar getirilmiş; saptanan sorunlar, araştırmalardan çıkan sonuçlar harmanlanarak “Türk Toplumunda Kadın” isimli kitapta derlenmiştir. Değişik disiplinlerden sosyal bilimcilerin katkıda bulunduğu bu kitap kadın çalışmaları konusunda bir dönüm noktası niteliğindedir [Arat, 2006]. Ancak 1920–1970 yıllarını kapsayan dönemde eşitlik politikalarının toplumsal hayata tam anlamıyla geçirilememesi kadınının hem yasal hem de kamusal bakımdan elde ettiği kazanımların yeterli olmadığını göstermektedir. Bu sebeple gerçek bir toplumsal

cinsiyet eşitliği düşüncesi (kamusal olarak) 1980'li yıllara rastlamaktadır [Aliefendioğlu ve Özbilgin, 2002].

1980'lerden itibaren Türkiye'de kadın hareketleri Batı Avrupa ve ABD'de olduğu gibi kentli, iyi eğitimli, orta sınıf kadın gruplarının bilinç yükseltme girişimleri ile ortaya çıkmış, 1982 yılında başlayan liberal ekonomik ve sosyal politikaların etkisi ve kitle iletişim araçlarının gelişimi ile aile, kadının konumu, dinsel konular tartışılmaya başlanmıştır [Tekeli 1998, Ecevit 1994].

1990'lara gelindiğinde kadın çalışmalarının literatürde geniş bir alanı kapsadığı görülmektedir. Dünyadaki değişimlere paralel olarak hem kadın hareketleri, hem sivil toplum örgütleri hem de kadın çalışmaları hız kazanmıştır. Nitekim Kadın Araştırmaları Merkezleri, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSSGM) ile Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi'nin kurulması bu dönem içinde gerçekleştirilmiştir.

Yaşadığımız yüzyılda birçok ulusal ve uluslar arası kadın hareketleri⁴ toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önemli adımlar atmaya başlamıştır. Dünya Kadın Yürüyüşünde (2000 yılı) 157'yi aşkın ülke ve bölgeden kadınlar temsil edilmiş 5000'den fazla örgüt imza vermiş ve 80'e yakın ulusal organizasyon komitesi kurulmuştur. Yürüyüşte kadınların talepleri; yoksulluğun ortadan kaldırılması, sosyal hak ve özgürlüklerin sağlanması, kadınlara yönelik sınıfsal ve cinsel sömürü ile şiddetin bütün biçimlerinin ortadan kaldırılması, başlık parası, kadın sünneti, kız çocuklarının tacizi, bekaret kontrolü gibi çağdışı uygulamalara son verilmesidir.

Türkiye dünyada yaşanan değişimlere ve bu dönüşüm sürecine dahil olabilmek için bazı sözleşmelere imza atmıştır. Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelerin başında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları Bildirgesi ve Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) gelmektedir [Aliefendioğlu ve Özbilgin, 2002].

⁴ Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi başta olmak üzere birçok uluslar arası kuruluş kadın hareketlerine destek vererek cinsiyet eşitsizliğini önlemeye çalışmaktadır.

Eşitlik politikalarının anayasası olarak kabul edilen ve Türkiye'nin 1985 yılında imzalayarak⁵ taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi; ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel haklara katılımında kadın erkek arasındaki eşitliği sağlamayı amaçlamaktadır.

CEDAW özetle iki cinsten birinin aşağılanması veya üstün tutulması fikrine dayalı geleneksel uygulamaların kaldırılarak kadınların ve erkeklerin sosyal kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesi temel ilkesine dayanmaktadır. [Aliefendioğlu ve Özbigin, 2002]. Bu düşüncenin gerçekleştirilebilmesi için de taraf ülkeler, düzenlenen dünya konferanslarına katılarak belirlenecek eylem planları ve stratejik hedeflere riayet etmektedir. Bu nedenle 1975 yılında Meksika'da, 1980 yılında Kopenhag'da, 1985 yılında Nairobi'de, 1995 yılında Pekin'de ve 2000 yılında New York'ta yapılan konferanslar dizisi kapsamlı bir eylem programı oluşturmuştur.

Kılıç'a (2000) göre Dünya Kadın Konferansında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla ortaya çıkan genel bakış açısı ve ilkeler şunlardır;

- “Kadın-erkek eşitliğinin nasıl sağlanacağını gösteren ulusal eylem planları hazırlamak gereklidir.
- Eşitlik politikalarını saptamak ve politikaların uygulanmasını sağlamak için özel amaçlı oluşturulmuş müsteşarlıklar, kadın bakanlıkları ya da bakanlıklar içinde kadın ile ilgili daireler kurmak zorunludur.
- Kadınlarla ilgili politika ve programların etkilerini gözleyebilmek için cinsiyet temelli veri ve istatistikler hazırlamak hükümetlerin görevidir.
- Cinsiyet temelli ayrımcılığı dışlayan bir insan hakları anlayışı geliştirmek için anayasalara bunu garanti edecek ilkeleri koymak önemlidir.
- Kadınların sivil, toplumsal, ekonomik ve politik yaşama katılımını garanti edecek yasal düzenlemeleri yapmak kaçınılmazdır.
- Eşitliği sağlamak için gerekli olan kadın katılımını kota politikaları uygulayarak sağlamak gereklidir.”

Türkiye'de yaşanan/yaşanmaya devam eden kadın hak ve hareketlerinin gelişimi planlama alanında da etkisini göstermektedir. Nitekim ülkemizdeki kalkınma planları irdelenecek olursa 1990 yılına dek (bu dönemde kadın çalışmalarının literatürde

⁵ Ayrıca Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin ihlali halinde soruşturma başlatılmasını öngörülen CEDAW Ek İhtiyari Protokolü 2002 yılında ülkemiz tarafından da imzalanmıştır.

geniş bir yer tutmaması sebebiyle) toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarına ilişkin konular ayrı bir başlık altında değerlendirilmemektedir.

Kadın konusu ilk kez 1990–1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer almaktadır [Aliefendioğlu ve Özbigin, 2002]. Yine aynı yıllarda yaşanan diğer önemli gelişme ise kadın – erkek eşitliği ile ilgili politikaların, vaat şeklinde de olsa parti programlarına alınmış olmasıdır. Dolayısıyla partiler bu sayede oy oranlarını yükseltmişlerdir [Yeşil, 1992].

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1996–2000) ise toplumsal cinsiyet kurumsallaştırılmaya çalışılmış, 1994 yılında yayımlanan Özel İhtisas Komisyonu Raporu ile de bütüncül ve eşitlikçi yaklaşımların plana yansıtılması ve kalkınma planlarının uluslar arası yaklaşımlara yakınlaştırılması amaçlanmıştır [Acuner, 1999; DPT, 1994].

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005) diğer planlara nazaran kadın sorunlarını daha detaylı olarak ele almıştır. Kadın okur – yazarlık ve eğitim düzeyinin yükseltilmesi, istihdamın ve kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması ile kadın katılımının artırılması başlıca önlemlerdir. Daha öncekilerden farklı olarak bu kalkınma planı ile ilk kez “Toplumda Kadın Katılımı Özel İhtisas Komisyonu” adı altında örgütlenmiş ve bu alt komisyona bağlı olarak, eğitim, sağlık, hukuk, şiddet, kurumsallaşma, çalışma hayatı, gelir ve yoksulluk alt komisyonları kurulmuştur [Aliefendioğlu ve Özbigin, 2002].

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2007–2013) Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’na benzer önlemler bulunmaktadır (sağlık, eğitim, istihdamın artırılması vb.). Ancak bu planda yer alan en önemli özellik sosyal yapıya değinilerek “kadınların şiddete maruz kalmasının önlenmesi” ifadesinin kullanılmasıdır.

Türkiye’de kadın hakları ve kadın hareketlerinin tarihsel gelişimi başlığı altında son olarak güncel uygulamalardan bahsetmek yararlı olacaktır. Çünkü ülkemizde devlet

kurumlarının yanı sıra birçok sivil toplum örgütü de çeşitli projelerle cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması için çalışmalarını sürdürmektedir. 2003 tarihinde Başbakanlığa bağlanan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün (KSSGM) kuruluşu kadın hareketlerinin resmi olarak desteklendiğinin en önemli göstergesidir. Kurulma amacını “kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yaşamdaki konumlarını güçlendirmek, hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak” olarak tanımlayan KSSGM; tamamlanan, yürütülen ve destek verilen birçok projeyi gerçekleştirmektedir. Bu projelerin ilki *Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi*'dir. Bu proje erkek egemen iş alanlarında kadınlara da yer açmak için politika oluşturmaya yönelik gerekli bilgi ve verilerin sağlanmasına olanak sunmaktadır. Benzer bir yaklaşımla hareket eden Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) daha somut bir adım atarak kadınlara düşük faizli banka kredisi⁶ sağlamaktadır. KAGİDER'in etkin projelerinden bir diğeri Avrupa Birliği'nden fon sağlanarak oluşturulan Kadın Girişimci İş Geliştirme Merkezi'nin (KAGİMER) kurulması ve burada kadınlara girişimcilik eğitiminin verilmesidir. Aynı zamanda Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki illerde kurulan GİDEM'ler (Girişimciyi Destekleme Merkezi) kadınları hem ekonomik hem de sosyal açıdan geliştirmektedir.

KSSGM'nin yürütmekte olduğu diğer bir proje *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yaygınlaştırılması Projesi*'dir. Projenin iki alt bileşenini *Kadına Karşı Aile İçi Şiddetle Mücadele* ile *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi – Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi* oluşturmaktadır. Kadınların aile içinde ve toplumda statüsünü değiştirmeyi öngören bu projelerde öncelik verilen konu eğitimin yaygınlaştırılmasıdır. Hem toplumun kitle iletişim araçları ile bilinçlendirilmesi hem de kadınların eğitim seviyesinin artırılması hedeflenmektedir. KSSGM bu sebeple kız çocuklarının okullaşmasına destek kampanyası düzenleyen ve temel eğitime destek programı oluşturan tüm sivil toplum kuruluşlarına katkıda bulunmaktadır.

⁶ Bu kredi Garanti Bankası ve Kredi Garanti Fonu (KGF) işbirliğiyle oluşturulmuştur. Kredi ilk 6 ay geri ödemesiz, yatırımın geri dönüş süresine göre en fazla 7 yıl vadeli olarak sunulmaktadır ve maksimum kredi tutarı 30.000 dolardır.

Kız çocuklarının eğitimi için hazırlanan projelerin en bilineni Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin (ÇYDD) öncülüğünde oluşturulan, birçok kurum/kişi ve özellikle basın tarafından desteklenen, “Baba Bani Okula Gönder” kampanyası olmuştur. Buna ek olarak UNICEF'in desteklediği “Haydi Kızlar Okula” ve yine ÇYDD ile özel girişimciler tarafından desteklenen “Kardelenler Projesi”, kız çocuklarına hem burs imkanı sağlamakta hem de yeni okul inşasını (var olan okulların fiziksel durumlarının iyileştirilmesini) finanse etmektedir. Daha küçük ölçeklerde de devam eden benzer çabalar ile kız çocuklarının zorunlu temel eğitiminden yararlanması için birçok kampanya/proje hayata geçirilmektedir. Ancak önemli olan eğitimde sürekliliğinin sağlanmasıdır. Çünkü kız çocuklarının çoğu ilköğretim sonrasında eğitimlerine devam edememektedir. Bu durum geleneksel aile yapısı ve yükselen İslami değerler ile açıklanabilir. Nitekim başörtüsünün simgeselleştirilmesi, ailelerin siyasi bir baskı unsuru olarak bu durumu kullanması üniversitelerde cinsiyet eşitsizliği yaratmakta, bu sebeple kız çocukları mesleki eğitimlerine devam edememektedir. Geleneksel ailelerde ise ilköğretim eğitimi biten kız çocukları çoğu kez çok küçük yaşlarda evlendirilmektedir. Eğitime devam edemeyen kadınlar için mesleki eğitim olanağı sunmaya çalışan sivil toplum kuruluşlarının başında ÇATOM (Çok Amaçlı Toplum Merkezi), KASAİD (Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği), KA-MER (Kadın Merkezleri) ve GAP-GİDEM gelmektedir.

Kadınların sosyal gelişimi için yapılan çalışmalara bakıldığında (eğitim ve girişimcilik destekleri dışında) projelerin daha parçacıl bir yaklaşımla gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunlar kadınların şiddete karşı korunmasına yönelik “Aile İçi Şiddete Son”, “Kadına Yönelik Şiddeti Durdurun!”, ifade özgürlüğüne yönelik “Düşünceye Özgürlük Kampanyası”, cinsiyet eşitsizliğine yönelik “Toplumsal Cinsiyet Projeleri”, “Toplumsal Cinsiyet Atölyeleri Projesi”, “Bizim Bedenlerimiz Bizim Cinselliğimiz Projesi”, siyasi etkinliklere yönelik KA-DER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği) projeleri vb. şeklinde sıralanabilir. Toplum bilincinin sağlanması ve kadınların korunmasına/desteklenmesine yönelik bu projelerin oluşturulması oldukça sevindirici olmakla beraber hepsini tek çatı altında toplayacak politika ve örgütlenmelerin gerekliliği de unutulmamalıdır.

3.2. Toplumsal Yaşamda Kadın ve Katılım Sorunu

Dünya ve Türkiye nüfusunun hemen hemen yarısını oluşturan kadınların, toplumsal yaşamın her alanında cinsiyete dayalı ayrıma maruz kaldıkları; fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak erkeklerle eşit fırsatlara erişemedikleri gözlenmektedir. Ülkemizde nüfusun %63'ü kentsel nüfustan oluşturmaktadır ve kentsel yaşamda eğitim, sağlık imkanlarından yararlanamayan, fiziksel şiddet gören, zorla evlendirilen, kamusal mekanlarda bile güvenlik sorunu yaşayarak tacize uğrayan, siyasette var olamayan, çalışma yaşamına katılamayan ve kentte kenti görmeden yaşayanların ezici çoğunluğu kadınlardır.

Çalışmanın bu bölümünde genel olarak belirtilen bu sorunlar gruplandırılarak ekonomik, sosyal ve siyasal katılım başlıkları altında daha detaylı irdelenecektir.

3.2.1. Ekonomik katılım

Sanayi Devrimi ile birlikte işgücüne olan talep artmış ve kadınlar çalışma yaşamına katılmıştır. Tarihsel süreç içerisinde kadınlar bilindiği gibi birçok ekonomik faaliyette bulunmuş ancak Sanayi Devrimi ile birlikte ilk kez emeğini ücret karşılığında satmaya başlamıştır. Bu nedenle Sanayi Devrimi kadın işgücü kavramının doğmasına yol açan en önemli tarihsel gelişme olarak kabul edilmektedir [Hobsbawm, 1998]. Yine aynı dönemde kapitalist düzen ile birlikte insan emeğinin sistematik edilmesi en çok kadınları etkilemiş, kadın işgücü ücretleri erkeklerden çok daha düşük olmakla birlikte kadınlar çok ağır çalışma koşullarına ve üretim sürecinde yoğun bir sömürüye maruz bırakılmıştır [Kocacık ve Gökaya, 2005].

19. yüzyılın sonlarına doğru metalurji, kimya ve otomotiv sektöründeki gelişmeler kadın işgücü sayısını sınırlandırmış ancak I. ve II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemlerde sayı yeniden artmıştır. Bunun sebebi silah sanayinde erkek nüfusun yerine kadınların geçmesidir. Ayrıca II. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan bazı sosyal düzenlemeler kadın istihdamını artırmıştır. 1950'li yıllardan günümüze dek kadın işgücü açısından dikkat çekici nokta, çalışma yaşamında aktif olarak yer alan kadın

sayısındaki artıştır. Nitekim 1950’li yıllarda çalışma hayatına aktif olarak katılan 15–64 yaş grubundaki kadın nüfusun gelişmekte olan ülkelerde nüfusun %50’sini, gelişmiş ülkelerde ise nüfusun %47’sini oluşturmaktadır. Buna karşılık gelişmekte olan ülkelerde aktif görünen kadınların %87’si tarım sektöründe yer alırken endüstrileşmiş ülkelerde kadınların %47’si tarım sektöründe yer almaktadır [Koray, 1993].

Gelişmiş ülkelerde 1950 yılında aktif nüfus içinde kadınların oranı %36,7 iken, 1975’te %40,6, 1985 yılına gelindiğinde ise %41,4 olmuştur. Yine gelişmiş ülkelerde 1985’lere gelindiğinde kadınların hem tarım dışı sektörlerde çalışmasının yaygınlaştığı, hem de aktif kadın nüfus oranının %47’den %58’e yükseldiği görülmektedir. Buna karşılık 1985 yılında, gelişmekte olan ülkelerde aktif kadın nüfusun oranı % 49’dur [Koray, 1993].

Türkiye’ye bakıldığında ise metropoller dahil kentsel alanda on beş yaş ve üzeri nüfusun işgücüne katılım oranı, erkeklerde %72,9 iken kadınlarda %26,5’tir [TUİK, 2006]. Türkiye yıllık ortalama hane ve birey gelirleri temel alındığında ise kentlerin bu ortalamaların oldukça altında kaldığı görülmektedir [Polat, 2007].

Türkiye’de üretken yaşta bulunan kadın nüfusun önemli bir bölümü işgücü dışında kalmaktadır [ÇSGB, 2004]. Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksine⁷ göre ekonomik fırsatlar ve katılım açısından üst sıralarda; İsveç, Norveç, Danimarka, Letonya, Estonya vb. gelişmiş – gelişmekte olan ülkeler, alt sıralarda ise Kosta Rika, Kolombiya, Meksika, Hindistan vb. az gelişmiş ülkeler yer almaktadır [WEF, 2005]. Türkiye bu endekste yer alan 58 ülke içerisinde, genel sıralamada 57’nci, ekonomik katılım ve fırsatlarda 40’inci (ortalama), politik güçlenmede 53’üncü, eğitime erişimde 55’inci, sağlık ve refahta ise 50’nci sırada yer almaktadır.

⁷ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine (CEDAW) taraf 58 ülke; ekonomik, politik, sağlık, refah ve eğitim kriterlerine göre değerlendirilmiştir.

Türkiye ve OECD ülkeleri arasında yapılan bir diğer karşılaştırmada da durum pek iç açıcı görünmemektedir. OECD 2006 İstihdamın Görünüşü – İş ve Ücretleri Artırmak raporunda 30 OECD ülkesi içerisinde Türkiye, cinsiyete göre istihdam, işsizlik ve işgücü katılım oranı (15–64 yaş) en düşük ülke olarak son sırada yer almaktadır [Kaya, 2002].

Gelir dağılımındaki eşitsizlik, kentlerde orta sınıfın gittikçe belirsizleşmesi ve gecekonduda yaşayan nüfusun giderek artması, işsizliğin büyümesi, sosyal güvenlik bağlamındaki kısıtlı politikalar her iki cinsi etkilese de kadınlar, kentsel çalışma hayatında yer alamamayı sadece ekonomik olarak değil sosyal ve fiziksel boyutlarıyla da yaşamaktadır.

Kadınların işgücüne az sayıda katılmasına yada hiç katılamamasına neden olan birçok sorun bulunmaktadır. Bu sorunlar çalışma koşullarının yetersizliği, eğitim imkanlarından yoksunluk, toplumsal ve ailevi baskılar, cinsiyete dayalı işbölümü ve mesleki ayrışma olarak kategorize edilebilir [Polat, 2007].

Çalışma koşullarının yetersizliği

Ecevit (1994) kadınların işgücü sorunlarını şu şekilde tanımlamaktadır:

"Sanayide yaşanan durgunluk ve gerileme halen çalışmakta olan kadınları olumsuz olarak etkilemekte, işlerini kaybetmelerine neden olmaktadır. Sanayide süregelen durgunluğun kadın işgücü açısından ikinci bir sorunu ise, ucuz işçiliğin egemen olduğu fason üretimin artışıdır".

Ecevit'in de belirttiği gibi, kentlerde küçük ve orta ölçekli, özellikle emek yoğun çalışan işletmeler kadınlara iş olanağı sağlamaktadır fakat bu işlerde çalıştırılan kadınlar genellikle köyden kente yeni göç etmiş, büyük kentlerin varoşlarında yoksulluk içinde yaşayan kadınlardır. Bu sebeple kadınlar gömlek vb. giysilere ilik açma, çorap örme, küçük çaplı triko işleri, konserve yapımı, hediyelik eşya, hamak örgüsü ve dantel gibi el emeği yoğun, uzmanlık bilgisi gerektirmeyen işlerde çalışmaktadır [Kocacık ve Gökkaya, 2005].

Aslında küçük ve orta ölçekli işletmelerde kadınların istihdamı ekonomik olarak artı gibi görünse de çoğu zaman daha büyük sorunları doğurmaktadır. Bu sorunların başında sosyal güvenliğe sahip olamayan kadınlar gelmektedir. Nitekim Türkiye geneline bakıldığında ücretli veya maaşlı çalışan kadınların %18'i, yevmiyeli olarak çalışan kadınların %95,6'sı, işveren kadınların %24'ü, kendi hesabına çalışan kadınların %91'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değildir. Bu rakamlar kadınların hem emeklilik hem de sağlık güvencesinden mahrum bırakıldığını açıkça göstermektedir. Sosyal güvenlik kapsamında bulunan kadınların %60,5'i SSK, %33,4'ü Emekli Sandığı ve %5,7'si de Bağ-Kur'a bağlı olarak çalışmaktadır [KSSGM, 2003].

Beceri gerektirmeyen emek yoğun üretimin yapıldığı işletmelerde kadınların iş güvencesinden ve sosyal güvenceden yoksun olmasının diğer bir sebebi de düzensiz ve geçici işçiler olarak çalıştırılmalarıdır. Sendikal örgütlenmelerde yer alamadıkları gibi erkeklere nazaran daha savunmasız görülen kadınlar uzun çalışma saatlerine, düşük ücrete ve ağır çalışma koşullarına boyun eğmektedir.

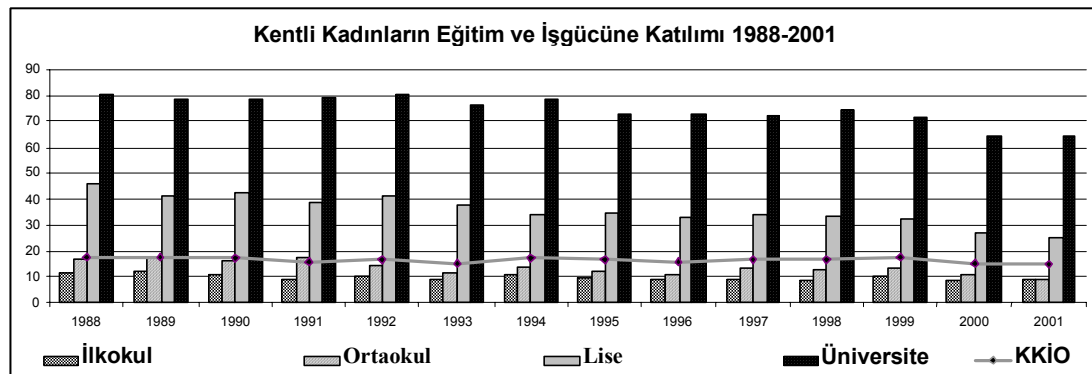
Çalışanların ortalama aylık kazançları incelendiğinde⁸; özellikle özel sektörde erkeklerin dolgun ücretlerle çalıştırıldığı ve kadınlardan ortalama iki kat daha fazla ücret aldıkları gözlenmektedir. Özel sektöre nazaran kamu kesiminde fark azalsa da yine dengeli bir ücret dağılımından söz edilememektedir. Ekonomik, sosyal ve fiziksel açıdan yeterince haksızlığa uğrayan kadınların çalıştıkları işyerlerinde psikolojik⁹ yada cinsel tacize uğramaları onları çalışma yaşamından daha da uzaklaştırmaktadır [Toksöz ve ark., 2001].

⁸ Bkz. EK-1 Temel Özelliklere Göre Ortalama Aylık Kazanç [TUİK, 1994].

⁹ Mobbing (İş Yerinde Duygusal Taciz): İş yerinde sistematik bir şekilde bir ya da daha fazla birey (nadiren dörtten fazla) tarafından, daha çok bir kişiye dönük (nadiren birden fazla) düşmanca ve etik dışı davranışları içermektedir. Birey mobbing hareketlerine bağlı olarak çaresiz ve savunmasız bir halde kalmaktadır. Bu hareketler, çok sık (en az haftada bir) ve uzun bir süre içinde (en az altı ay) tekrarlanan bir temelde gerçekleşmektedir. Bu düşmanca davranışların sıklığı ve uygulama süresinin uzunluğu, bireyde belirgin zihinsel, psikosomatik hastalıklara ve sosyal tükenmişliğe neden olmaktadır [Tınaz, 2006].

Eğitim imkanlarından yoksunluk

Günümüzde bilgi, iletişim, teknoloji ve hizmetler sektöründe yaşanan gelişmeler; istihdam politikaları ile eğitim politikasının eşgüdüm içinde yeniden yapılanmasını gerekli kılmaktadır. Ancak ülkemizde okuma yazma oranlarına bakıldığında okuma yazma bilmeyenlerin çoğunluğunu yine kadınlar oluşturmaktadır. Nitekim 2000 yılı Türkiye eğitim istatistikleri incelendiğinde kadınların %19,4'ü, erkeklerin %6,1'i okuma yazma bilmemektedir.

Şekil 3.1. Kentli kadınların eğitim düzeyine göre işgücüne katılımı [Tunalı ve ark., 2004]

Kız çocukları zorunlu ilköğretim programından sonra ya evlendirilmekte yada niteliksiz işlerde çalıştırılmakta; ekonomik bunalım içerisindeki ailelerin çoğu sadece erkek çocuklarını okutmakta ve dolayısıyla kız çocukları eğitimden mahrum bırakılmaktadır [Polat, 2007]. Kız çocuklarının sıralanan sebeplerle eğitimlerini tamamlayamaması onların iş bulma imkanını kısıtlamakta, erkeklere nazaran teknik ve mesleki bilgidен yoksunluğa neden olmaktadır. Şekil 3.1'de yer alan kadınların işgücüne katılımı ile eğitim düzeyi ilişkisine bakıldığında ise kadınların eğitim seviyeleri yükseldikçe istihdama katılma oranlarının arttığı görülmektedir.

Ailevi, geleneksel, dini baskılar

İstihdama katılan kadınların büyük bir kısmı eş baskısından yada hasta, yaşlı ve çocuk bakımı için işten ayrılmakta/ayrılmaya zorlanmaktadır. Türkiye'de kadınlar

ortalama sekiz yıl çalışma yaşamına dahil olmakta çalışma yaşamına katılan her iki kadından biri ise beş sene içerisinde işten ayrılmaktadır [İlkkaracan 1998]. İlkkaracan (1998) bu durumu kadınların evlenerek iş yaşamından çekilmesine bağlamaktadır.

Türkiye Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) 2004 yılı istatistik verilerine bakıldığında; kente nazaran (%18,3) kırsal alanda işgücüne katılan kadın sayısının (%36,7) daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak kırdaki 100 kadından 89'u tarım sektöründe ve bunların 81,9'u herhangi bir ücret almaksızın aile işçisi olarak çalışmaktadır. Kırsal alanda ailelerine oldukça büyük katkı sağlayan kadınlar kente göç ettiklerinde –yabancı ülkelerdeki eğilimin aksine– istihdama katılmamaktadır. Ülkemizde özellikle 1980 sonrası yaşanan yoğun göçle birlikte – geleneksel yaşamdan modern yaşama geçiş sürecini tamamlayamamış ailelerde– kadınlar ‘ev kadını’ olarak nitelendirilmiş ve böylece istihdamın ‘erkekleştirilmesine’ zemin hazırlanmıştır [Atauz ve ark., 1999].

Tüm bu ailevi, toplumsal ve geleneksel baskıların yanı sıra literatürde pek dile getirilmeyen dinsel baskılar da kadınları evde oturmaya zorlamaktadır [Polat, 2007].

Cinsiyete dayalı işbölümü ve mesleki ayrışma

Cinsiyete dayalı işbölümü ve mesleki ayrışma başlığında incelenecek sorunların ilki sektörel (mesleki) ayrışmadır. Türkiye geneline baktığımızda istihdama katılan kadınların %58,5'i tarım sektöründe, %12,9'u sanayi sektöründe, %28,6'sı ise hizmetler sektöründe çalışmaktadır [TUİK, 2003]. Sektörel dağılım yüzdelerinde görüldüğü gibi tarımda ve hizmetlerde kadın istihdamı yoğunlaşırken sanayide bu oran oldukça düşüktür. Tarımda aile içi ücretsiz işçilik bu sektördeki oranı artırırken, sanayi kollarının cinsiyete göre ayrılması ve genellikle memuriyet, öğretmenlik, çocuk / hasta bakıcılığı vb. işlerin kadın işi olarak görülmesi hizmetler sektöründe artışa neden olmaktadır.

Mesleki ayrışma, mesleklerde kadın istatistiklerinden de kolayca anlaşılmaktadır¹⁰. Bazı mesleklerde kadının toplam çalışan sayısına oranına bakıldığında subaylık, din ile ilgili meslekler, sporcu, sanat ile ilgili meslekler, pilotluk vb. alanlar erkek mesleği olarak; kasiyerlik, stenolar, daktilografi, sekreterlik, öğretim hizmetleri vb. alanlar ise kadın mesleği olarak algılanmaktadır.

Cinsiyete dayalı sorunların ikincisi üst düzey yöneticiliklerde cinsiyet dağılımıdır. Orta ve üst düzey yöneticiliklerde kadın ve erkek çalışan sayılarına bakılacak olursa¹¹, erkekler %79 ile kadınlara nazaran daha üst mevkilerde yer almaktadır. Bu eğilim ise kadınlara yönelik ayrımın temel alındığı “Şeffaf Tavan” (glass ceiling) kavramı ile açıklanabilir. “Şeffaf Tavan”; kadınların organizasyonların üst kademelerinde, tepe yönetim pozisyonunda yer almaması amacıyla yapılan, başarı ve liyakatlere bakılmaksızın, açıkça görünmeyen engellerdir [Boone ve Kurtz, 1992].

Kocacık ve Gökkaya'nın (2005) saptamalarına göre kadının üst yöneticiliğe gelmesini engelleyen nedenler şunlardır [Griffin, 1993]:

1. "Kadınların, çocuk büyütme için kariyer süreçlerini yavaşlatmaları ve durdurmaları, tepe yönetim noktalarına ulaşmaları için önemli bir engeldir.
2. Kadınlar mühendislik, işletme, liderlik becerilerinden yoksun oldukları gerekçesiyle tepe yönetime hazır değildirler.
3. Kadınlar, genelde aile ve iş hayatındaki rollerini dengeleme arayışları içindedirler. Evlilik ve çocuk, kadınların tam gün kendini işine vermesine engel olmaktadır. Böylece tepe yönetim için gerekli olan zamanı ayıramamaktadırlar.
4. Kadınlar, geleneksel olarak insan kaynakları alanlarındaki kariyer kadrolarını kendileri seçmektedirler.
5. Kadınlarda, tepe yöneticilik için gerekli olan iş tecrübesi ve otorite azdır.
6. Kadınlar, duygusal olmaları nedeniyle yönetme becerisinden yoksundurlar."

Kocacık ve Gökkaya'nın (2005) belirttiği diğer bir görüş¹² ise kadınlar tarafından belirtilen "Kadın ve erkeğin kariyerleri arasında bir farklılık olmaması gerektiği"dir.

¹⁰ Bkz. EK-2

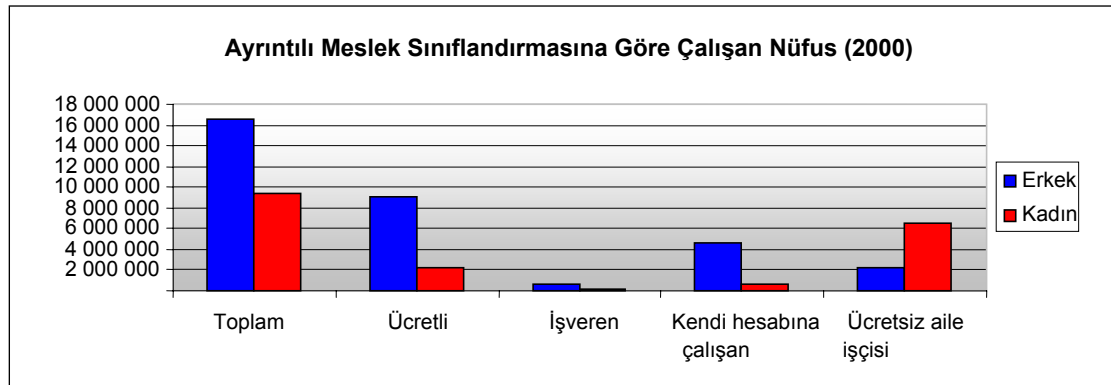
¹¹ Bkz. EK-3

¹² Kocacık ve Gökkaya'nın belirttiği ikinci görüş tartışmalara neden olabilecek nitelikte olsa da literatürde bulunması sebebiyle tezde yer almaktadır.

Bu görüş kadınların, kariyer gelişiminin erkeklerden farklı olduğunu savunmaktadır. Bu görüşün dayandığı noktalar ise şunlardır [Vinnicombe ve Colwill, 1995]:

1. "İşe uygunluk açısından kadın ve erkeğin beklentileri farklıdır. Bu nedenle kadın ve erkek çalışanların seçecekleri işlerin tipi de farklı olacaktır.
2. Evli çiftlerde eşlerin birbirlerinin kariyerlerine uyum sağlamaları konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Kadınlar genellikle daha mobil ve kocalarının kariyer gereksinmelerine daha fazla uyum gösteren bir pozisyonda yer almaktadırlar.
3. Ebeveynlik rolü, kadın ve erkek için farklı tanımlanmıştır. Kadınların, annelik rolü, babalık rolüne göre daha fazla zaman ve çaba gerektirmektedir.
4. Erkeklerle karşılaştırıldığında kadınlar, işyerlerinde daha fazla engelle karşılaşmaktadırlar. Ayırıcı ve önyargılı düşünceler, kariyer gelişimlerine zarar vermektedir.
5. Kadınların iş yaşamı ve kariyerlerini, evlilik ve çocuk sekteye uğratmaktadır. Bu da, kadınların kolay kolay üst kademelere yükselmesini engellemektedir."

Kadınların üst kademe yönetimlerde yer alamamasına farklı bir bakış açısıyla yaklaşan Alkan (2003) ise bu nedenleri kısaca; kadının toplumsal rolü, teknik ve mesleki eğitim yetersizliği, kadınlar arası rekabetin daha fazla olması, işyerlerindeki atamalarda akraba, ahbab ilişkileri ile erkeklerin üst düzey yönetici olarak karşı cinsi istememesi olarak sıralamaktadır.

Şekil 3.2. Ayrıntılı meslek sınıflandırmasına göre çalışan nüfus [TUİK, 2001]

Cinsiyete dayalı işbölümü ve mesleki ayrışma başlığında incelenebilecek üçüncü sorun ise TUİK'in yaptığı mesleki sınıflandırmalarda kadın – erkek dağılımıdır. 2000 yılı verilerine göre 100 kadından sadece 13'ü kendi hesabına ve işveren konumunda, 38'i herhangi bir ücret ya da yevmiye karşılığında ve 49'u ücretsiz aile işçisi olarak

çalışma yaşamında yer almaktadır. Şekil 3.2 incelendiğinde yine erkeklerin kadınlara oranla daha avantajlı olduğu anlaşılmaktadır.

Son olarak, çalışma yaşamında gözlenen diğer bir sorun; mesai saatinden sonra kadınların toplum tarafından belirlenen birtakım ev içi işlerini (yemek yapımı, ev temizliği vb.) yapmak zorunda kalmalarıdır. Böylece gün içerisinde çalışan kadınlar evde de çalışmaya devam etmektedir. Çift vardiya olarak da değerlendirilebilecek bu durumda kadınlar, erkeklere nazaran iki kat daha fazla yorulmakta ve çoğu zaman çalışma yaşamından kopmaktadır [Bora ve İşat, 2006].

Kadın çalışanların korunmasına yönelik hukuki düzenlemeler

Türkiye’de sanayi işletmelerinin tümünde çalışan kadınların ve genç emekçilerin korunmasına ilişkin ilk düzenlemeler 1930 tarihli Umumi Hıfzısıhha Kanunu (Genel Sağlık Koruma Yasası) ile yürürlüğe konmuştur. Bunun dışında 1925 yılında yürürlüğe giren 394 sayılı yasa ve 1935 yılında çıkarılan 2739 sayılı yasa [Caporal, 2000] ile başta kadınlar olmak üzere bütün çalışanların hakları yasal güvence altına alınmıştır.

Ülkemizde Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) normları doğrultusunda çalışan kadının hakları ücretlerin korunması, işin düzenlenmesinde korunma, hizmet akdinin feshinde korunma başlıkları altında sıralanabilmektedir.

Ücretlerin Korunması: Aynı iş yerinde, aynı nitelikte ve eşit verimle çalışan kadın ve erkek işçilere cinsiyet ayrımından kaynaklı ücret farklılaşması engellemeyi amaçlamaktadır.

İşin Düzenlenmesinde Korunma: Yeraltı ve su altında çalıştırılma yasağı ile sanayiye ait işlerde gece çalıştırılma yasağı kadın işçiler için de geçerlidir. Ayrıca fazla saatlerle çalıştırma yasağı ile kadın işçilerin gece 7,5 saatten daha çok çalıştırılmaları yasaklanmıştır.

Hizmet Akdinin Feshinde Korunma: Kadın evlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde kendi arzusu ile iş akdini sona erdirmesi halinde kadın işçi kıdem tazminatına hak kazanmaktadır.

Ayrıca Devlet Memurları Kanununa göre istihdam edilen kadın memurların, doğum öncesi 3 hafta, doğum sonrası 6 hafta ücretli izin ve 1 yıl ücretsiz izin hakları vardır. 1475 sayılı İş Kanununa göre çalışan kadınların ise, doğum öncesi 6 hafta doğum sonrası 6 hafta ücretli ve 6 ay ücretsiz izin hakları bulunmaktadır.

3.2.2. Sosyal katılım

Kadınların en çok ayrımcılığa uğradıkları alanlardan biri de sosyal katılımıdır. Sosyal politikaların eksikliği, ekonomik, kültürel yapı ve eğitim düzeyi, sosyal sınıf ayrımı (sosyal rol ve işbölümü), sosyal - siyasal dışlanmışlık kadınlarda katılımın önüne set çeken başlıca konulardır.

Sosyal politikaların eksikliği

Sosyal katılımın sağlanmasında teşvik edici unsur olan sosyal politika; emek ve sermaye arasındaki çelişkilerin su yüzüne çıktığı toplumlara özgü bir politikadır ve özünde sınıf çatışmasını azaltmayı amaçlayan bir uzlaşma aracı olarak tanımlanabilir. Bu sebeple sosyal politika bir devlet politikasıdır ve vatandaşlık hakkının doğal bir sonucudur. Sosyal politikanın ilk yöneldiği konular çalışma ilişkileri, emeğin örgütlenmesi, çalışma yaşamı vb. iken günümüzde işsizler, kadınlar, yaşlılar ve onların hakları, eğitimde ve sağlıkta fırsat eşitliği, sosyal güvence kavramları da sosyal politikanın kapsamı içerisine yer almaktadır. Kavramın giderek genişlemesi kadın hareketiyle çakışmasını sağlamış ve Batıda kadınla erkeği eşit kılabilmek için adımlar atılmaya başlanmıştır [Koray, 2000]. Batıdaki bu gelişmelerin aksine ülkemizde sosyal politika denildiğinde ilk akla gelen yoksulluk ve yoksulluğun önlenmesidir.

Ekonomik – kültürel yapı ve eğitim düzeyi

Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi kadınlar çalışma koşullarının yetersizliği, eğitim imkanlarından yoksunluk, toplumsal ve ailevi baskılar, cinsiyete dayalı işbölümü ve mesleki ayrışma vb. sebeplerle işgücüne katılamamaktadır. Ekonomik yapının sosyal katılım içerisinde yer almasının sebebi ise konunun sosyal yaşam ile doğrusal ilişkisinden kaynaklanmaktadır.

Ekonomik gücün kadının elinde olması onun sosyal, siyasal ve kentsel katılımını çoğu zaman artırmaktadır. Ancak ülkemizde kadınlar çalışma yaşamında yer alsalar dahi ailevi baskılar yada eş baskısı sebebiyle kazançlarına çoğu zaman sahip çıkamamaktadır. Nitekim kadının kazancının kullanımına ilişkin karar verme düzeyini gösteren Çizelge 3.1’de yer alan veriler incelendiğinde 15–49 yaş arasındaki kadınların sadece %48’inin¹³ kazancını kendi başına yönlendirdiği görülmektedir. Evlenme yaşına gelmemiş kadınların %67,9’u, evli kadınların %34,3’ü kazancının harcanmasına kendi karar verebilmektedir. Yine bu oran kentlerde artarken, kırsal alanda azalmaktadır.

Çizelge 3.1. Nakdi kazanç sağlayan kadınların kazançları üzerinde karar verme düzeyi [KSSGM, 2003]

		Kendisi	Kocası ile Birlikte	Bir Başkası
Yaş	15–19	47,8	1,3	32,2
	20–24	60,4	16,8	11,4
	25–29	51,1	37	2,6
	30–34	44,8	38,6	3,7
	35–39	38,7	49,6	0
	40–44	51,5	33,9	0
	45–49	44,6	40,1	0

¹³ Aritmetik ortalama değeri alınmıştır.

Çizelge 3.1 (Devam). Nakdi kazanç sağlayan kadınların kazançları üzerinde karar verme düzeyi [KSSGM, 2003]

Yerleşim Yeri	Kent	54,5	6,4	6,3
	Kır	33,3	15,8	6,1
Bölge	Batı	50,8	30,9	5,4
	Güney	43,3	28,8	13,4
	Orta	50,2	27,5	10
	Kuzey	49,1	33,1	7,8
	Doğu	46,9	17,7	18,8
Eğitim	Eğitimi yok	41,9	25,3	11
	İlkokulu bitirmemiş	46,3	19,6	16,7
	İlkokul mezunu	42,4	27,9	13,5
	Ortaokulu bitirmemiş	62,1	15,9	8,1
	Ortaokul + mezunu	55,6	35,4	2,3
Medeni durum	Evli olmayan	67,9	0	18,2
	Evli	34,3	51,7	1,4
Toplam		49,2	28,9	8,8

Bu durum, yani kadının evlenmeden önce babası (yada erkek kardeşleri), evlendikten sonra ise kocası tarafından idare edilmesi aslında ataerkil aile düzeninden kaynaklanmaktadır. Ataerkil sistem, toplumda bir cins olarak kadınların tabi olması ve boyun eğmesi sonucunu doğuran kurumsal, kültürel düzenleme ve uygulamaları belirtmekte, temelde ise erkek iktidarına dayanmaktadır [Berktaş, 1996]. Bu ataerkil düzende kazancını bile kendi idare edemeyen kadınlar çoğu zaman yine aile içerisindeki eril bireyler tarafından şiddet görmektedir.

Şiddet genel olarak; duygusal, sosyal ya da ekonomik zorlama, tehdit hatta fiziksel zarar içeren bir baskı aracıdır [UNHCR, 2007]. CEDAW bir kişinin cinsiyetine yada toplumsal cinsiyetine dayalı olarak yapılan şiddeti; “toplumsal cinsiyete yönelik

şiddet” olarak tanımlanmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ise kamusal ya da özel yaşamda, kadınlara karşı fiziksel, cinsel veya psikolojik acı -ıstırap veren veya verebilecek olan, cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelmektedir [UNHCR, 2007]. Şiddetin kaynağı içgüdüsel, şiddetin niteliği ise toplumsaldır.

Ülkemizde şiddetin en yaygın hali aile içi şiddet ve cinsel şiddet/istismardır. Cinsel şiddetin en sık yaşanan şekli ise aile içi tacizler (ensest) ve evlilik içi tecavüzdür. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmalarda aile içi suçların %87’sinin kadınlara karşı işlendiği, özellikle kentin varoşları olarak nitelenen gecekondu semtlerinde bu oranın %97’ye ulaştığı belirlenmiştir. Aile içinde kadınların %34’ü fiziksel, %53’ü sözlü şiddete maruz kalmaktadır.

UNHCR (2007) aile içi şiddeti, kaba kuvvete dayalı ve korkutma amacıyla yapılan *fiziksel şiddet*, duygusal ihtiyaçların karşı tarafa baskı yapmak amacıyla kullanıldığı *duygusal istismar*¹⁴, paranın tehdit ve kontrol aracı olarak kullanıldığı *ekonomik şiddet* ile cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanıldığı *cinsel şiddet* olarak sınıflandırmaktadır.

Günay (2004) da benzer bir tanımlama ile aile içi şiddetin uygulanışı ve şiddetin uygulandığı kişiler dikkate alındığında farklı şekillerde ortaya çıktığını vurgulayarak uygulanış biçimine göre şiddeti; *fiziksel* yada *biyolojik* şiddet, *duygusal* yada *sosyal* şiddet ve *ekonomik* şiddet şeklinde sınıflandırmaktadır.

Kadınların belirli nedenlerle kocası tarafından dövülmesini haklı bulan kadınların temel nedenlere göre dağılım yüzdesi Çizelge 3.2’de yer almaktadır. Veriler incelendiğinde eğitim seviyesi arttıkça dayacağı haklı bulan kadın sayısının azaldığı gözlenmektedir. Yine aynı şekilde kentte yaşayanların kırsal alanda yaşayanlara oranla dayacağı haklı bulma yüzdeleri düşmektedir.

¹⁴ Örneğin çocukları kaçırmakla veya velayetini almakla tehdit etmek, kadını çevresinden tecrit etmek, olumsuz söz ve davranışlarla baskı kurmak vb.

Çizelge 3.2. Kadınların fiziksel şiddete maruz kalmaya ilişkin tutumları [KSSGM, 2003]

		Yemeği Yakma	Kocasına Karşılık verme	Lüzumsuz para Harcama	Çocuk bakımı ihmali	Cinsel ilişki reddi	Belirlenen nedenlerden en az birini hakk bulan
Yaş	15–19	8,3	52,4	38,7	33,1	21,5	63,0
	20–24	4,9	31,2	28,5	23,4	12,6	40,2
	25–29	3,4	25,0	21,9	19,9	12,2	35,3
	30–34	4,8	26,9	24,1	22,7	12,8	37,0
	35–39	7,3	30,0	29,3	23,6	19,1	40,3
	40–44	7,2	28,1	29,1	23,8	19,6	39,2
	45–49	7,0	30,2	28,5	24,8	21,5	39,8
Çocuk Sayısı	0	5,9	30,0	26,9	24,0	14,5	37,9
	1–2	3,7	22,9	20,7	18,2	11,1	31,8
	5+	14,8	48,6	49,4	38,8	35,2	63,6
Yerleşim Yeri	Kent	3,3	22,2	20,3	18,9	12,0	32,1
	Kır	12,0	46,0	43,7	33,7	26,8	56,6
Bölge	Batı	3,5	22,9	21,0	19,2	12,6	32,5
	Güney	4,6	31,1	30,7	24,8	17,4	43,2
	Orta	7,0	34,0	30,0	24,6	16,5	42,9
	Kuzey	4,6	24,5	25,0	23,5	15,0	35,5
	Doğu	11,3	37,9	36,0	29,7	25,1	49,2
Eğitim	Eğitimi yok /İlkokulu bitirmemiş	14,9	49,2	47,5	38,5	33,2	62,1
	İlkokul 1. Kademe	4,6	30,6	28,0	24,4	15,7	42,1
	İlkokul 2. Kademe	0,7	13,2	10,4	11,2	4,4	20,8
	Lise ve Üzeri	0,2	5,3	5,2	5,0	1,7	8,8

Çizelge 3.2 (Devam). Kadınların fiziksel şiddete maruz kalmaya ilişkin tutumları
[KSSGM, 2003]

Çalışma Durumu	İşi yok	5,1	28,1	25,6	22,4	15,4	38,2
	Gelir getiren işi var	3,0	21,5	22,1	18,4	11,2	30,3
	Gelir getirmeyen işi var	15,3	47,8	45,2	36,7	30,6	60,7
Toplam		5, 8	29, 1	27, 0	23, 2	16, 3	39, 2

Kadınların içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel yapı, yetiştiriliş biçimleri, eğitim düzeyleri dayacağı haklı bulma oranlarını etkilemektedir. Ancak yemeği yakma, kocasına karşılık verme, lüzumsuz para harcama, çocuk bakımı ihmali ve cinsel ilişki reddi vb. davranışların şiddet gerektirdiğini düşünen kadın nüfusun varlığı da oldukça düşündürücüdür.

Şiddet; erkeğin fiziki üstünlüğünü, kadının boyun eğmesi için bir araç olarak kullanmasıdır. Erkeğin üstün konumu, aile içi kararlarda söz sahibi olması, kadının erkeğe karşılıksız hizmeti ve bu davranışların kadınlar tarafından doğal karşılanması şiddeti beslemektedir [Dermen, 2007].

Çoğu sosyalist feminist teorisyenler ise kadının şiddete karşı çıkamayarak ezilmesini maddi durumlarının yetersizliğine bağlamaktadır. Nitekim gelir getirmeyen kadın nüfus, evi terk edemediği ve yaşamını idame ettirecek güce sahip olmadığı için eşleri tarafından maddi – manevi taciz edilmektedir.

Ekonomik katılım sağlayamayan, eğitim olanaklarından yararlanamayan ve şiddete maruz kalan kadınlar sağlık imkanlarından da yeterince yararlanamamaktadır. Çalışmayan yada düzensiz işlerde çalışan kadınların çoğunlukla sosyal güvenceden yoksun olması sebebiyle (eğitim düzeyi de yetersiz olan) kadınlar birçok sağlık problemiyle karşı karşıya gelmektedir. Bu problemlerin başında ise üreme sağlığı bulunmaktadır.

Ülkemizde ortalama doğurganlık hızı %2,7'dir¹⁵. Herhangi bir doğum kontrolü kullanmayanların oranı %20, toplam düşük hızı ise %29,4'tür. Beş yaş altı çocuk ve bebeklerde ölüm hızı %37, anne ölüm hızı ise yüz bin doğumda 54,2'dir. 15 yaşındaki evli kadınların %1,8'i, 17 yaşındakilerin %8,8'i, 19 yaşındakilerin ise %23,1'i çocuk sahibidir. Ayrıca ülkemizde erken evlenme, bilinçsizce yapılan doğumlar sonucu anne ve bebek ölümleri, dini nedenlerle modern tıp yerine geleneksel yöntemlerin kullanılması, töre/namus cinayetleri, baskı sonucu intiharlar bölgeler arasında farklılık göstermektedir¹⁶. Bunun nedeni yine eğitimle ilişkilidir.

Türkiye eğitim istatistiklerine bakıldığında kadınların erkeklere oranla okumuşluk oranlarının düşüklüğüne daha önceki bölümlerde değinilmektedir. Erkeklerin eğitimine verilen önemi Keller (2007); “erilin bilimsel olanla bağdaştırılması” olarak ifade etmektedir. Bilimciler ve hitap edilen kitle bilimsel düşünce açısından erildir. Bilimin erkeklerle bağdaştırılması gerçeklikten öte bir inanç şeklidir. Dünyada ve ülkemizde de benzer görüşlerin bulunması kadın okuryazarlık oranlarını düşürmektedir.

Sosyal sınıf ayrımı (sosyal rol ve işbölümü)

Sınıf teorisinin iki alt teorik yaklaşımı bulunmaktadır. Bunlar Marxist sınıf teorisi ve Weberci sınıf teorisidir. Weber ve Marks'ın düşünceleri incelendiğinde sınıfın “ekonomik ilişkiler” temelinde tanımlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak Marks üretim ilişkilerini esas alırken, Weber pazar (market) ilişkilerini temel almaktadır [Arslan, 2003]. Wright ise bunlardan farklı olarak sınıflar arasındaki sosyal ilişkilerin sınıf yapısını oluşturduğunu vurgulamaktadır [Arslan, 2004]. Sınıfsal yapı, sınıflar içindeki sosyal ilişkiler kullanılarak tanımlanmasından dolayı sosyal sınıf olarak ifade edilebilir. Sosyal rol ve iş bölümü ise modern sosyal hayatta görülen iki önemli toplumsal kavramdır. Rol bir grup veya sosyal durum içindeki spesifik haklar ve görevlerin sebep olduğu davranış biçimleri olarak

¹⁵ KSSGM tarafından hazırlanan “İstatistiklerle Kadının Durumu, 2004” çalışmasındaki HÜNEE, TNSA 2003 yılı istatistikleri verileri derlenmiştir.

¹⁶ Batıda oranlar düşerken Doğuda yükselmektedir.

tanımlanmaktadır. Toplum tarafından desteklenen yada hoş görülen davranış biçimleri bir araya gelerek bir kurallar dizisi oluşturmaktadır. Böylece fert sosyal hayat içinde kendinin veya diğer bireylerin hareket biçimini bilmektedir [Birkök, 2000].

İş bölümü ise belirli bir alandaki uzmanlaşmayı ifade etmektedir. İşbölümü, bir davranış alanı, davranışın farklılıkları ve bu davranışı sergileyen bir dizi insan belirlendikten sonra ortaya konabilmektedir [Biddle ve Thomas, 1966]. Sosyal rol, iş bölümünün bir sonucudur. İş bölümü ise toplumun bütünlüğünü meydana getiren unsurlardır [Birkök, 2000].

Sosyal rol ve işbölümü toplumdaki değişiklik göstermesine karşın kadınlar için belirlenen görevler benzerlik göstermektedir. Kadın öncelikle anne ve ücretsiz ev işçisidir. Kadınların görevlerinin başında çocuk, yaşlı, hasta bakımı, yemek ve temizlik işleri gelmektedir. Kadının çalışması, erkekle birlikte eve katkı sağlaması da bu durumu çoğu zaman değiştirmemektedir. Parsons benzer bir biçimde cinsiyetler arası iş bölümünü kadınsı rolü (anlamlı rol); ev işleri ve çocuk bakımı ile erkeksi rolü (araçsal rol); ailenin maddi gereksinimlerini karşılama ve toplumsal bağ kurma ile ilişkilendirerek tanımlamaktadır [Sayın, 1990]. Feministlerin karşı çıktığı bu görüş toplumda kemikleşmiş bir sorunun da dışavurumudur.

Sonuç olarak kadınlar kamusal mekanlardan yeterince yararlanamamakta, özel alanlarda, giderek daha anti sosyal bir yaşam tarzını sürdürmek zorunda bırakılmaktadır.

Sosyal – siyasal dışlanmışlık

Toplumsal cinsiyete bağlı sosyal ve siyasal dışlanmışlığın temelinde; yoksulluk, göç bölgesel ve etnik farklılıklar yer almaktadır. Kadınları toplumdan uzaklaştırarak kendi dünyalarına çekilmelerine zorlayan ailevi, dinsel ve bölgesel birtakım baskılardan önceki bölümlerde bahsedildiği için bu başlık altında göç ve yoksulluk kavramlarıyla birlikte dışlanmışlık irdelenecektir.

Yoksulluk sadece maddi boyutları olmayan ve sosyal, psikolojik boyutlarıyla da ele alınan bir kavramdır. Nitekim De Haan (1998) sosyal dışlanmayı yoksulluğun kötü bir duruma geldiğini sosyal ilişkilerin meydana getirdiği bir anlama biçimi olarak tanımlamaktadır. Kadınların yoksullaşması ile beraber ortaya çıkan sosyal dışlanma sadece tek bir cinsle özdeşleştirilemez. Ancak kadınlar sosyal dışlanmayı erkeklerden daha fazla yaşamakta ve daha çok hissetmektedir. Bu durumu Çağatay'ın (1998);

- “Erkeklerle kıyaslandığında kadınların yoksullaşma olasılıkları daha yüksektir.
- Kadınların yoksulluğu erkeklere nazaran daha ciddidir.
- Kadınların yoksulluk durumu erkekler arasında görülene göre zamanla artarak yaygınlaşmaktadır.”

ifadeleri de desteklemektedir. Adil olmayan gelir dağılımı, mülkiyet üzerinde ve kazanılan gelirin kontrolünde söz sahibi olamama, kredi vb. teşviklerden yararlanamama kadınları yoksulluk karşısında daha korumasız bırakmaktadır [Ecevit ve Türkyılmaz, 2002]. Ecevit ve Türkyılmaz (2002) yoksulluğun çeşitli boyutlarıyla toplumsal cinsiyet bağıntısını kurmaya çalışmaktadır. Çizelge 3.3'te de belirtildiği gibi yoksulluğun boyutları fırsat, kapasite, güvenlik ve güç olarak irdelenmektedir.

Çizelge 3.3. Yoksulluğun boyutları ve toplumsal cinsiyet bağıntısı [Ecevit ve Türkyılmaz, 2002]

Yoksulluğun Boyutları	Toplumsal Cinsiyete Bağlı Olarak Değişen Engeller	Potansiyel Yoksulluk Azaltıcı Girişimler	Sonuçlar
FIRSAT	İş pazarına eşitsiz giriş Ücrette eşitsizlik Verimli kaynaklara eşitsiz ulaşım Ekonomik dalgalanmalar	Ekonomik büyümeni desteklenmesi İş pazarlarına eşit giriş Verimli kaynaklara ulaşım Zaman kullanımının iyileştirilmesi	İyileşmiş ekonomik koşullar
KAPASİTE	Eğitimden faydalanamama Sağlık hizmetlerinden faydalanamama Su ve enerji kaynaklarına kısıtlı erişim	Eğitimden faydalanma Sağlıktan faydalanma Hem kadın hem erkek için su ve enerji kaynaklarından daha fazla yararlanma	Gelişmiş insan kapitali ve yaşam kalitesi

Çizelge 3.3 (Devam). Yoksulluğun boyutları ve toplumsal cinsiyet bağıntısı [Ecevit ve Türkyılmaz, 2002]

GÜVENLİK	Ekonomik riske karşı hassaslık Doğal afetlere karşı hassaslık Sivil ve aile içi şiddete karşı hassaslık Çevreyle ilgili risklere karşı hassaslık	Yoksul kadın ve erkeğin riske karşı korunması Ekonomik kriz ve doğal afetlere karşı hazırlıklı bulunmayı sağlamak Evde ve ev dışı her türlü şiddete karşı korumak	Daha fazla ekonomik ve fiziksel güvenlik
GÜÇ	Devlet kurumlarının yoksul kadın ve erkekler tarafından ulaşılmaz olması Yerel ve milli hareketlerde sessizlik Toplumla ilgili karar alma süreçlerine kadının katılmaması	Devlet kurumlarını yoksul erkek ve kadına daha çok cevap veren bir kurum haline getirmek Erkek ve kadının politik katılım engellerini kaldırmak	Politikaya katılımın artması ve cinsiyet eşitliği

Sosyal dışlanışlığın bir diğer sebebi de göç olarak ele alınabilir. Türkiye’deki göç literatürü incelendiğinde 1950’li yıllarda ortaya çıkan iç göçler; 1980 yılından itibaren irdelenmeye başlamış, kırdan kente göçü, aileyi ele alan çalışmalar 1990’larda ivme kazanmıştır. Ancak göç kavramına ilişkin bu çalışmalarda kadın ve kadın dışlanışlığına fazla yer verilmemektedir. İlkaracan (1998) mevcut çalışmalarda göç nedenleri, göç sürecinde katılım ve yaşam deneyimleri, göçün nedenleri ve tutumlar, göçe karşı gösterilen tepkiler açısından kadınlar ile erkekler arasında önemli farklılıklar olduğunu belirterek bu durumda aile içi işbölümü, gelenek ve görenekler, kadın – erkek rolleri ve cinsiyet kimliğinin önemli bir rol oynadığını işaret etmektedir.

3.2.3. Siyasal katılım

Kalaycıoğlu ve Sarıbay (2000) siyasal katılımı şöyle tanımlamaktadır;

“Kişinin otonom olarak yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda siyasal karar mevkilerine gelerek onları veya bu mevkileri ellerinde bulunduranları etkilemek üzere yaptıkları eylem ve faaliyetlerdir.”

Kalaycıoğlu ve Sarıbay'ın tanımında kişinin siyasal davranışlarına değinilerek daha pasif bir katılım ifade edilmiştir ancak bu bölümde ele alınacak konu kadınların aktif olarak siyasetin içinde yer almasıyla oluşan aktif katılımıdır.

Aktif siyasal katılımın önemini Toksöz ve ark. (2001) şu şekilde ifade etmektedir;

“Asıl sorun her zaman olduğu gibi siyasal güçlenme sorunudur. Yoksulluk ve sosyal adalet sorunları ile kadının siyasal güçlenmesi arasında doğrudan bir bağ vardır. Kadınların ekonomik yaşama eşit biçimde katılıp refahtan adil bir pay aldıkları yerler siyasi katılımın en yüksek olduğu yerlerdir ve kadınların siyasi katılımları, büyük ölçüde sosyal adalet sorunlarını hedef almaktadır. Kadınlar güçlenirken, ekonomik ve sosyal politikalar kadına duyarlı hale getirilmeye çalışılmaktadır”

Diğer bir ifade ile kadınların farklı ihtiyaç ve taleplerini duyurarak kadına özgü sorunlara çözüm arayabilmeleri için siyasetin içinde yer almaları gerekmektedir [Bora ve İşat, 2006].

Uluslararası Parlamenterler Birliği'nin (IPU) 2003 yılı istatistiklerinde %4,4'lük kadın temsili oranı ile Türkiye 110. sırada yer almaktadır¹⁷. Parlamentoda kadın oranının en yüksek olduğu ilk beş ülke; İsveç (%45,3), Danimarka (%38), Finlandiya (%37,5), Hollanda (%36,7) ve Norveç'tir (%36,4). 1996 yılı itibari ile bakan ve bürokrat oranlarına bakıldığında Türkiye yine son sıralarda yer almaktadır.

Çizelge 3.4. Bazı ülkelerde siyasete kadın katılım oranı [Kılıç,2000¹⁸]

ÜLKELER	KADIN PARLAMENTERLER (Son Seçim Oranları %)	BAKAN (1996 Yılı %)	BÜROKRAT (1996 Yılı %)
İsveç	42,7 (9)	38,1	27,3
Almanya	30,9 (9)	14,7	9,7
Mozambik	30 (12)	4	14,7
İspanya	28,3 (3)	16,7	15,1
Küba	27,6 (1)	2,7	11,9
Arjantin	26,5 (10)	0	5,6
Raunda	25,7 (11)	8,3	12,5
Belçika	23,3 (3)	11,1	4,6
Meksika	16,0 (7)	5,8	5,9

¹⁷ IPU istatistiklerine göre parlamenter sayısının en düşük olduğu ülke 126. sıradadır.

¹⁸ Ayrıca IPU Ocak 2001 ve Worldwide Government Directory 1996 verileri derlenmiştir.

Çizelge 3.4 (Devam). Bazı ülkelerde siyasete kadın katılım oranı [Kılıç,2000]

Tacikistan	15,0 (2)	3,7	3,9
Tunus	11,5 (10)	2,9	10,9
İtalya	11,1 (4)	3,6	8,2
Fransa	10,9 (5)	14,7	9,7
Bulgaristan	10,8 (4)	4,8	16,2
Hindistan	9,0 (9)	3,2	6,2
Yunanistan	8,7 (4)	0	13,2
Japonya	7,3 (6)	5,9	10,1
Kıbrıs (Rum K.)	3,4 (2)	7,7	4,0
Türkiye	4,2 (4)	2,9	5,6

Türkiye’de kadınların siyasal yaşama katılım sürecine bakıldığında ilk adım, 1923 yılında Kadınlar Halk Fırkası’nın kurulmasıyla atılmıştır. 1930 yılında belediye seçimlerinde, 1934 yılında ise genel seçimlerde kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ile de siyasette aktif katılım başlamıştır. Yasal hakları birçok gelişmiş ülkeden daha önce elde eden Türk kadınları siyasete katılımında oldukça düşük bir paya sahiptir. Nitekim TÜİK’in cinsiyete göre parlamenter sayısı istatistiklerine bakıldığında; siyasal katılımı yine kadın erkek eşitliğinden söz edilememektedir.

Çizelge 3.5. Seçim yılı ve cinsiyete göre parlamenter sayısı [TÜİK, 2006]

SEÇİM YILI	TOPLAM	KADIN	ERKEK	KADIN ORANI (%)
1935	395	18	377	4,6
1939	400	15	385	3,8
1943	435	16	419	3,7
1946	455	9	446	2,0
1950	487	3	484	0,6
1954	535	4	531	0,7
1957	610	7	603	1,1
1961	450	3	447	0,7
1965	450	8	442	1,8
1969	450	5	445	1,1
1973	450	6	444	1,3
1977	450	4	446	0,9
1983	400	12	388	3,0
1987	450	6	444	1,3
1991	450	8	442	1,8
1995	550	13	437	2,4
1999	550	22	528	4,0

Çizelge 3.5 (Devam). Seçim yılı ve cinsiyete göre parlamenter sayısı [TUİK, 2006]

2002	550	24	526	4,4
2007	549	46	503	8,4

1935 yılında parlamenter sayısı %4,6'lık bir paya sahiptir ve 2007 seçimleri hariç Türkiye tarihinin en yüksek kadın katılım oranına ulaşılmıştır. Bu oran ne yazık ki 1999 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiş, 1999, 2002 ve 2007 seçimlerinde parlamentoda kadın sayısı artmasına rağmen %8,4'ün üzerine çıkamamıştır¹⁹.

Türkiye'de mevcut siyasi partiler kadın erkek eşitsizliğini Türkiye'nin temel sorunları arasında saymakla birlikte, çözümler konusunda somut adımlar atmamaktadır. Siyasal partilerin mevcut kadın kolları genellikle vitrin görünümündedir ve kadınların siyasete katılımını sağlayacak örgüt olmaktan uzak, yasal yetkilerden yoksun ve çoğu zaman partinin karar organlarına katılmayan ve oy verme hakkı olmayan işlevsiz yapılardır [Ka-Der, 2003].

Siyasete aktif katılımın sağlanamamasının nedeninin salt olarak siyasi partilerin tutumuna bağlanması da doğru olmayacaktır. Çünkü Kumaş'a (1989) göre Türk kadınının siyasal davranışlarını etkileyen faktörler; aile yapısı, sahip olunan meslek, eğitim ve kitle iletişim araçlarıdır. Akay (2006) Kumaş'a ek olarak yerleşim yeri ve kentleşme faktörlerini ele almıştır. Ancak literatürdeki kapsamlı tanımlamalardan biri Bora ve İşat'a aittir. Bora ve İşat (2006) siyasal katılım sürecinde bazı engeller bulunduğunu belirterek kadınların seçme hakkına sahipken çoğu zaman karar verici olmalarına izin verilmediğini savunmuştur. Bu süreçteki engeller ise;

- “Karar mekanizmalarından ve politikadan dışlanma
- Teknik bilgi yetersizliği
- Ekonomik yetersizlik ve zamansızlık
- Kadınlar arası hiyerarşik ilişkiler ve rekabet
- Geleneksel denetim mekanizmaları
- Örgütlenme, politika deneyimi ve özgüven eksikliği” olarak tanımlanmaktadır.

¹⁹ Gelişmiş ülkelerin çoğunda %40 kadın kotasının uygulandığı düşünülürse Türkiye'de siyasal katılım oranının çok yetersiz olduğu görülmektedir.

Karar mekanizmalarından ve politikadan dışlanma: Politik dışlanma çeşitli nedenlerle vatandaşlık haklarını, özellikle de hukuki ve siyasi hakları tam olarak kullanamama ve/veya siyasal yaşama katılmanın doğrudan ya da dolaylı olarak engellenmesi durumunu ifade etmektedir. Bu durum belli kesimlerin kamusal anlamda güvencelerini kaybetmesi, politikadan uzaklaşması anlamına gelmektedir [Adaman ve ark., 2006]. Karar mekanizmalarından dışlanma ise cinsiyet ayrımına maruz kalan kadın yöneticilerin erkek yönetici/çalışan tarafından yok sayılmasıdır.

Teknik bilgi yetersizliği: Çoğu kadının eğitim düzeyinin düşüklüğü, yabancı dil bilme sıkıntısı, politik bir birikimin olmayışı katılımı oldukça olumsuz yönde etkilemektedir.

Ekonomik yetersizlik ve zamansızlık: Kadınlar kentsel ekonomide var olmadıkları için siyasal bir örgütlenmeye para ayıramamaktadır. Çoğu zaman ekonomik bunalımlar yüzünden vasıfsız işlerde çalışan kadınların eve geldiklerinde çocuk bakımı, temizlik vb. işleri de yapmaları, onların politika için zaman harcamalarını olanaksız bir hale getirmektedir.

Kadınlar arası hiyerarşik ilişkiler ve rekabet: Kadınların sosyal, ekonomik yada kültürel durumlarının ötesinde, eş/aile konumundan kaynaklanan bir üstünlüğün varlığı politikaya eşit katılım ilkesini ihlal etmekte ve çoğu kadının politikadan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Aynı başlık altında incelenen bir diğer kavram da rekabettir. Rekabet kadın adayları teşvik eder gibi görünse de daha temiz bir siyaset arayışıyla yapılan örgütlenmeyi baltalamaktadır.

Geleneksel denetim mekanizmaları: Geleneksel denetim mekanizmaları aile ve toplumdur. Türk toplumu kadına ve erkeğe çeşitli roller²⁰ yüklemekte bu sebeple çoğu kadın siyasetin gerisinde durmayı tercih etmektedir.

²⁰ Geleneksel kadın erkek rolleri daha önceki bölümlerde belirtilmiştir.

Örgütlenme, politika deneyimi ve özgüven eksikliği: Bugüne kadar bilgi ve becerilerinin farkında olmayan, sosyal ve politik olarak ikinci planda yer alan, politik deneyimi bulunmayan kadınların örgütlenmeleri oldukça güçtür.

Dünya Kadın Konferansları'nda²¹ da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında oldukça önemli bir yere sahip olan siyasal katılıma geniş yer verilmiştir. "Siyasal katılım, seçilmiş ya da atanmış bütün siyasal alanlarda ve kamu politikalarının oluşturulması süreçlerine katılan ve karar veren her düzey kamu görevinde eşitlik" tanımlaması Meksika Konferansında (1975) yapılmış, hükümetler; atanmış ya da seçilmiş her düzey kamu görevlerinde kadın sayısını arttırmak üzere hedef belirlemek ve strateji oluşturmakla sorumlu tutulmuştur [Kılıç, 2000].

Dünya kadınlarının daha örgütlü biçimde hareket etmelerini, ülkelerinde ve hükümetlerde siyasal/kamusal güç kazanmaları için birbirlerini desteklemelerini öngören Pekin Konferansında kadınların siyasal yaşama eşit katılımı şu şekilde tanımlanmaktadır;

"Kadınların siyasal yaşama eşit katılımı diğer alanlarda kadın haklarının genel gelişimi için anahtar rol oynamaktadır. Kadınların siyasal karar alma mekanizmalarına katılımı sadece adalet ya da demokrasi isteği değil, kadınların çıkarlarının dikkate alınması için gerekli ve zorunlu bir durumdur. Kadınların etkin katılımını sağlamadan eşitlik, gelişme ve barışa ulaşmak mümkün değildir."

Dünya Kadın Konferansları sonucunda çoğu ülkenin benimsediği ortak tavır siyasette kadın kotası oluşturmak yönündedir. Siyasal karar organlarının seçiminde uygulanan yöntemlere bazı özel hükümler eklenerek kadınlara belli oranda yer ayrılmasına cinsiyet kotası denilmektedir. Kadınların yetersiz temsilini ortadan kaldırmayı ve kadın-erkek eşitliğini sağlamayı amaçlayan kota uygulamalarının farklı çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar; sabit kota, oranlı kota, milletvekili aday listelerinde kota ve boş koltuk kotasıdır.

²¹ CEDAW tarafından gerçekleştirilen bu konferanslar ve yapıldıkları yer bilgileri 3. bölümde bulunmaktadır.

Bu bölümde kadın katılımı toplumsal boyutlarıyla incelenmiştir. Kadının ekonomik, sosyal ve siyasal katılımına ilişkin genel durum değerlendirmesinin ardından çalışmanın diğer bölümlerinde planlama ve yerel yönetimler özelinde kadın katılımı daha detaylı olarak ele alınmaktadır.

4. KENT PLANLAMA VE YEREL YÖNETİMLERE KADIN KATILIMI

Dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmelere paralel olarak katılım kavramı ön plana çıkarken yerellik, yerel demokrasi ve yerel kalkınma önem kazanmaktadır. Bu sebeple kadın katılımı da yerel düzeyden bağımsız düşünülmemeli ve yerel yönetimler ölçeğinde ele alınmalıdır. Nitekim yerel yönetimler yaşam çevresiyle ilgili olarak mekansal, toplumsal, sosyal, kültürel, ekonomik tüm ortak gereksinimleri karşılamayı, ortak sorunları çözmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla kadın katılımı ile yerel yönetimler arasında doğrusal ilişki bulunmaktadır.

Yerel yönetimler mekansal ve toplumsal sorunları çözümlerken etkin bir araç olan kent planlamadan yararlanmaktadır. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde kent planlama ve yerel yönetimde kadın ilişkisi ayrı olarak ele alınacak ve kadınların kent planlamasına ve yerel yönetime katılım düzeyi irdelenecektir.

4.1. Kentsel Yönetim Boyutunda Kadın Katılım

Yerel yönetimler son yıllarda düzenlenen, yeniden oluşturulan yasalarla²² birlikte hizmet alanlarını tariflemekte ve varlık amaçları olan “toplumun her kesimine eşit hizmet” ilkesini en etkin biçimde gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda *İl Özel İdareleri* birçok görevinin yanı sıra kadınlara yönelik olarak sosyal hizmet ve yardım yapmak, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları açmak, eğitim tesislerinin sayısını ve niteliğini artırmak (belediye sınırları dışında) ile görevli ve yetkilidir. Yeni yasa ile sorumlulukları artırılan *Büyükşehir Belediyesi, İlçe ve İlk Kademe Belediyeleri* ise *İl Özel İdaresinin* alt ölçekteki eylemlerini gerçekleştirmektedir. *Belediyelerin* kadınlara ilişkin hizmetleri 5393 sayılı kanunun 14/a maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre nüfusu 50 000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri ile okul öncesi eğitim kurumları açmakla yetkili kılınmıştır. 5216 sayılı kanunun 7. maddesinde ise *Büyükşehir Belediyeleri*, sağlık merkezleri kurmak, yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal

²² Bkz. 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu

ve kültürel hizmetleri yürütmek, meslek ve beceri kazandırma kursları açmakla görevlidir.

Yeni yasalar yerelleşmeyi desteklerken aynı zamanda sosyal devlet anlayışının çöküşü ile birlikte yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarına kamu hizmetlerinin sürdürülmesini de eklemektedir. Ancak altyapının oluşturulmadan (maddi yetersizlikler, teknik eleman azlığı, plan ve programların hazır olmaması vb.) yerel yönetimlerin böylesine bir sorumluluğu yüklenmesi farklı sorunları gündeme getirmekte ve yerel hizmetler aksamaktadır. Yerel yönetimlerdeki hizmet aksaklıkları ise çoğu zaman kadınları erkeklerden çok daha fazla etkilemekte, hizmetteki eksiklikler kadınlar tarafından giderilmeye çalışılmaktadır. Alkan (2004) bu konudaki görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

“Ortak yaşam çevresine yönelik politika(sızlık)lar kadınlarla erkekleri farklı biçimlerde etkiler. Sözelimi, yerel düzeyde sunulması gereken birçok hizmetin yeterli nitelik ve uygun maliyette sunulmaması durumunda ortaya çıkan boşluk ağırlıklı olarak kadınlarca doldurulur ya da kadınların üstlenmek durumunda olduğu birtakım işleri yerine getirmeleri güçleşir. Örneğin, yaygın kamusal çocuk bakım hizmetinin sunulmadığı bir beldede bu toplumsal sorumluluk kadınlarca ve kadınlar arası dayanışma ağları kanalıyla yerine getirilir. (...) Yada özellikle kırsal yerleşimlerde ve gecekondu alanlarında, düzenli kullanma ve içme suyu sağlanmaması durumunda suyu uzaktan taşıyıp kaynatanlar, çamaşırı yıkamak için su kaynağına götürüp getirenler, çöplerin sokaktan toplanmaması durumunda belli bir yere taşımak durumunda kalanlar ağırlıklı olarak kadınlar ve kız çocuklarıdır. Öyle ki, (...) bir grup araştırmacı, okul yaşında olup da okula gitmeyen kızların sayısını, hizmet, özellikle de su hizmetleri eksikliğinin çarpıcı bir göstergesi olarak ortaya koymaktadır. (...) Asfaltsız yolların ev temizliği ve çamaşır yükünü nasıl artırdığı, çok sık ve uzun süreli kesilen elektriğin teknik ev araçlarının kullanılamaması anlamına geldiği, mahalle pazarının yokluğu durumunda alışveriş yükünün hem zaman hem mesafe anlamında birkaç katına çıktığı, vb. pratik gereksinim sorunları kadınlarla görüşmelerde saptanan noktalardır.”

Nitekim Ankara’da yaşanan su kesintilerinde²³ sanayinin tüketim miktarından önce evsel tüketim miktarını indirgemeyi düşünen belediye yöneticileri, sundukları önerilerde yine doğrudan “kadını” hedef almaktadır. Su kesintisinin yaşanmasıyla birlikte çeşmelerde kuyruğa giren, musluğu açık bırakmayı sebze ve meyvelerini su

²³ Bkz. Ankara 2007 yılı yaz ayında görülen su kesintileri tasarruf önlemleri

dolu kaptaki yıkayan, durulama sularını biriktirip temizlikte kullanan, susuz yemek yapabilen, rezervuara su dolu pet şişe yerleştiren, eşinin arabasını doldurduğu kovalarla temizleyen, çocuklarını (evdeki yaşlı yada hastaları) salgın tehlikesine karşı koruyan kadınlardan başkası değildir.

Kuşkusuz bu örnekler çoğaltılabilir. Kadınların yerel yönetimlerdeki hizmet sorunlarından “öncelikli etkilenen cinsiyet” olduğu açıktır. Ancak alınacak önlem ve yapılması gereken çalışmalar; birçok kadın örgütü, dernek ve akademisyen çabalarına rağmen, yerel yöneticilerce dikkate alınmamaktadır. Toplumsal cinsiyetin farklı gereksinimleri göz ardı edilmektedir.

Tokman ve Kendirci (2006) kadın sorunlarını tanımlamanın önemli, fakat yetersiz olduğunu, yerel sorunlara ilişkin çözümlerde kadınların da bunun birer parçası olması gerektiğini vurgulamakta ve şöyle devam etmektedir:

“Kadın sorunları diye bilinen alan, özellikle son on yılda ayrıntılı biçimde tanımlanmış ve kategorileştirilmiştir. Eğitim/ Sağlık/ İstihdam/ Şiddet/ Siyaset olarak kategorileştirilen alanlara ilişkin temel veriler sağlanmış ve sorunlar büyük ölçüde tespit edilmiştir. Ancak bu belirginlik ve “tamamlanmışlık” algısı, bu çerçevede yer almayan sorunların görülmesini neredeyse tamamen engellemektedir. Kadın sorunlarının bu genel kategorileştirme içinde ele alınması, özgül yerel sorunların görünmez ya da ikinci planda kalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, sorunu çok boyutlu olarak ele almak ve daha geniş bir perspektif içinde çözüm önerileri geliştirmek gerekmektedir. Bu perspektifin oluşturulmasında kadınların politika oluşturma süreçlerine katılmasının sağlanması yanında, yerel çözümün parçası olması gerekir.”

Yerel yönetimlerin sunduğu çoğu hizmet, düzenleme ve politika cinsiyet açısından tarafsız görünse de ne yazık ki yarattıkları sonuçlar açısından kadın yanlısı değildir. Bu sebeple kadınların yerel karar alma süreçlerine katılımı, bu süreçlere kadınların gereksinim ve sorunlarının yansıtılması için uygun kanalların yaratılması, cinsiyet eşitsizliklerine ve farklılıklarına duyarlı bir perspektifle entegre edilmesi gerekmektedir [Tokman ve Kendirci, 2006]. Entegrasyonun öncelikli adımını ise kadınların kentsel yönetimlerde yer alması oluşturmaktadır.

Türkiye’de yaşanan süreç özellikle kamu yönetimi reformu ile birlikte bir yandan katılımı öne çıkarırken, bir yandan da yerelliği vurgulamaktadır. Bu eğilim, yerel demokrasi ile yerel kalkınmanın birlikte gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Ancak bu gelişmelere “kadınlar” açısından bakılacak olursa kadınların kentsel yönetimlerde yer almasında ciddi bir perspektif ve politika eksikliği göze çarpmaktadır. Çünkü kadınların yerel demokrasi ve kalkınmaya katılımına yönelik çabalar, bütünsel ve kalıcı olmaktan uzaktır [UNDP, 2007].

Ülkemizde 1999 ve 2000 yılı yerel yönetim seçim sonuçlarına bakıldığında belediye başkanlığı, meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliğinde kadınların sayısı toplamda %2,5’i geçmemektedir²⁴.

Çizelge 4.1. Yerel yönetimler seçimlerine göre mevcut durum (1999–2004) [İçişleri Bakanlığı - Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2004]

	Kadın	Toplam	Kadın %
2004			
Belediye Başkanı	18	3225	0,56
Belediye Meclis Üyesi	834	34477	2,42
İl Genel Meclisi Üyesi	58	3208	1,81
1999			
Belediye Başkanı	18	3215	0,56
Belediye Meclis Üyesi	541	34084	1,59
İl Genel Meclisi Üyesi	44	3122	1,41

Ülkemizde yerel meclislerde kadın temsili oranı %1 iken; bu oran İsveç’te %47, Danimarka’da %30, Almanya’da %31, İspanya’da %29, İngiltere’de %27, Hollanda’da %26, Fransa’da %26, Avusturya’da %27, Belçika’da %21, Portekiz’de %12 ve İtalya’da %10’dur [Ka-Der, 2003]. Ayrıca ülkemizde kadınlar bürokrasi ve üst düzey yönetici olarak kuruluşlarda düşük oranda yer almaktadır. Devlet Personel Başkanlığı’nca²⁵ yapılan araştırmalarda kamuda orta ve üst düzey yöneticilerin

²⁴ Bkz. Çizelge 4.1.

²⁵ Veriler 2002 yılında derlenerek 2003 yılında kullanıma sunulmuştur.

unvanlarına göre dağılımına bakıldığında; genel müdür yardımcısı ve üstü unvandaki görevlerde kadınların %11,4 oranında, daire başkanı unvanındaki görevlerde ise %18,6 oranında yer aldıkları görülmektedir.

Son yıllarda kadın örgütleri, kadın dernekleri ve KSSGM tarafından desteklenen, yerel yönetimlerde kadın aday sayısının artırılmasına yönelik plan ve programlar oluşturulmasına karşın bu çalışmalar yeterli olmamaktadır. Kadın adayların desteklenmesi için örgütsel şemalar oluşturulsa bile finansman yönünden adaylar yalnız bırakılmakta, sorunlar çok yönlü bir yaklaşımla ele alınamamaktadır.

Oysa dünyada kadın dostu kentleri oluşturmak için hem yerel yönetimler hem de plancılar ekonomik, sosyal, fiziksel ve siyasal birçok çalışmada bulunmaktadır. AB ülkeleri yerel yönetimlerinde, yapılan uygulamaları toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendiren “yerel eşitlik büroları” bulunmaktadır. İngiltere’de yerel yönetimlerin planlama bürolarındaki kadın girişimleri, kent planlarının kadınların gereksinimleri düşünülerek tasarlanmasını sağlamaktadır. Çoğu ülkede yerel karar organlarında kadın sayısını artırmaya yönelik amaç, hedef, örgütsel şema ve finansman modelleri belirlenerek çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin İsveç Stockholm kentinde belediye idari birimlerinde ve belediye meclisinde, kadınlar ve erkekler eşit oranda (hatta bazı birimlerde kadınlar daha yüksek oranda) temsil edilmektedir. Barselona’da kent ve her bir bölge için ayrı ayrı kadın konseyleri bulunmakta ve eşitlik birimleri oluşturulmakta, sivil toplum örgütleriyle ilişkiler artırılmaktadır [BM, 2007].

Kadın erkek eşitliğini gerçekleştirmek üzere yerel yönetimler ciddi bir ekonomik program hazırlamakta ve yerel fonlar harekete geçirilmektedir. Güney Kore Seul Büyükşehir Belediyesi 3 yıllık ‘Yeni Seul Kadın Kalkınma Planı’ hazırlamış, plana göre kadın erkek eşitliğini gerçekleştirilmesi, kadınların sosyal hayata katılımının artırılması, kadınların yaşam standartlarının yükseltilmesi, yüksek riskli gruplara mensup kadınlara yönelik yerel hizmetlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Seul’da yerel yönetimler Kadın Kalkınma Fonu’ndan elde edilen kaynakları kadın – erkek eşitliğini hedefleyen faaliyetlere harcamaktadır. Böylece yerel yönetimlerde

demokratikleşme ve toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde kurumsallaşma da gerçekleştirilmektedir [Alkan, 2006].

Örnekler incelenmeye devam edildiğinde ülkelerin, siyasal katılımın yanı sıra sosyal katılım ve kent planlama konularını da bir arada yürüttüğü görülmektedir. Londra Belediyesi, her yıl bir kadın konferansı düzenlemekte, belediye başkanı söz konusu konferansa bizzat katılıp, hazırlanan yıllık kentsel eşitlik planı hakkında kadınların görüş ve önerilerini dinlemektedir. Böylece yerel yöneticilerin de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığı artmaktadır. Filipinlerde (Davao'da) yerel yönetimler, aile içi şiddet konusunda yerel hizmet sunucularına ve yasa uygulayıcılara toplumsal cinsiyet duyarlılık eğitimi verilmesini sağlamaktadır. Eğitimlere katılan yerel yöneticiler sivil toplum kuruluşları ile işbirliklerini güçlendirmektedir. Kent planlaması ve organizasyonu, kent içi ulaşım ve konut politikaları belirlenirken öncelikle kadınların ihtiyaçları göz önüne alınmaktadır. Helsinki'de bebek arabası ile seyahat eden kadınlardan ücret alınmamaktadır. Montreal'de 'İki durak arası' isimli hizmet programı ile toplu taşıma araçlarında gece seyahat eden kadın ve kız çocuklarının oturdukları yere en yakın noktalardan araçlara inip binmesi sağlanmaktadır [BM, 2007].

4.2. Kentsel Planlama Sürecinde Kadın Katılımı

Düşünce üretme ve bu düşünceleri gerçekleştirme yollarını ortaya çıkaran planlama genel olarak dinamik nitelikte karar verme sürecidir. Thomas Adams, kent planlamasını; "toplumsal ve iktisadi gereksinimleri göz önünde bulundurarak kentlerin fiziksel gelişmelerinin biçimlenmesine bir yön vermekle ilgili sorunlarla uğraşan bir bilim, bir sanat ve bir uğraş" olarak tanımlamaktadır [Keleş, 1990].

Toplumsal gereksinmelerin yerine getirilmesini amaçlayan kent planlaması toplumun bir parçası olan kadınların da ihtiyaçlarına cevap verebilir nitelikte olmalıdır. Çünkü kadınlar, kentsel mekanları erkeklerden farklı algılamakta ve kentsel mekana ilişkin beklentileri bu farklılığa göre biçimlenmektedir. Ortak yaşam çevresinin sunduğu ekonomik, toplumsal ve mekansal olanaklardan yararlanma fırsatları, beklenti ve

gereksinimleri farklıdır ve bu sebeple kentsel mekana ilişkin politikalar kadınlar ve erkekleri farklı biçimde etkilemekte ve yönlendirmektedir [Greed, 1994]. Benzer bir görüşü savunan Eke (2001) ise şöyle demektedir:

“Planlama disiplininin temel ilkelerinden biri olan “toplum yararı” pek de “kadın yararı” olarak işletilmemektedir. Toplumda kadın ve erkeğin bazen benzer, bazen farklı gündelik yaşamları ve bazen kesişen, bazen çelişen görevleri vardır. Her ne kadar bu görevlerin sınırı, toplumun kültür, organizasyon veya kurumsallaşma aşaması veya ailenin sosyal sınıf ve gelir düzeyine göre değişebilmekteyse de kadın ve erkeğin toplumdaki görev, beklenti ve gereksinimleri farklıdır”.

Kadınların mekan etkileşiminde istek ve beklentilerinin artmasını etkileyen en önemli olgu kadınların işgücüne katılımıdır. Çalışma yaşamına dahil olan kadınlar, mekanı erkeklerle eşit oranda kullanmaya başlamış, yaşam alanları genişlemiş ve ulaşım ihtiyaçları artmıştır [Kayasü, 2002]. Ancak planlama literatürü incelendiğinde 19. yüzyıl sonlarına kadar kent planlama ve planlama anlayışı, kadınların işgücüne katılabileceğini göz ardı etmiş ve ataerkil bir tutum sergilenmiştir. Nitekim ideal kent ve ideal toplum düşüncesinin ışığında yapılan mekan tasarımları (ütöplast planlar) kadınları ikincilleştirmiştir.

R. Owen’ın 19. yüzyılın başlarında yaptığı New Lanark kenti yerleşim şeması; okul, kütüphane, dini yapı, toplantı salonu, ortak mutfak, konut, çalışma ve dinlenme ünitelerinden oluşmaktadır. Owen ortak üretim ve işbölümü modelini ortaya koymuş ve kadınların mutfak işleri ve çocuk bakımını bir arada yapmasıyla tekdüzelikten kurtulmalarını sağlamıştır. Ancak hem Owen hem de Fourier modellerinde kadınlara verilen rol, ev işleridir [Eke, 2001].

Le Corbusier 20. yüzyılda Çağdaş Kent Projesi ile Owen ve Fourier’den etkilenmiş kadının yerini ve görevini sadece ev ile ilişkilendirmiştir. Kadınların aile yaşamı için standart kabul ettiği bloklarda ortak hizmet alanlarından yararlanarak ev işleriyle sadece beş saat uğraşacaklarını belirtmiştir. Ebenezer Howard kentsel yaşam ile doğa güzelliklerini birleştiren bir mekan tanımlamış ve diğer ütöplastlerden farklı olarak mekanda kadın-erkek eşitliğini savunmuştur. Kadını ev işleri köleliğinden kurtarmak

amacıyla çalışan kadınlar için ortak mutfak, çamaşırhane ve yemek salonları içeren bloklar inşasını önermektedir [Eke, 2001].

21. yüzyıla gelindiğinde, özellikle son 10–15 yılda, mekana yönelik feminist eleştiriler ve sorgulamalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Kent planlaması, mimarlık ve coğrafya gibi alanlarda eğitimde ve meslekte yer alan kadın sayısındaki atıştan dolayı, bu disiplinler kendi içlerinde “teknik bakış” ya da “mekanın bilimi” anlayışlarında köklü eleştirilere maruz kalmaktadır. Mekan – zaman ve kimlik sorununun gündeme gelmesi ise mekana yönelik feminist ilginin artmasında etkili olmaktadır. Bu ilgi “feminist coğrafya” akımında gelişmeleri tetiklemiş, kadınlar ve planlama hareketi özellikle batıda etkili olmaya başlamış ve kültürler arası (antropolojik) feminist araştırmaların pek çoğunda önemli bir boyut olarak “mekan” etkilenmiştir [Alkan, 1999].

Greed (1994) mekan ile kadın ilişkisini, kentsel yapılı çevrenin cinsiyetçi yapısını vurgularken Alkan (1999) kent planlamanın ön kabullerini ve planlama felsefesini irdeleyerek planlama kuramına da eleştiri getirmektedir²⁶.

Kentsel yapılı çevredeki cinsiyet ayrımı mahalleden ve dolayısıyla komşuluk ünitelerinden başlamaktadır. Kadınlar kamusal mekanlarda değil özel mekanlarda varlığını sürdürmekte/sürdürmeye zorlanmaktadır. İngiltere’de çalışmalarına devam eden Greed (1994) ülkedeki mekansal bölünmenin en önemli örneğini “yeni kentler” uygulaması ile açıklamaktadır. Yeni kentlerdeki komşuluk üniteleri aslında merkezden uzakta “kadınlar ve çocuklar bölgesi” olarak planlanmıştır. Burada kadınlar annelik görevlerini (çocuk bakım ve sağlık hizmeti, çocuğun okula yada parka götürülmesi vb.) ve evle ilgili diğer işleri (alışveriş, temizlik vb.) yerine getirmekle yükümlüdür.

Kentsel yapılı çevredeki cinsiyet ayrımına yönelik bir diğer çalışma ise yapılı çevre ile ilişkilerde kadınların karşılaştıkları sorunların korelatif mekansal ve davranışsal bir

²⁶ Alkan; Wekerle, Peterson, Mackenzie, Kayasü, Greed vb. birçok feminist coğrafyacı ve plancının ortak görüşlerinden yararlanmıştır.

çerçevede araştırılmasıdır. Çalışmalar kadınların karşılaştıkları birçok sorunu ortaya çıkarmıştır. Örneğin kadınlar yol üzerinde daha çok mekana uğradıkları için (kreş, alışveriş merkezi vb.) daha kısa süreli yolculuklar yapmakta, az gelir elde ettikleri için daha az devingenlik göstermekte, özel otomobil sahipliği oranı çok düşük olduğu için toplu taşıma araçlarını erkeklere oranla daha fazla tercih etmektedir [Eke, 2001]. Kadınlar bu sebeple güven ve emniyet sorununa önem vermekte, kendilerine karşı işlenebilecek suç ve şiddete maruz kalmak korkusuyla yaşam biçimlerini değiştirmeye zorlanmaktadır. Ulaşım sistemine ilişkin tüm bu sorunlar kentlerin aslında erkeklerin yaşam pratiklerine göre planlanıp geliştirildiğinin de göstergelerinden biridir²⁷. Yapılan saptamalarda ortaya çıkan bu sorunlar, asıl sorunun göstergesi olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple feminist coğrafyacı ve plancılar, mekansal sorunların ötesinde toplumsal kökenleri araştırmaya başlamıştır. Sonuç olarak cinsiyetçi açıdan ayırılmış “bölünmüş kentler” ortaya çıkmış, kamusal – özel karşıtlığın ise modern kapitalist toplumların temelinde olduğu, kent planlaması ve tasarım kararlarıyla güçlendirildiği ortaya konulmuştur [Alkan, 1999].

Planlamada bölünmüş kentlerin, geleneksel eril düşünceden kaynaklandığını düşünen Greed (1994), planlama sürecinde “fonksiyonel ayırıştırma” (zoning) anlayışını da eleştirmektedir. Özellikle arazi kullanımına ilişkin bölgeleme, endüstri bölgeleriyle konut alanlarını ayırmak amacıyla başlasa da tarihsel süreçte, eril ve dişil alanların bölünmesine denk düşmektedir. Kentte kadının “homojen” olmadığı yaklaşımıyla sınıfsal bir bakış açısı getiren Onat (1996), Aktaran Bayraktar (2005) ise kentte kadını iki grup olarak tariflemektedir. Bunlar;

“1. grup;

- Kentin imarlı alanlarında ve kentle ilişkilendirilmiş, kentsel sunum ve olanaklara sahip yaşam çevrelerinde yaşayan,
- Kentte doğup büyümüş,
- Eğitim düzeyi yüksek,

²⁷ Ortaya konan diğer bir sorun alanı ise konuttur. Aile yapılarının değişmesi, tek kişilik yada tek ebeveynli ailelerin sayısı artması, kadınların farklı konut gereksinimlerini gündeme getirmektedir. Bu sebeple kadınların değişen rol, ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilen konut alanları oluşturulmalıdır. Ancak yerel yönetimlerin sosyal konut politikaları genellikle evsizler ve yoksullar için düzenlenmekte (konutun toplumsal kalkınmada önemli bir unsur olduğuna inanan mimar ve şehir plancılarının cinsiyet bakış açısını öncelikli bir konu olarak ele almaması şaşırtıcı bir durum değildir) yine cinsiyet duyarlılığı göz ardı edilmektedir [Nişancıoğlu, 1996].

- Çoğunlukla düzenli ve güvenceli bir işte çalışan,
- Modern tutum ve davranışlar sergileyen,
- Aile içi kararlara etkin katılan,
- Ev içi işlerini asgariye indiren araçlara ve çoğunlukla yardımcıya sahip olan,
- Kendine ait boş zamanı bulunan,
- Az çocuğa sahip olan ve çocuk bakımı için çoğunlukla profesyonel yardım alan,
- Siyasal yaşama aktif katılan,
- Ekonomik açıdan yalnız yaşama olanağına sahip olan kadınlardan oluşmaktadır.

2. grup;

- Kentin imarsız alanlarında ve kentle ilişkilennememiş, kentsel sunum ve olanaklarından yoksun yaşam çevrelerinde yaşayan,
- En azından birinci kuşak olarak kırdan doğup büyümüş,
- Eğitim düzeyi düşük,
- Çoğunlukla düzenlisiz ve güvencesiz işlerde (temizlik, çocuk bakımı, pazarlama, ev içi üretim vb.) çalışan,
- Geleneksel tutum ve davranışlar sergileyen,
- Aile içi kararlara etkin katılmayan,
- Ev içi işlerini tek başına üstlenen,
- Kendine ait boş zamanı bulunmayan,
- Çok çocuğa sahip olan ve çocuk bakımı için çoğunlukla akraba ve aile büyüklerinden yardım alan,
- Siyasal yaşama aktif katılmayan,
- Ekonomik açıdan yalnız yaşama olanağına sahip olmayan kadınlardan oluşmaktadır.”

Kadın – erkek sorunlarının farklılığının yanı sıra bu iki grup içinde de kadın sorunları ayrı algılanmaktadır. Bayraktar (2005) 1. grup kadınlar açısından sorunları cinsiyetle, 2. grup kadınların sorunlarını ise ekonomik düzeyle ilişkilendirmektedir. Mekandaki ayrışma farklı çalışmalarla çok daha farklı biçimlerde çoğaltılabilir. Ancak önemli olan bu ayrışmanın belirli politikalar ve planlama çalışmalarıyla nasıl yok edileceğidir. Bu sebeple günümüzde (özellikle Batı ülkelerinde) bölgeleme yapılarak kamusal – özel ayrımını vurgulayan planlama yaklaşımı terk edilmekte ve feminist coğrafyacılar ve plancılar tarafından “karma kullanım” (mixed use) ve kadınlar için planlama (cinsiyet duyarlı planlama / gender – sensitive planning) anlayışı gündeme gelmektedir.

Batıda yaşanan gelişmelerin aksine ülkemizde hala başarılı bir cinsiyet duyarlı planlamadan söz edilememektedir. Bunun sebebi batıda kadınların planlama sürecine

dahil edilmesinin çoğu feminist coğrafyacı ve planıcı tarafından desteklenirken ülkemizde böyle bir gelişmenin yaşanmaması olarak açıklanabilir.

Katılım kadına ilişkin kentsel ihtiyaçların karşılanması ve sorunların çözümünün yanı sıra onların erkeklerle eşit kentli haklarına sahip olmalarını da sağlamaktadır. Kentte kadınların karşılaştıkları sorunlar çalışmanın daha önceki bölümlerinde tanımlanmaya çalışılmıştır fakat genel olarak ele alındığında; ulaşım, kadının özel koşullarını göz ardı eden mekansal düzenlemeler ve mekansal donatı eksikliği karşımıza çıkmaktadır [Bayraktar, 2005]. Kadınların kentteki hakları ise Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'na bakılarak tanımlanabilir. Deklarasyona göre Avrupa'daki yerleşimlerde yaşayan kent sakinleri şu haklara sahiptir [Yener ve Arapkırlioğlu, 1996];

- *Güvenlik*: Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent,
- *Kirletilmemiş, sağlıklı bir çevre*: Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre,
- *İstihdam*: Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması,
- *Konut*: Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması,
- *Dolaşım*: Toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması,
- *Sağlık*: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması,
- *Spor ve dinlenme*: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması,
- *Kültürler arası kaynaşma*: Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamlarının sağlanması,

- *Kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre:* Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılması,
- *İşlevlerin uyumu:* Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması,
- *Katılım:* Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması,
- *Ekonomik kalkınma:* Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması,
- *Sürdürülebilir kalkınma:* Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması,
- *Mal ve hizmetler:* Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimi, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması,
- *Doğal zenginlikler ve kaynaklar:* Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldeye yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi,
- *Kişisel bütünlük:* Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması,
- *Belediyeler arası işbirliği:* Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri,
- *Finansal yapı ve mekanizmalar:* Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması,
- *Eşitlik:* Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olmasıdır.

Deklarasyonda katılım ve eşitlik konuları ayrı bir başlık olarak ele alınmakta ve bu hakların yerel yönetimlerce desteklenmesi öngörülmektedir. Avrupa Kentsel Şartında ise yine katılımın önemi vurgulanmakta ve yerleşimlerdeki yaşamın daha da

iyileştirilmesi amacıyla ağırlık verilen dört temel konu²⁸ arasında “toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi” yer almaktadır. Halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlamasına ilişkin ilkeler ise;

- Yerel politik yaşama halkın katılımını temin için; halk temsilcilerini özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkı,
- Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için; halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gereği,
- Toplum geleceğini etkileyecek her tür önemli projede halka danışma gereği,
- Kent yönetimi ve planlamasının; kent karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılması,
- Yerel politik kararlarını; uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel planlara dayandırılması,
- Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyeti,
- Gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanmasıdır.

Dünyadaki tüm bu değişmelere paralel olarak Türkiye’de katılımcı planlama anlayışı özellikle son yıllarda desteklenmeye başlamıştır. Katılımın savunulmasında dünyada yaşanan hak ve özgürlük eğilimleri kadar ülkemize özgü nedenler de bulunmaktadır. Bunlar arasında; sadece teknik bilgiler ışığında, çoğu kez o kentin tarihini ve kimliğini hiçe sayarak, aynı tip imar planlarının belediye meclislerinden geçirilip uygulamaya konulması ve siyasi kültür içinde önemli yer tutan popülizmin planlama alanına yansımaları sıralanabilir [Tekeli 1993].

Tekeli (1993) ayrıca planlamada değişik işlevleri yerine getirmek için beş farklı düzeyde katılımdan söz etmektedir. Bunlardan *birincisi*, planı halka benimsetmektir. Halkın planı kabullenmesi düşünülürken halktan gelecek istekler dikkate alınmamakta dolayısıyla pasif bir katılım oluşmaktadır. *İkincisi* ise katılım yoluyla plancının bilgilenmesidir. Plancı ile halk arasında dolaylı olarak bir diyalog

²⁸ Diğer üç konu fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi; mevcut konut stokunun iyileştirilmesi ve yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılmasıdır.

oluşmakta, halk sorunlarını plancıya aktarmaktadır. Plancı bu sorunlara kayıtsız kalmamaktadır ancak halkın planlama sürecine doğrudan katılımı yine söz konusu değildir. *Üçüncüsü* halkın plan kararına katılmasıdır. İlk iki halde katılım, var olan bir planlama yaklaşımını iyileştirecek ek bir önlem iken bu durumda planlama anlayışında köklü bir değişiklik söz konusudur. Katılımın kusursuzluğunun planın kusursuzluğunun güvencesi olacağına inanılmakta ve plan siyasal bir süreç haline gelmektedir. Planlama sürecinin belli kritik karar aşamalarında plancının toplumun değişik kesimleriyle diyaloga girmesi sağlanmaktadır. *Dördüncü* yaklaşım, katılımın “Kritik Rasyonalizm”in gerçekleşme aracı olarak görülmesidir. Bu pozitivist bir eleştirir ve teori ile pratik birbirinden ayrılmıştır. Kritik rasyonalistler iyi toplumun kurulabilmesi için doğru ile iyinin ilişkilendirilmesine çalışmaktadır. Burada ilginç olan özellik; katılımın yönünün değişmesidir çünkü toplumda var olan bir süreçte plancı katılmaktadır. *Beşinci* ve son katılım yaklaşımı olarak, bölüşmeye değil yaratmanın heyecanına katılımdır. Katılım var olan belli bir kaynağın kullanım alanlarını halkın özelemleriyle daha tutarlı hale getirmek için yapılmaktadır ve burada söz konusu olan paylaşmaya katılımdır.

Tekeli'nin belirttiği yaklaşımlardan ülkemizde yaygın olarak görüleni planın halka benimsetilmesidir. Genellikle planlar yapım sürecinde plancının bilgisi doğrultusunda şekillenmekte, oluşturulan planlara askı süresince yapılan itirazlar değerlendirilmekte ve plan son düzenlemelerle birlikte onanmaktadır. Bu sebeple planlama sürecinde aktif bir katılımdan da söz edilememektedir.

Alkan (1999) ise ülkemizde planlamaya katılımı “çoğulcu politika kuramı” ile ilişkilendirmekte ve şöyle devam etmektedir:

“Çoğulcu politika kuramı, olanak verildiğinde bütün çıkar kümelerinin eşit bir biçimde istemlerini politik düzeyde yansıtabileceğini varsayar. Planlamada profesyonel iletişim, yurttaş temsili ve katılımı kuramları da benzer bir varsayıma dayanmaktadır. Oysa gerçekte, sınıf, ırk, etnisite, din, eğitim durumu gibi unsurların yanı sıra, toplumsal cinsiyet de bu süreçte etkin ve etkili olarak katılımı belirgin eşitsizlikler yaratmaktadır.”

İnsanların yaşadıkları mekanların ve çevrelerinin oluşumunda karar sahibi olmaları olarak tanımlanan planlamaya katılım, Alkan'ın (1999) da belirttiği gibi uygulamalarda kadınları dışlamakta yada ikincil konuma geçirmektedir. Planlamaya katılım sürecinde karşılaşılan ilk sorun iletişim eksikliğinden dolayı, kadınların yapılan planlardan habersiz kalmalarıdır. Belediye imar müdürlükleri ile kendileri arasında duvar ören kadınlar çoğu zaman bunu bir “eril iş” olarak tanımlamaktadır. Çünkü halk toplantılarında çoğunluğu erkek bireyler oluşturmakta ve genellikle planlamadaki hane halkı verileri aile reisiyle²⁹ yapılan görüşmelerden elde edilmektedir. Yapılan toplantılarında kadın katılımının düşüklüğü ise otoriter ve tartışmaya dayalı ortamlarda kadınların sessiz kalmaları ve kendilerini ifade edememelerinin sonucu olarak açıklanabilir.

Katılım sürecindeki ikinci sorun ise kadın yoksulluğuna ve kadınların mülk sahipliğinin düşüklüğüne dayanmaktadır. Nitekim halkın katılımının sağlanması için askı sürecinde olan planlarla genelde getirim beklentisi olan arsa sahipleri³⁰ ilgilenmektedir. Arsalarındaki olumsuz gelişmelere itiraz etmek için kullanılan katılım yaklaşımı yine eril bir kimlik kazanmaktadır. Toplumdaki ataerkil yapıdan dolayı mülkü elinde bulunduran erkekler bu şekilde planlamaya dahil olmakta ve ne yazık ki kadınlar yine sürecin dışında yer almaktadır.

Üçüncü ve son sorun ise kadınların teknik bilgi eksikliğinden³¹ kaynaklanmaktadır. Teknik çizimler ve terimler nedeniyle planları tam olarak algılayamayan kadınlar için katılım daha da güçleşmektedir.

Bu bölümünde genel olarak ele alınan kent planlamaya ve yerel yönetimlere kadın katılımı konusu, çalışmanın sonraki bölümlerinde sınıfsal bir ayırımla planlama disiplini içerisinde yer alan “teknik eleman olarak kadın” özelinde daha detaylı incelenmektedir. Çünkü planlama meslek alanında kadınlar kentte çalışan aynı

²⁹ Türkiye’de aile reislerinin büyük bir bölümü erkeklerden oluşmaktadır.

³⁰ Türkiye’de arsa sahipleri genellikle erkektir.

³¹ Katılımda teknik bilgi eksikliği her iki cinsiyeti de etkilemektedir. Ancak ülkemizde erkeklerin eğitim seviyelerinin (üniversite ve teknik/meslek lisesi mezun düzeyi) kadınlara oranla yüksekliği kadınların bu durumdan daha çok etkilenen cinsiyet olmasına neden olmaktadır.

zamanda kentte yaşayan, sorunlarla karşılaşan, gözlem yapan, şikayet eden/dinleyen farklı bir kadın grubu olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. PLANLAMAYA KADIN KATILIMI: ANKARA ÖRNEĞİ

Elde edilen veri ve bulguların değerlendirildiği bu bölümde araştırmanın genel çerçevesi çizilerek; varsayımlar, araştırma süreç ve metodolojisi belirlenecek, yerel yönetimlerde katılım konusu toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birlikte ele alınarak irdelenecektir.

Araştırma süresince sınanmaya çalışılan ve yerel yönetimler ile planlamaya kadın katılımı konusuna yön verecek daha önce de belirtilen varsayımlar şunlardır:

- i.* Kadınlar toplumsal cinsiyet ayrımına maruz kalmaktadır.
- ii.* Kadınların yerel düzeyde, planlamaya ve yönetime kentsel katılımı erkeklere oranla çok düşüktür.
- iii.* Toplumsal cinsiyetten dolayı her iki cinsin de ihtiyaçları ve beklentileri farklılık göstermektedir, bu sebeple kadınlar ayrı bir planlama-yönetim yaklaşımıyla ele alınmalıdır.

Metodoloji

Kadın katılımı denildiğinde birçok bilim dalı konuyu farklı boyutlarıyla ele almaktadır. Siyaset bilimciler politikada kadın, ekonomistler kadının çalışma yaşamında yer alması, sosyologlar ise kadının sosyal hayattaki konumu ve rolü ile ilgilenirken; kent planlama bunlara ek olarak mekan kavramını da vurgulamaktadır. Bu nedenle çalışmada, planlamaya kadın katılımı üç temel konu esas alınarak şekillendirilmiştir. Bunlar; yerel yönetimlerde planlama meslek alanına, yerel yönetimlerde yönetim boyutuna ve son olarak planlamaya halk katılımı bağlamında kadın katılımıdır.

Bu çalışmada hem varsayımların sınanabilmesi hem de planlamada kadın katılım düzeyinin belirlenebilmesi için örneklem alanı olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi ve metropoliten alan içerisinde kalan ilçe belediyeleri belirlenmiştir. Örneklem evrenini ise imar ve şehircilik birimlerinde çalışan teknik personel oluşturmaktadır.

Evrenin imar ve şehircilik birimlerinde çalışan kişiler olarak tanımlanmasının nedeni, planlamanın içerisinde yer alan ve planlamaya yön veren kişilerin kadın katılımı hakkındaki görüşlerinin alınmak istenmesidir.

Kadınların planlama mesleğinde ve yaşanılan toplumda kadın kimliğini taşıması sebebiyle kente, mekana yapılan/yapılacak katkıların erkeklerden farklılaşan/kesişen yönlerinin belirlenebilmesi ve toplumsal cinsiyet duyarlılığının tespit edilebilmesi amacıyla çalışmaya hem kadın hem de erkek personel dahil edilmiştir.

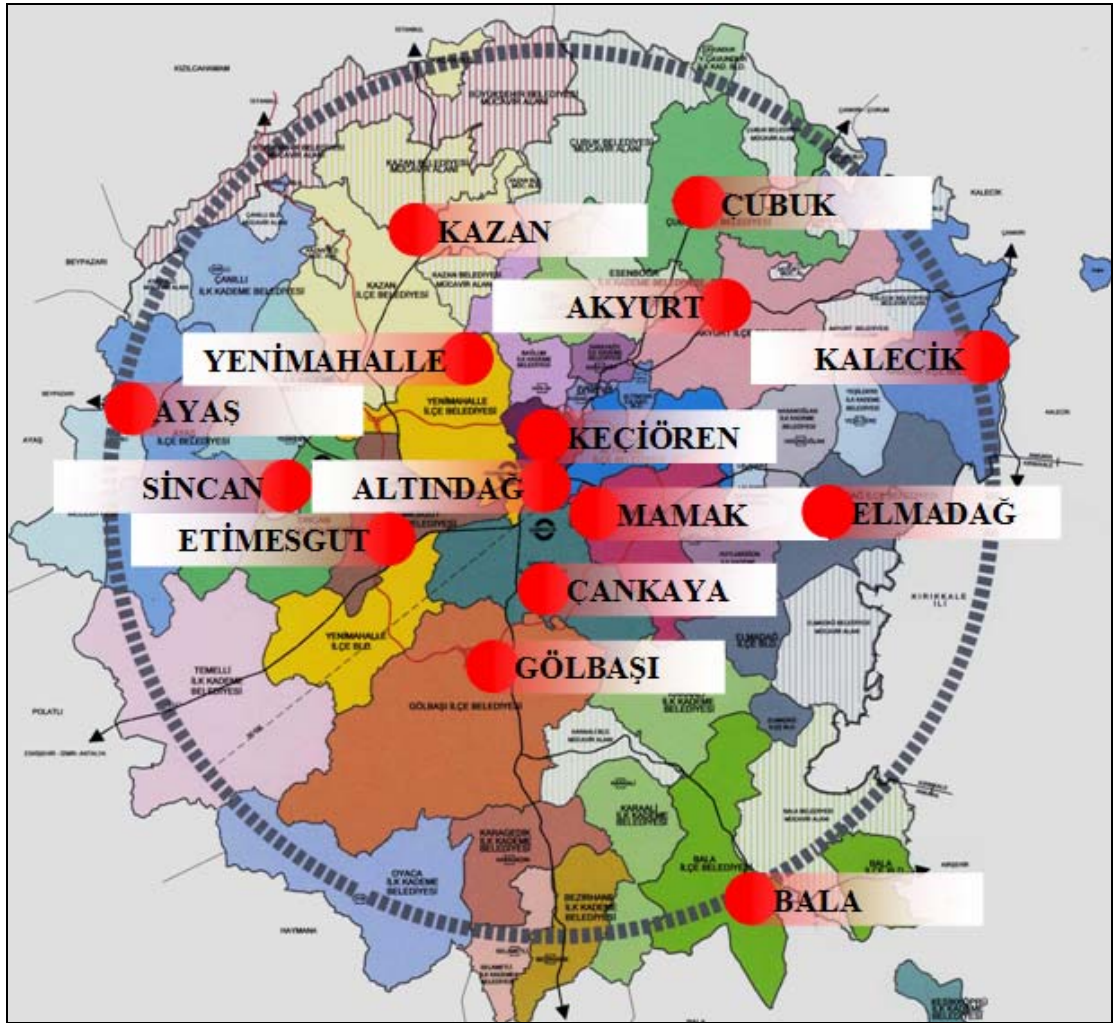
Örneklem alanı ve evreninin belirlenmesinin ardından üç temel konu (planlama meslek alanında, yönetim boyutunda ve halk katılımı bağlamında kadın katılımı) ve daha önceki bölümlerde³² sıralanan kadın katılım sorunları göz önünde bulundurularak planlamada kadın katılımına ilişkin anket³³ soruları hazırlanmıştır. Bu bağlamda anket sorularının genel çerçevesine bakıldığında ilk olarak sosyo-demografik değişkenler ile birlikte çalışma yaşamı içerisinde kadının yeri, karşılaşılan sorunlar ile yapılan iş, kariyer vb. ölçütlerde toplumsal cinsiyet eşitlik düzeyi saptanmaya çalışılacaktır. Bir diğer başlığı kentsel sorunlar algısı oluşturmaktadır ve cinsiyete göre Ankara metropoliten alanına ve yerel yönetimlerine ilişkin öncelikli sorunlar tespit edilecektir. Son olarak ankette yerel yönetim politikaları ve kadın temsili ile kadınlar için planlama ve planlamaya katılım başlığı yer almaktadır.

Çalışmada örneklem alanına ve evrenine ilişkin birtakım kısıtlılıklar da bulunmaktadır. Bunlar; bazı belediyelerde imar ve şehircilik birimlerinin oluşturulmaması, bazılarında şehir plancısının bulunmaması ile bazılarında ilgili birimlerde çalışan personelin yalnızca erkeklerden oluşmasıdır. Bu sebeple imar ve şehircilik birimlerinin olmadığı ilçe belediyelerinde (Elmadağ, Ayaş, Bala, Akyurt, Kalecik, Kazan) fen işlerinde çalışan, imar konularıyla yetkili teknik elemanlarla görüşme yapılmıştır. Anketler teknik personelin şehir plancılarından oluşan çoğunluğu ile yapılmaya çalışılmış ancak şehir plancısı olmayan belediyelerde

³² Bkz. 3. bölüm alt başlıkları

³³ Anketler EK-4'te yer almaktadır.

(Elmadağ, Akyurt, Ayaş, Bala, Çubuk, Kalecik, Kazan) şehircilik konularıyla ilgilenen inşaat mühendisi, harita mühendisi, mimar vb. teknik elemanların görüşlerine yer verilmiştir. Örnekleme anket yapılan kadın ve erkek sayısı eşit tutulmaya çalışılsa da yukarıda sıralanan nedenlerden ötürü Altındağ, Ayaş, Çubuk, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik ve Kazan ilçeleri dışında %50 kadın – erkek oranı sağlanamamıştır.

Resim 5.1. Örnekleme alanı [Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2007]

Ankara Büyükşehir ve 15 ilçe belediyesi (Akyurt, Altındağ, Ayaş, Bala, Çankaya, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik, Kazan, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle) teknik personeli ile yapılan anket ve belediyelerden bilgi toplama

süreci 03 Eylül – 23 Ekim 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örnekleminde 169 kişi bulunmaktadır. Araştırma örnekleminin evrenine oranı, Ankara Büyükşehir ve 15 ilçe belediyesi imar ve şehircilik/fen işleri birimlerinde çalışan toplam 657 kişinin 169 kişiye oranı doğrultusunda %25,7'dir. Anket sonuçlarının değerlendirilme aşamasında betimsel analiz yöntemi kullanılmış, hata payı 0,5 güven aralığı ise %95 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 5.1. Örneklemin ilçelere göre dağılımı

İlçe Belediyeleri	İmar ve Şehircilik / Fen İşlerinde Çalışan Kişi Sayısı	Örneklemdaki Kişi Sayısı	Katılımcı Sayısının Çalışan Kişi Sayısına Oranı (%)
Akyurt*	25	6	25
Altındağ	39	10	25
Ayaş*	7	2	25
Bala*	6	2	25
Çankaya	161	40	25
Çubuk	7	2	25
Elmadağ*	6	2	25
Etimesgut	30	8	25
Gölbaşı	14	4	25
Kalecik*	5	2	25
Kazan*	22	6	25
Keçiören	53	13	25
Mamak	53	13	25
Sincan	34	9	25
Yenimahalle	61	15	25
A. Büyükşehir	139	35	25
Toplam	657	169	Toplam Oran %25,7

Anketlerin yanı sıra Ankara Büyükşehir ve 15 ilçe belediyesinde (Akyurt, Altındağ, Ayaş, Bala, Çankaya, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik, Kazan, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle) farklı statülerde³⁵ görev yapan yöneticiler ile derinlemesine görüşme metodu kullanılarak veri toplama çalışması yapılmıştır.

* Akyurt, Ayaş, Bala, Elmadağ, Kalecik ve Kazan ilçe belediyelerinde İmar ve Şehircilik Müdürlüğü bulunmamaktadır. Bu sebeple çalışan sayılarında Fen İşleri Müdürlüğü'nün verileri kullanılmıştır.

³⁵ İmar / Fen İşleri Müdürü, Belediye Başkanı / Başkan Yardımcısı, Basın - yayın ve halkla ilişkiler müdürü vb.

Bu görüşmelerde belediyelerde çalışan personel, meclis üyesi ve encümen sayılarının cinsiyete göre dağılımı ile birlikte, yerel katılımı destekleyici organlar, kent konseyi ve başvuru masalarına ilişkin sayısal ve sözel bilgiler elde edilmiştir.

5.1. Planlama Meslek Alanında Kadın

Planlama meslek alanında kadın; temel demografik değişkenler, çalışma yaşamı ve kentsel sorunların algılanması başlıkları altında irdelenmektedir.

5.1.1. Temel demografik değişkenler

Araştırmanın bu aşamasında örnekleme dahil edilen kişilerin cinsiyeti, yaş grupları, eğitim düzeyleri ve meslekler değerlendirilmektedir. Bu aşamada kullanılan yöntem çapraz sorgulamadır.

Örneklemin temel demografik değişkenlerine geçmeden önce planlama meslek alanında yer alan kadınların incelenmesi yararlı olacaktır. Planlama meslek alanında kadınlar şehir plancısı, mimar, harita ve kadastro mühendisi, inşaat mühendisi ile tekniker olarak yer almaktadır. Çalışmada, planlama alanında kadın çalışan sayısının belirlenebilmesi için Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB) bağlı Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası ile görüşmeler yapılarak odalardaki üye profilleri incelenmiştir³⁶.

İlk olarak Şehir plancıları Odası'na kayıt yaptıran üyeler incelenmiştir. Odaya kayıtlı kadın plancı sayısı 2101, erkek plancı sayısı 1886'dır. Kadın üyelerin %46'sı erkek üyelerin %50'si istihdama katılmaktadır. Çalışılan kurum bazında inceleme yapıldığında serbest şehircilik hizmetlerinde erkek üyelerin daha fazla olduğu gözlenmektedir. Kadın plancıların büro sahibi olmada erkeklere nazaran daha

³⁶ Üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olan öğrenci sayısı yerine TMMOB'a kayıtlı üye sayısı veri olarak kabul edilmiştir. Çünkü çalışmada planlama meslek alanında aktif olarak görev yapan teknik personel belirlenmek istenmiştir.

çekimser olması, kadınların maddi imkansızlığı ve kamu sektörünün özel sektöre oranla tercih edilmesi (kamunun sağladığı sosyal ve ekonomik güvence, özel sektördeki esnek çalışma saatleri nedeniyle kadının zorunlu olduğu ev işlerini yerine getirememesi, plancı eşlerinin çoğunun şehir dışı gezileri engellemesi, erkek plancıların belediyeler ve diğer kurumlar ile ilişkilerinin kuvvetli olması, planlamanın eril kimliği nedeniyle kadınların daha az ihale almaları, planlamada rant getirisi olduğu için siyasi baskılara direnememe vb.) olarak açıklanabilir. Son olarak üyelerin ŞPO'ya kayıt tarihleri incelendiğinde kadın üye sayısının giderek arttığı görülmektedir [Yoloğlu, 2008].

Planlama alanındaki diğer meslek grupları incelendiğinde Mimarlar Odası'na kayıtlı 12558 kadın, 21304 erkek; Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası'na kayıtlı 1222 kadın, 8819 erkek; İnşaat Mühendisleri Odası'na kayıtlı 4602 kadın, 64464 erkek; Tekniker Birliği'ne kayıtlı 700 kadın, 1800 erkek üye olduğu görülmektedir. Şehir planlamada erkeklerin kadınlara oranı hemen hemen eşit düzeyde iken, mimarlıkta yarı yarıya, mühendislik ve teknikerlikte ise yarıdan fazlasına yükselmektedir. Bu durumun sebebi daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi mesleki ayrışmadan kaynaklanmaktadır. Toplumda şehir planıcılığı yada mimarlık kadın ile bağdaştırılırken, çoğunlukla arazi ve şantiye işleriyle uğraşılan inşaat, harita ve kadastro mühendisliği ile teknikerlik eril meslek olarak algılanmaktadır.

Örneklemin meslek durumu verileri incelendiğinde katılımcıların %24'ü şehir plancısı, %22'si mimar, %18'i inşaat mühendisi, %17'si harita mühendisi ve %13'ü teknikerden oluştuğu görülmektedir. Örnekleme içerisinde lise mezunları da bulunduğu için bunlar %7'lik bir oran ile "diğer" başlığı altında yer almaktadır. Akyurt, Ayaş, Bala, Çubuk, Elmadağ, Kalecik ve Kazan ilçe belediyelerinde şehir plancısı çalışmadığı için örnekleme dahil edilememiş, Sincan'da çalışan bir şehir plancısı ise ankete katılmak istememiştir. Mesleklerin cinsiyete göre dağılım verileri incelendiğinde ise şehir plancısı ve mimarların çoğunu kadınlar, inşaat mühendisi ve teknikerlerin çoğunluğunu ise erkekler oluşturmaktadır.

Çizelge 5.2. Örneklemin meslek durumu

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Şehir Plancısı (Yüzde %)	Mimar (Yüzde %)	İnşaat Müh. (Yüzde %)	Harita Müh. (Yüzde %)	Tekniker (Yüzde %)	Diğer (Yüzde %)
Akyurt	Kadın	-	-	-	-	-	8
	Erkek	-	-	7	-	9	8
Altındağ	Kadın	8	5	-	-	-	-
	Erkek	3	3	3	7	-	-
Ayaş	Kadın	-	-	-	-	5	-
	Erkek	-	-	3	-	-	-
Bala	Erkek	-	-	-	4	-	8
Çankaya	Kadın	18	22	3	18	5	-
	Erkek	3	8	10	14	32	-
Çubuk	Kadın	-	-	-	-	5	-
	Erkek	-	-	3	-	-	-
Elmadağ	Erkek	-	-	3	-	-	8
Etimesgut	Kadın	5	-	-	7	-	-
	Erkek	3	-	7	4	-	-
Gölbaşı	Kadın	3	3	-	-	-	-
	Erkek	5	-	-	-	-	-
Kalecik	Kadın	-	-	-	-	-	8
	Erkek	-	-	-	4	-	-
Kazan	Kadın	-	-	7	-	5	-
	Erkek	-	-	3	-	5	8
Keçiören	Kadın	5	8	3	-	5	-
	Erkek	8	-	7	-	5	-
Mamak	Kadın	8	3	-	7	-	-
	Erkek	3	5	3	4	9	-
Sincan	Kadın	-	3	-	4	5	-
	Erkek	-	3	3	-	-	33
Yenimahalle	Kadın	5	16	3	-	-	-
	Erkek	3	3	7	4	-	8
A. Büyükşehir	Kadın	15	5	-	7	-	-
	Erkek	10	14	23	18	14	8
Toplam		100	100	100	100	100	100
Cinsiyet/ Meslek (Yüzde %)		Şehir Plancısı (Yüzde %)	Mimar (Yüzde %)	İnşaat Müh. (Yüzde %)	Harita Müh. (Yüzde %)	Tekniker (Yüzde %)	Diğer (Yüzde %)
Kadın		65	65	17	43	27	17
Erkek		35	35	83	57	73	83
Toplam (Yüzde %)		24	22	18	17	13	7

Alan çalışmasında katılımcıların cinsiyetine ilişkin veriler incelendiğinde örneklemin 75'ini kadınların (%44), 94'ünü ise erkeklerin (%56) oluşturduğu görülmektedir³⁷.

Çizelge 5.3. Örneklemin cinsiyete göre dağılımı

İlçe Belediyeleri	Kadın		Erkek	
	Kişi sayısı	Yüzde (%)	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Akyurt	1	17	5	83
Altındağ	5	50	5	50
Ayaş	1	50	1	50
Bala*	-	-	2	100
Çankaya	22	55	18	45
Çubuk	1	50	1	50
Elmadağ*	-	-	2	100
Etimesgut	4	50	4	50
Gölbaşı	2	50	2	50
Kalecik	1	50	1	50
Kazan	3	50	3	50
Keçiören	7	54	6	46
Mamak	6	46	7	54
Sincan	3	33	6	67
Yenimahalle	9	60	6	40
A. Büyükşehir	10	29	25	71
Toplam	75	44	94	56

Örneklemin yaş gruplarına göre dağılım verileri incelendiğinde³⁸ kadınların %34'lük erkeklerin ise %37'lik bir oran ile 26 – 30 yaş grupları arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Çizelge 5.4. Örneklemin yaş grupları dağılımı

Cinsiyet	20–25 (oran %)	26–30 (oran %)	31–35 (oran %)	35–40 (oran %)	40 + (oran %)	Toplam
Kadın	17	34	25	16	8	100
Erkek	5	37	28	19	11	100
Toplam	11	36	27	18	8	100

³⁷ Bkz. Çizelge 5.3.

* Elmadağ ve Bala belediyelerinde fen işlerinde bayan çalışanın bulunmaması sebebiyle anket sadece erkeklerle yapılmış ancak çalışmanın genelinde erkeklerin görüşleri de değerlendirildiği için çalışmada yer verilmiştir.

³⁸ Bkz. Çizelge 5.4.

Eğitim düzeyleri hem Ankara Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinde hem de örneklem alanında ayrı ayrı ele alınmıştır. Çizelge 5.5'te yer alan Ankara Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinde alıŐanların eğitim düzeyleri kadınlar açısından incelendiğinde, öğrenim durumu ile istihdam arasında doğrusal bir ilişki bulunduğu açıkça gözlenmektedir. Ancak aynı durum erkekler için geçerli değildir. Çünkü ilkokul mezunu kadınların işe girme oranı oldukça düşükken, erkekler ilkokul mezunu olsalar dahi yüksek bir oranda istihdam edilmektedir. Erkeklerin istihdama kadınlara nazaran daha yüksek oranda katılmasının başlıca nedeni ataerkil aile yapısında para kazanan ve evi geçindiren aile reisinin eril birey olarak tanımlanmasıdır.

Çizelge 5.5. Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyeleri personel eğitim düzeyi

İlçe Belediyeleri	Erkek (kişi sayısı)				Kadın (kişi sayısı)			
	İlkokul	Ortaokul	Lise	niversite	İlkokul	Ortaokul	Lise	niversite
Akyurt	84	43	43	10	-	1	7	1
Altındağ	328	81	179	164	7	3	31	49
Ayaş	19	24	24	5	4	3	3	5
Bala	22	16	8	3	1	1	-	-
ankaya	313	328	561	526	9	41	226	372
ubuk	146	46	59	36	2	2	4	8
Elmadağ	5	8	13	7	-	-	-	-
Etimesgut	84	54	120	116	-	1	25	38
Gölbaşı	126	10	64	58	-	1	10	15
Kalecik	48	24	14	7	-	-	3	-
Kazan	28	56	58	24	2	3	4	3
Keçiören	758	255	303	189	18	19	130	111
Mamak	358	161	215	208	13	13	100	75
Sincan	204	95	183	60	7	4	49	15
Yenimahalle	389	186	277	260	1	14	99	149
A. Büyükşehir ³⁹	132	325	853	805	5	42	268	427
Toplam	3044	1712	2974	2478	69	148	959	1268

İlçelerde niversite mezunlarının çalışanlara oranı Akyurt'ta %6, Altındağ'da %25, Ayaş'ta %11, Bala'da %6, ankaya'da %38, çubuk'ta %15, Elmadağ'da %21, Etimesgut'ta %35, Gölbaşı'nda %26, Kalecik'te %7, Kazan'da %15, Keçiören'de %17, Mamak'ta %25, Sincan'da %12, Yenimahalle'de %30 ve A. Büyükşehir Belediyesi'nde %4'tür. Daha kırsal niteliğe sahip Akyurt, Kalecik, Ayaş, Bala,

³⁹ İŞçilerin eğitim düzeyi verisi olmadığı için sadece memurlar yer almaktadır.

ilçelerinde eğitim düzeyi düşükken Ankara Büyükşehir ve Çankaya Belediyesi eğitim sıralamasında üst sırada yer almaktadır.

Örneklemin eğitim düzeyleri incelendiğinde⁴⁰ ise %5'inin lise, %95'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. İmar ve şehircilik/fen işlerinde çalışan personelde üniversiteli kadın oranı %43 iken, erkeklerde bu oran %52 seviyesindedir.

Çizelge 5.6. Örneklemin eğitim düzeyi

İlçe Belediyeleri	Kadın		Erkek	
	Üniversite (Yüzde %)	Lise (Yüzde %)	Üniversite (Yüzde %)	Lise (Yüzde %)
Akyurt	-	1	2	1
Altındağ	3	-	3	-
Ayaş	1	-	1	-
Bala	-	-	1	1
Çankaya	13	-	11	-
Çubuk	1	-	1	-
Elmadağ	-	-	1	1
Etimesgut	2	-	2	-
Gölbaşı	1	-	1	-
Kalecik	-	1	1	-
Kazan	2	-	2	-
Keçiören	4	-	4	-
Mamak	4	-	4	-
Sincan	2	-	2	1
Yenimahalle	5	-	3	1
A. Büyükşehir	6	-	15	-
Toplam	43	1	52	4

Akyurt, Kalecik, Bala ve Elmadağ'da örneklemin eğitim seviyesi diğer ilçe belediyelerine göre daha düşüktür.

5.1.2. Çalışma yaşamı

Çalışma yaşamında kadının durumunun ve kadın katılım düzeyinin belirlenebilmesi amacıyla, yapılan görüşmelerde çalışma yaşamına ilişkin veriler toplanmış ve

⁴⁰ Bkz. Çizelge 5.6.

örneklemle ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Ankara Büyükşehir ve İlçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı verileri incelendiğinde⁴¹ kadınların çalışma oranı (Çankaya Belediyesi hariç) %20'yi geçmemektedir. Bu durum (daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi) kadınların istihdama katılımı oranının oldukça düşük olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Çizelge 5.7. Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

İlçe Belediyeleri	Erkek	Kadın	Kadın (%)	İmar ve Şehircilik/ Fen İşlerinde Çalışan Kişi Sayısı
Akyurt	180	9	5	25
Altındağ	752	90	11	39
Ayaş	72	15	17	7
Bala	49	2	4	6
Çankaya	1728	648	27	161
Çubuk	287	16	5	7
Elmadağ	33	-	-	6
Etimesgut	374	64	15	30
Gölbaşı	258	26	9	14
Kalecik	93	3	3	5
Kazan	166	12	7	22
Keçiören	1505	278	16	53
Mamak	942	201	18	53
Sincan	542	75	12	34
Yenimahalle	1112	263	19	61
A. Büyükşehir	3540	821	19	139

Bu başlıkta değerlendirilen diğer bir sorun çalışma yaşamında cinsiyete dayalı işbölümü ve mesleki ayrışmanın varlığıdır. Bu nedenle Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kadınların çalıştıkları birimler ve müdürlükler⁴² incelenmiş ve yazı işlerinde kadınların, fen işleri ve destek hizmetlerinde ise erkeklerin yoğunlaştığı gözlenmiştir. Belediyelerdeki bu ayrışmanın nedeni toplumda sekreterlik, daktilografi vb. kadın mesleği olarak; inşaat, harita işleri vb erkek mesleği olarak algılanmasıdır.

⁴¹ Bkz. Çizelge 5.7.

⁴² Bkz. Ek-5.

Çalışma yaşamına ilişkin anket verilerine bakıldığında katılımcılara ilk olarak “çalışma yaşamında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve soruda cevap şıkkı sunulmamıştır. Değerlendirmede katılımcıların sıraladıkları ilk üç sorun göz önüne alınarak cevaplar on bir başlık⁴³ altında toplanmıştır. Katılımcıların %6’sı soruyu yanıtsız bırakırken soruyu yanıtlayanların %77’si iki, %47’si ise üç ve daha fazla sorun belirtmiştir.

Çizelge 5.8. Örneklemin çalışma yaşamında karşılaştığı güçlükler

Öncelik Sırası	Cinsiyet (Yüzde %)	Teknik Eleman Yetersizliği	Teknik Araç - Gereç Yetersizliği	Halkın Bilinçsizliği	Mekansal Güçlükler	Hizmet Yetersizliği	Yetersiz Ücret ve İş Yoğunluğu	Çalışanlar Arası Cinsiyet Ayrımı	Evde ve İşte Çalışmanın Yoruculuğu	Politik Baskılar	Kişisel Sebepler	Kreşi ve Servisin Olmaması
1°	Kadın	3	1	20	6	-	8	35	7	8	10	1
	Erkek	33	6	16	2	7	6	1	-	25	5	-
2°	Kadın	15	8	22	5	10	-	2	24	8	2	3
	Erkek	15	35	20	-	4	6	-	-	14	6	-
3°	Kadın	13	11	3	3	8	24	5	-	8	8	18
	Erkek	12	26	40	2	5	7	-	-	2	5	-

Kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunların başında %35’lik bir oranla çalışanlar arası cinsiyet ayrımı gelmekte, ikincil sorunlarını %24’lik bir oranla evde ve işte çalışmanın yoruculuğu ve son olarak da %18’lik bir oranla çocukları için kreş ve servis yetersizliği oluşturmaktadır. Erkekler ise ilk olarak %33’lük bir oranla teknik eleman yetersizliğinden, ikincil olarak %35’lik bir oranla teknik araç – gereç yetersizliğinden ve son olarak %40’lık bir oranla halkın bilinçsizliğinden yakınmaktadır. Teknik eleman yetersizliği, teknik araç – gereç yetersizliği ve halkın bilinçsizliği her belediyede karşılaşılan ortak sorun alanı iken kadınların erkelerden farklılaşan sorun alanı cinsiyet ayrımı, kreş ve servis istekleridir. Ayrıca çalışma

⁴³ Teknik eleman yetersizliği, teknik araç - gereç yetersizliği, halkın bilinçsizliği, mekansal güçlük (işe ulaşım vb.), hizmet yetersizliği (temizlik, öğle yemeği vb.), yetersiz ücret ve iş yoğunluğu, çalışanlar arası cinsiyet ayrımı, evde ve işte çalışmanın yoruculuğu, politik baskılar, kişisel sebepler (işini sevmeme vb.) ile kreşin ve servisin olmaması.

yaşamında teknik elemanların karar verme aşamasında politik baskıya maruz kaldığı belirlenmiş ve bu baskılardan en çok erkeklerin etkilendiği saptanmıştır.

Çalışma yaşamına ilişkin sorulardan bir diğeri “çalışma koşulları, yapılan iş, kariyer vb. konularda kadın iseniz erkeklerle / erkek iseniz kadınlarla eşit haklara sahip misiniz?” sorusudur. Çalışma yaşamında erkeklerin %92’si kadınlarla eşit haklara sahip olduğunu düşünürken kadınların %76’sı iki cinsiyetin eşit imkanlara sahip olmadığını ifade etmektedir⁴⁴.

Çizelge 5.9. Örneklemin çalışma yaşamında eşitlik görüşleri

Cinsiyet (Yüzde %)	Evet	Hayır
Kadın	24	76
Erkek	92	8
Toplam	62	38

İkinci soruya hayır cevabını veren katılımcılardan çalışma yaşamındaki cinsiyet ayrımına maruz kalma nedenlerini cevap şıkkı olmaksızın belirtmeleri istenmiş ve belirtilen nedenler beş başlık altında toplanmıştır⁴⁵.

Kadınların %56’sı hem yerel yönetimlerce hem de halk tarafından ciddiye alınmadıklarını, %26’sı üst düzey yöneticiliğe atamalarda engellendiklerini, %16’sı erkek idarecilerin kendilerine sert tutum sergilediğini ve %2’si kadın oldukları için sosyal ortamlardan dışlandıklarını belirtmekte, erkeklerin %100’ü ise kılık kıyafet, doğum izni ve arazi gezilerine gönderilmeme konusunda kadınlara daha çok anlayış gösterildiğini ifade etmektedir.

Kadınların hem yerel yönetimlerce hem de halk tarafından ciddiye alınmaması ve üst düzey yöneticiliğe atamalarda engellenmesi belediyelerde “Şeffaf Tavan” kavramının bilinçli yada bilinçsiz bir şekilde uygulandığını göstermektedir.

⁴⁴ Bkz. Çizelge 5.9.

⁴⁵ Bkz. Çizelge 5.10.

Çizelge 5.10. Örneklemin cinsiyet ayrımına maruz kalma nedenleri

Cinsiyet (Yüzde %)	Üst Düzey Yöneticiliğe Getirilmemesi	Kadınlara Daha Çok Anlayış Gösterilmesi	Ciddiye Alınmama	Kamusal Sosyal Ortamlarda Dışlanma	Erkek İdarecilerin Sert Tutumu
Kadın	26	-	56	2	16
Erkek	-	100	-	-	-
Toplam	23	11	50	2	14

Çalışma yaşamına ilişkin sorulardan üçüncüsü “sizden farklı bir cinsiyette amirinizin olması sizi rahatsız eder mi?” olmuş ve kadınların %1’i farklı cinsiyetten bir amirinin olması durumunda rahatsız olacağını, %1’i farklı cinsiyetten bir amirle daha iyi anlaşabileceğini ve %98’i ise çalışma ortamında cinsiyet ayrımı yapmadığını belirtmiştir. Erkeklerin ise %36’sı farklı cinsiyetten bir amirinin olması durumunda rahatsız olacağını, %13’ü farklı cinsiyetten bir amirle daha iyi anlaşabileceğini ve %51’i ise çalışma ortamında cinsiyet ayrımı yapmadığını ifade etmektedir. Kadınlar cinsiyete dayalı ayrıma maruz kaldıklarını belirtmelerine rağmen erkeklere nazaran daha eşitlikçi bir tutum sergilemektedir.

Çizelge 5.11. Örnekleimde farklı cinsiyetten amire karşı geliştirilecek tutumlar

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Evet Rahatsız Eder (Aynı Cinsiyetten Amirle Daha İyi Anlaşabilirim)	Hayır Rahatsız Etmez (Farklı Cinsiyetten Amirle Daha İyi Anlaşabilirim)	Fark Etmez (Çalışma Ortamında Cinsiyet Ayrımı Yapmam)
Akyurt	Kadın	-	-	100
	Erkek	60	20	20
Altındağ	Kadın	-	-	100
	Erkek	40	20	40
Ayaş	Kadın	-	-	100
	Erkek	-	-	100
Bala	Erkek	100	-	-
Çankaya	Kadın	-	-	100
	Erkek	33	-	67
Çubuk	Kadın	-	-	100
	Erkek	100	-	-
Elmadag	Erkek	50	50	-
Etimesgut	Kadın	25	-	75
	Erkek	25	-	75

Çizelge 5.11 (Devam). Örneklemede farklı cinsiyetten amire karşı geliştirilecek tutumlar

Gölbaşı	Kadın	-	-	100
	Erkek	-	50	50
Kalecik	Kadın	-	-	100
	Erkek	100	-	-
Kazan	Kadın	-	-	100
	Erkek	-	-	100
Keçiören	Kadın	-	-	100
	Erkek	17	-	83
Mamak	Kadın	-	-	100
	Erkek	71	-	29
Sincan	Kadın	-	33	67
	Erkek	83	-	17
Yenimahalle	Kadın	-	-	100
	Erkek	-	-	100
A. Büyükşehir	Kadın	-	-	100
	Erkek	24	32	44

İlçeler bazında farklı cinsiyetten amire karşı geliştirilecek tutumlar incelendiğinde Bala ve Kalecik belediyelerinde erkek personelin tamamı farklı cinsiyetten bir amir istememektedir. Bu iki ilçeyi Sincan (%83), Mamak (%71), Akyurt (%60) ve Elmadağ (%50) izlemektedir. Akyurt, Bala, Elmadağ ve Kalecik ilçe belediyelerinde erkek çalışanların kadın çalışanlardan daha fazla olması bu tutumu etkileyebilmektedir. Ancak kadın çalışan sayısının diğer ilçelere oranla daha yüksek olduğu Sincan ve Mamak belediyelerinde erkeklerin kadını ikincilleştirdiği anket sonuçlarına göre oldukça net ifade edilebilir.

Ankette çalışma yaşamına ilişkin son soru ise “planlama disiplinde kadın çalışanlar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusudur. Değerlendirmede hem seçmeli hem de katılımcının diğer seçeneğine yazdığı cevaplar sekiz başlık altında toplanmıştır.

Çizelge 5.12 incelendiğinde erkeklerin %45’i plancılığın sık seyahat gerektirmesi, %11’i kadınların veriminin düşük olması, %1’i karar verme aşamasında kadınların çok titiz davrandığı için zaman kaybı yaşatması sebebiyle planlamanın kadınlara uygun olmadığını belirtmektedir. Toplamda erkeklerin %57’si olumsuz görüş

belirtirken, %20'si kamusal hak ve eşitlik ilkelerine kadınların daha duyarlı olduğunu ifade etmektedir.

Çizelge 5.12. Örneklemin planlama disiplini içinde kadın çalışanlara karşı tutumları

Cinsiyet (Yüzde %)	Sık Seyahat Gerekirdiği İçin Kadınlara Uygun Değil	Kamusal Hak ve Eşitlik İlkelerine Kadınların Daha Duyarlı Olması Sebebiyle Kadınlara Uygun	Planlama Disiplininde Cinsiyet Ayrımı Yapılmamalı	Kadınların Veriminin Düşük Olması Sebebiyle Uygun Değil	Kadınların İşini Daha Ciddiye Alması Sebebiyle Daha Verimli Olunması Sebebiyle Uygun	Kadınların Arazi Çalışmayıp Büroda Çalışmaları Koşulluyla Uygun	Herhangi Bir Fikrim Yok	Kadınların Karar Verme Aşamasında Zaman Kaybı Yaratması Sebebiyle Uygun Değil
Kadın	1	83	15	-	1	-	-	-
Erkek	45	20	13	11	2	3	5	1
Toplam	25	48	14	6	2	2	3	1

Kadınların %83'ü kamusal hak ve eşitlik ilkelerine kadın çalışanların daha duyarlı olduğunu ve %1'i hemcinslerinin işini daha ciddiye aldığını belirterek toplamda %84 oranında olumlu görüş belirtmekte; %1'i ise sık seyahat gerektirdiği için planlama mesleğinin kadınlara uygun olmadığını ifade etmektedir. Planlama disiplini içinde cinsiyet ayrımı yapmayanların oranı ise kadınlarda %15, erkeklerde %13'tür.

5.1.3. Kentsel sorunların algılanması

Kentsel sorunların algılanmasına ilişkin soruda ankete katılan örneklemden Ankara kent düzeyi, yaşadıkları belediye ve mahallelerinde karşılaştıkları en önemli üç sorunu belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar 12 başlık altında gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Öncelikle Ankara kent düzeyindeki sorunlara bakılacak olursa katılımcıların %92'sinin bir sorun, %86'sının iki sorun, %69'unun ise üç sorun belirttiği görülmektedir.

Ankara kent düzeyinde kadınların ve erkeklerin ortak sorunları su ve ulaşım/trafik yoğunluğudur. Nitekim birinci, ikinci ve üçüncü önceliklerinde de en büyük yüzdeyi

bu iki sorun oluşturmaktadır. İki cinsin ortak sorunları dışında kadınlar birinci öncelikte %12, ikinci öncelikte %24, üçüncü öncelikte %23 oranında toplu taşıma araçlarında; birinci öncelikte %11, ikinci öncelikte %10 ve üçüncü öncelikte ise %11 oranında alt - üst geçitlerde karşılaştıkları güçlükleri belirtmektedirler. Bu güçlükler alt geçitlerde yetersiz aydınlatma nedeniyle yaşanan güvenlik sorunu, üst geçitlerin yetersizliği, bazı alanlarda çok dik merdivenlerin hem çocuklu hem de çocuğu olmayan kadınlar için yürüme zorluğu yaratması, toplu taşıma araçlarındaki sıkışıklık ve tacize uğrama sıklığı ile otobüs duraklarının yanlış yer seçimidir.

Çizelge 5.13. Örneklemin Ankara kent düzeyindeki sorunlar algısı

Öncelik	Cinsiyet (Yüzde %)	Su	Ulaşım	Otopark	Çevre	Yeşil Alan	Plansız Yerleşim	Üst - Alt Geçit	Sosyal Kültürel	Toplu Taşıma	Altyapı	Güvenlik	Eğitim
1°	Kadın	21	32	-	5	3	4	11	3	12	3	7	-
	Erkek	19	46	3	3	-	6	-	3	3	12	-	4
	Toplam	15	39	2	4	1	4	9	3	9	8	3	2
2°	Kadın	6	13	6	10	-	7	10	3	24	6	10	6
	Erkek	5	20	10	6	5	14	2	24	1	10	2	-
	Toplam	5	17	8	8	3	11	6	14	12	8	6	3
3°	Kadın	5	8	-	6	6	5	11	11	23	8	16	-
	Erkek	11	10	8	25	11	11	-	-	3	16	2	2
	Toplam	8	9	4	15	9	8	6	6	13	12	9	1

Erkekler ise ortak iki sorunun dışında birinci öncelikte %12 ikinci öncelikte %10, üçüncü öncelikte %16 oranında altyapı yetersizliğini; birinci öncelikte %6, ikinci öncelikte %14, üçüncü öncelikte %11 oranında yerleşimlerin plansız yer seçimi ile mimari sorunları belirtmektedir. Altyapı yetersizlikleri içerisinde kanalizasyona ilişkin sorunlar ağırlık kazanırken mimari sorunlarda dar cepheler ve tasarım hataları sıralanmaktadır.

Belediye düzeyindeki sorunlara bakıldığında katılımcıların %82'sinin bir sorun, %70'inin iki sorun, %42'sinin ise üç sorun belirttiği görülmektedir. Belediye hizmetlerinde altyapı yetersizliği her iki cinsiyetin öncelikli gördüğü ilk iki sorun arasında yer almaktadır. Bu sorun dışında erkekler birinci öncelikte %15 ikinci öncelikte %18, üçüncü öncelikte %11 oranında ulaşım sorunlarını belirtirken

kadınlar birinci öncelikte %27, ikinci öncelikte %11 ve üçüncü öncelikte %8 oranında çevre kirliliğini belirtmektedir. Kadınların üçüncül sorunu ise sosyal ve kültürel tesis yetersizliğidir. Sosyal kültürel tesislere ilişkin karşılaşılan güçlüklerde tesislerin yeterli sayıda bulunmaması, var olan tesislere ise ulaşım güçlüğü ile sosyo-kültürel tesislerin genellikle erkek kullanıcıların mekanı haline gelmesi sıralanmaktadır.

Çizelge 5.14. Örneklemin yaşanılan belediye düzeyindeki sorunlar algısı

Öncelik	Cinsiyet (Yüzde %)	Su	Ulaşım	Otopark	Çevre	Yeşil Alan	Plansız Yerleşim	Üst - Alt Geçit	Sosyal Kültürel	Toplu Taşım	Altyapı	Güvenlik	Eğitim
1°	Kadın	2	5	3	27	8	9	6	14	5	16	6	-
	Erkek	-	15	5	6	4	14	-	6	-	46	2	2
	Toplam	1	10	4	15	6	12	3	10	2	32	4	1
2°	Kadın	-	4	4	11	26	5	5	9	11	19	2	5
	Erkek	9	18	9	9	6	13	-	9	-	15	-	12
	Toplam	5	11	6	10	15	10	2	9	5	17	1	9
3°	Kadın	-	8	3	8	-	19	11	27	-	16	5	3
	Erkek	3	11	18	5	18	8	-	13	3	21	-	-
	Toplam	1	9	11	7	9	13	5	20	1	19	3	1

Mahalle boyutunda sorunlara gelindiğinde ise katılımcıların %85'i bir sorun, %66'sı iki sorun, %44'ü ise üç sorun belirtmiştir. Kadınların ve erkeklerin mahalle boyutunda belirttikleri sorunlar altyapı yetersizliği, çevre kirliliği ve hijyen ile sosyo-kültürel tesis yetersizliğidir. Ancak mahalle boyutuna inildiğinde dikkat çekici olan kadınların birinci öncelikte %34, ikinci öncelikte %15, üçüncü öncelikte %21 oranında güvenlik problemini belirtmelerine karşın erkeklerde bu oranların sırasıyla %3, %4 ve %3 olmasıdır. Kadınların yaşam alanlarında belirttikleri güvenlik problemleri تنها oyun alanları ve parklar, gece lambalarının aydınlatmadığı karanlık sokaklar, belirli saatlerde tinerilerin ve sokakta yaşayanların mekanı haline dönüşen alt geçitler ve kapalı üst geçitler, hızlı ve yoğun bir şekilde akan trafik, kalabalık (özellikle toplu taşıma araçlarında), çöküntü mekanları ve inşaat halindeki alanlarda tacize yada kapkaça uğramalarıdır.

Çizelge 5.15. Örneklemin yaşanılan mahalle düzeyindeki sorunlar algısı

Öncelik	Cinsiyet (Yüzde %)	Su	Ulaşım	Otopark	Çevre	Yeşil Alan	Plansız Yerleşim	Üst - Alt Geçit	Sosyal Kültürel	Toplu Taşım	Altyapı	Güvenlik	Eğitim
1°	Kadın	-	4	1	16	3	9	-	12	1	19	34	-
	Erkek	1	6	5	22	8	4	-	5	3	42	3	1
	Toplam	1	5	3	19	5	7	-	9	2	31	18	1
2°	Kadın	-	-	3	11	5	6	3	14	3	27	15	14
	Erkek	-	19	4	27	4	4	-	15	-	17	4	6
	Toplam	-	8	3	18	4	5	2	14	2	23	10	10
3°	Kadın	-	-	2	17	5	10	-	31	2	5	21	7
	Erkek	-	5	27	22	5	8	-	5	3	14	3	8
	Toplam	-	3	14	19	5	9	-	19	3	9	13	8

Kentsel sorunlar algısına ilişkin bulgular değerlendirilirken saptanan önemli bir nokta ise ankete katılan kadınların hepsinin, Ankara il genelinde, belediye yada mahalle düzeyinde; birincil, ikincil yada üçüncül sorunlarından en az birinde güvenlik ile ilgili kaygılarını ifade etmeleri olmuştur. Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kentsel sorunlar algısına bakıldığında⁴⁶ ise genellikle kırsal yerleşim özelliği de taşıyan Ayaş, Bala, Elmadağ, Kazan, Kalecik, Akyurt ve Çubuk ilçelerinde altyapı sorunları ile sosyo-kültürel tesis yetersizlikleri; Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle ilçelerinde trafik yoğunluğu, ulaşım gücü ve otopark yetersizliği belirtilmektedir.

5.2. Kentsel Yönetim Boyutunda Kadın

Bu başlıkta yerel yönetim politikaları, yerel ölçekte kadın temsili konuları sosyal ve siyasi boyutlarıyla birlikte ele alınacaktır.

5.2.1. Kentsel politikalar ve kadın temsili

Kadınların temsil sorunu Pekin Konferansı'nda da vurgulandığı üzere siyasal yaşama eşit katılımın, diğer alanlardaki kadın hakları gelişiminde sürükleyici olması açısından oldukça önemlidir. Meclisteki, encümen üyeliğindeki ve hatta üst düzey

⁴⁶ Bkz. EK-6

yönetimdeki her kadın, cinsiyet eşitliğini bir adım daha ileriye götürecektir. Bu nedenle kentsel politikalarda kadın duyarlılığının artırılması için kadınların hem yüksek oranda temsil edilmesi hem de aktif olarak politika belirleyicileri içerisinde yer alması gerekmektedir.

Yerel yönetimlerde kentsel hizmet kararı alanların belediye başkanı (yönetimi), belediye meclis ve encümen üyeleri olduğu düşünüldüğünde bu organlardaki kadın sayısı önem kazanmaktadır. Yerel ölçekte kadın temsili bağlamında ilk olarak Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde görev yapan belediye başkanları incelenmiş, belediye başkanlarının tamamının erkeklerden oluştuğu ve belediye başkan yardımcılığını üstlenen kadın sayısının 3'ü geçmediği gözlenmiştir. Üst düzey yöneticilere bakıldığında ise Kazan ilçesi dışındaki tüm belediyelerin şehircilik ve imar/fen işleri müdürlüklerinde yine erkekler görev almaktadır.

Kadınların belediye meclis ve encümen üyeliğinde temsil verileri incelenmeden önce 5272 sayılı Belediye Kanunu'nun 17-40. maddelerinde tanımlanan meclis ve encümen görev, yetki ve sorumluluklarından bahsetmek yararlı olacaktır. Kanuna göre bazı görev, yetki ve sorumluluklar şunlardır;

Belediye meclisinin görev ve yetkileri; belediye performans ölçütlerini görüşmek, bütçeye ilişkin düzenlemeler yapmak, belediyenin imar planlarını görüşmek ve onaylamak, borçlanmaya, norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek, belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek, ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye, mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek ve imar planlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmektir.

Belediye encümeninin görev ve yetkileri ise stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek, yıllık çalışma

programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak, öngörülme yen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek, kanunlarda öngörülen cezaları vermek, belediye alacaklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek ve meclis kararlarını uygulamaktır.

Ankara belediyeleri belediye meclisi ve encümen üye sayısı verileri incelendiğinde kadınların temsili oldukça düşüktür⁴⁷. Bala, Çubuk, Gölbaşı, Kalecik ve Kazan ilçe belediyelerinde belediye meclis ve encümen üyeleri içerisinde kadın bulunmamaktadır; Sincan, Mamak, Keçiören ve Elmadağ ilçe belediyelerinde ise belediye encümen üyelerinin tamamını erkekler oluşturmaktadır.

Çizelge 5.16. Ankara belediyeleri belediye meclisi ve encümen üye sayısı

	İlçe Belediye Meclisi			İlçe Encümen Meclisi		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Akyurt	1	9	10	1	5	6
Altındağ	4	33	37	1	5	6
Ayaş	0	9	9	0	5	5
Bala	0	9	9	0	5	5
Çankaya	6	39	45	2	5	7
Çubuk	0	15	15	0	4	4
Elmadağ	2	13	15	0	5	5
Etimesgut	3	27	30	2	6	8
Gölbaşı	0	15	15	0	6	6
Kalecik	0	12	12	0	5	5
Kazan	0	11	11	0	5	5
Keçiören	4	41	45	0	7	7
Mamak	3	34	37	0	7	7
Sincan	3	34	37	0	7	7
Yenimahalle	7	38	45	1	6	7
A. Büyükşehir	6	87	93	2	8	10

Belediye meclis üyelerinde kadın temsiline en yüksek olduğu Yenimahalle (%16), Çankaya (%13) ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde (%13) bu sayı 7'yi, belediye encümen üyelerinde ise kadın temsiline en yüksek olduğu Çankaya (%29),

⁴⁷ Bkz. Çizelge 5.16

Etimesgut (%25), Yenimahalle (%14), Altındağ (%17), Akyurt (%17) ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde (%20) 2'yi geçmemektedir.

Belediye başkanlığında, meclis ve encümen üyeliklerinde kadınların yer alamaması sebebiyle ankette katılımcılara öncelikle “eğer yerel politikada yer alsaydınız hangi konulara ağırlık vermek isterdiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplar on başlık altında sınıflandırılarak değerlendirilmeye alınmıştır.

Çizelge 5.17. Örneklem yerel politikada ağırlık verilmek istediği konular

Öncelik	Cinsiyet (Yüzde %)	Eğitime İlişkin Konular	Sosyal ve Kültürel Donatılar	Toplu Taşıma, Trafik ve Ulaşımın İyileştirilmesi	Sağlık	Yeşil Alan ve Çevre Kalitesinin Artırılması	Kişi Hak Özgürlüklerine İlişkin Konular	Kentsel İyileştirme Projesi	İstihdam Sağlama	Sosyal Projeler
1°	Kadın	11	5	4	1	5	7	22	11	33
	Erkek	33	6	19	-	-	3	25	12	2
	Toplam	23	6	12	1	2	5	23	12	16
2°	Kadın	2	19	13	6	15	6	19	13	9
	Erkek	9	11	41	12	12	4	3	5	3
	Toplam	6	14	29	9	13	5	9	9	5
3°	Kadın	3	-	8	3	49	8	19	-	11
	Erkek	19	12	15	12	23	4	8	4	4
	Toplam	10	5	11	6	38	6	14	2	8

Katılımcıların %93'ü bu soruya bir konu ile ilgili cevap verirken %73'ü iki ve %35'i üç konu belirtmiştir. Erkeklerin ağırlık vermek istedikleri konuların başında birinci öncelikte %3, ikinci öncelikte %9, üçüncü öncelikte %19 oranında eğitim ve eğitime ilişkin diğer yatırımlar gelmektedir. Bu konuyu sırasıyla kentsel iyileştirme projeleri, toplu taşıma, trafik ve ulaşım ile istihdamın sağlanması izlemektedir. Kentsel iyileştirme projeleri içerisinde yer alan konular yeni yerleşim alanlarının oluşturulması ve dönüşüm projelerinin uygulanması yönündedir.

Kadınların ağırlık vermek istedikleri konuların başında ise birinci öncelikte %33, ikinci öncelikte %9, üçüncü öncelikte %11 oranında sosyal projelerin azlığı

sebebiyle bu konuda yapılacak çalışmaların artırılması yer almaktadır. Belirtilen sosyal projeler; kadınlar için sığınma evi, çocuk bakım evi ve kreşleri, huzurevleri ile engelliler için özel çalışmaları kapsamaktadır.

Kadınlara göre ikincil önemli konu kentsel iyileştirme projeleridir. Kadınların kentsel iyileştirme projeleri içerisinde sıraladıkları ise tarihi mekanların yeniden düzenlenmesi ve restorasyon ile mimari sorunların minimize edilmesidir (dar mutfak, aydınlık olmayan bitişik nizamlı binalar vb.). Kadınların ağırlık vermek istedikleri konulardan üçüncüsü ise yeşil alanların artırılması ve çevre kalitesinin sağlanmasıdır.

Kadınların belediye meclis ve encümen üyeliğindeki temsil sorununa ilişkin olarak katılımcılara “çoğunluğu erkeklerden oluşan bir meclisin kadınları temsil ederek kadın sorunlarına çözüm bulabileceğini düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Kadınların %88’i çözüm bulamayacağını düşünürken bu oran erkeklerde %44’tür. Çoğunluğu erkek üyelerden oluşan bir meclisin tüm sorunlara çözüm bulacağını ifade edenler erkeklerde %53, kadınlarda %1 iken bazı konularda çözüm üreteceğini düşünenler erkeklerde %3, kadınlarda %11’dir.

Çizelge 5.18. Örneklemin erkek egemen bir meclisin kadın sorunlarına çözüm bulabilme düzeyine ilişkin tutumları

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Hayır (Çözüm Bulacağını Düşünmüyorum)	Evet (Çözüm Bulacağını Düşünüyorum)	Bazı Konularda Çözüm Bulabileceğini Düşünüyorum
Akyurt	Kadın	100	-	-
	Erkek	60	40	-
Altındağ	Kadın	100	-	-
	Erkek	60	40	-
Ayaş	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	100	-
Bala	Erkek	-	100	-
Çankaya	Kadın	91	-	9
	Erkek	67	28	6
Çubuk	Kadın	100	-	-
	Erkek	50	-	50
Elmadağ	Erkek	-	100	-
Etimesgut	Kadın	100	-	-
	Erkek	25	75	-

Çizelge 5.18 (Devam). Örneklemin erkek egemen bir meclisin kadın sorunlarına çözüm bulabilme düzeyine ilişkin tutumları

Gölbaşı	Kadın	100	-	-
	Erkek	100	-	-
Kalecik	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	100	-
Kazan	Kadın	100	-	-
	Erkek	33	67	-
Keçiören	Kadın	100	-	-
	Erkek	33	67	-
Mamak	Kadın	67	-	33
	Erkek	-	100	-
Sincan	Kadın	67	-	33
	Erkek	-	100	-
Yenimahalle	Kadın	89	-	11
	Erkek	100	-	-
A. Büyükşehir	Kadın	67	11	22
	Erkek	40	52	8

Ayaş, Bala, Elmadağ, Kalecik, Sincan ve Mamak'ta erkeklerin tamamı, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde ise kadınların %11'i erkeklerden oluşan bir meclisin kadın sorunlarına çözüm bulabileceğini düşünmektedir. Akyurt, Altındağ, Ayaş, Çubuk, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik, Kazan ve Keçiören'de kadınların tamamı; Gölbaşı ve Yenimahalle'de ise erkeklerin tamamı erkeklerden oluşan bir meclisin kadın sorunlarına çözüm bulabileceğini düşünmemektedir.

Belediye meclis ve encümen üyeliğinde erkeklerin çoğunluğu oluşturması nedeniyle katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise “belediye meclislerinde kadın sayısının artırılması için kota uygulaması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” olmuştur. Bu soruyu katılımcıların %95'i yanıtlamıştır.

Çizelge 5.19. Örneklemin kota uygulaması hakkındaki düşünceleri

Cinsiyet (Yüzde %)	Kota Uygulaması Yapılmamalı	Kadın Kotası % 10–29 Arasında Olmalı	Kadın Kotası % 30–49 Arasında Olmalı	Kadın Kotası %50 Olmalı
Kadın	19	5	15	61
Erkek	60	16	7	17
Toplam	41	11	11	37

Çizelge 5.19 incelendiğinde kadınların %81'i belediye meclis üyesi seçimlerinde kota uygulamasını, bunların %61'i yarı yarıya kadın kotasını desteklerken erkeklerin %40'ı kota uygulamasını ve bunların da %17'si yarı yarıya kota uygulama oranını desteklediği görülmektedir.

Kota uygulamasını istemeyen erkeklerin oranı %60 iken kadınlarda bu oran %19'dur. Kadınların %99'unun erkek egemen bir meclisin sorunlarına belirli oranda çözüm bulacağını yada hiç çözüm bulamayacağını düşünürken %19'unun kota istemediğini belirtmesi bir çelişki gibi görünse de asıl neden demokratik bir seçimde pozitif ayrımcılık yapılmasının demokrasiye uygun olmayacağı görüşünü taşımalarıdır. Ancak kota uygulaması anti-demokratiklik adına yapılmayıp aksine kadınların yetersiz temsilini ortadan kaldırarak cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır.

Çizelge 5.20. Örneklemin kota uygulaması hakkındaki düşüncelerinin ilçelere göre dağılımı

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Kota Uygulaması Yapılmamalı	Kadın Kotası % 10-29 Arasında Olmalı	Kadın Kotası % 30-49 Arasında Olmalı	Kadın Kotası %50 Olmalı
Akyurt	Kadın	-	-	-	100
	Erkek	60	-	20	20
Altındağ	Kadın	-	-	20	80
	Erkek	40	-	-	60
Ayaş	Kadın	100	-	-	-
	Erkek	100	-	-	-
Bala	Erkek	100	-	-	-
Çankaya	Kadın	9	5	5	82
	Erkek	44	17	6	33
Çubuk	Kadın	-	-	-	100
	Erkek	100	-	-	-
Elmadağ	Erkek	100	-	-	-
Etimesgut	Kadın	25	25	-	50
	Erkek	100	-	-	-
Gölbaşı	Kadın	-	-	50	50
	Erkek	-	-	50	50
Kalecik	Kadın	-	-	-	100
	Erkek	100	-	-	-
Kazan	Kadın	-	33	67	-
	Erkek	67	-	-	33

Çizelge 5.20 (Devam). Örneklemin kota uygulaması hakkındaki düşüncelerinin ilçelere göre dağılımı

Keçiören	Kadın	14	-	43	43
	Erkek	67	-	17	17
Mamak	Kadın	50	-	33	17
	Erkek	86	14	-	-
Sincan	Kadın	-	-	33	67
	Erkek	17	50	33	-
Yenimahalle	Kadın	11	11	-	78
	Erkek	17	50	-	33
A. Büyükşehir	Kadın	50	-	-	50
	Erkek	72	20	4	4
Toplam		41	11	11	37

Akyurt, Çubuk ve Kalecik ilçelerinde kadınların tamamı kadın kotasının %50 olması gerektiğini; Ayaş, Bala, Çubuk, Elmadağ ve Kalecik ilçelerinde ise erkeklerin tamamı kadın kotası istemediğini belirtmektedir. Erkeklerin kadın kotasının yarı yarıya olmasını desteklediği belediyelerin başında %78’lik bir oranla Yenimahalle, %60’lık bir oranla Altındağ ve %50’lik bir oranla Gölbaşı Belediyesi gelmektedir.

5.3. Planlama ve Halk Katılımı Boyutunda Kadın

Planlama ve halk katılımı boyutunda kadın başlığı altında halk katılımının düzeyi, kadınlar için planlama ve planlamaya katılım konuları ele alınacaktır.

5.3.1. Halk katılımının düzeyi

Halk katılımına ilişkin ilk olarak Ankara ve ilçe belediyelerinde kent konseylerinin varlığı ve etkinlik düzeyleri incelenmiştir. Ancak verilere geçmeden önce kent konseyinin tanımlanması uygun olacaktır. 5393 sayılı Belediye Kanununun 76’ncı maddesi kent konseyini şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Kent konseyi, kent yaşamında kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

Kanunun 77’nci maddesinde ise belediye hizmetlerine gönüllü katılım vurgulanarak belediye tanımı şu şekilde ifade edilmektedir:

“Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, *kadın* ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.”

Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kent konseylerinin etkinlik düzeyleri ve konsey komisyonları EK-7’de yer almaktadır. Kent konseyi Altındağ, Ayaş, Bala, Elmadağ, Kalecik, Sincan ve Yenimahalle ilçe belediyelerinde bulunmazken, Çubuk, Etimesgut, Gölbaşı, Mamak ve Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde hazırlık aşamasında, Akyurt, Çankaya, Kazan ve Keçiören ilçe belediyelerinde ise faal bir durumdadır. Kent konseylerine ilişkin yapılan derinlemesine görüşmeler esnasında Etimesgut belediye başkan yardımcısı, Etimesgut Kent Konseyinin geniş katılımcı kitlesine hitap edebilen çeşitli komisyonlardan oluşacağını ve Türkiye içinde en büyük kent konseyi binasına sahip olduklarını belirtmiştir. Kent konseylerinin komisyonları incelendiğinde ise Akyurt, Çankaya, Etimesgut ve Mamak ilçe belediyelerinde “kadın” başlığı altında çalışma kollarının oluşturulması katılım açısından olumlu bir gelişmedir ancak kadın çalışma kollarının etkinlik düzeyleri oldukça düşüktür.

Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde halk katılımı incelendiğinde⁴⁸ Akyurt, Ayaş, Bala, Kalecik ve Keçiören’de herhangi bir katılım masasının bulunmadığı

⁴⁸ Bkz. EK-7

gözlenmektedir. Çubuk, Elmadağ ve Gölbaşı'nda yer alan Beyaz Masa'lar ise halk katılımının gerçekleştirilmesinden oldukça uzakta, genellikle güvenlik görevlilerinin danışmanlık yaptığı birimler olarak hizmet vermektedir. Halkın ziyaret sıklığı ve dilekçe örnekleri incelendiğinde katılımı en faal belediyenin Altındağ olduğu söylenebilir. Altın Masa adı altında hizmet veren birimlere internetten, telefonla, yüz yüze ve dilekçe ile katılım mümkündür. Genellikle imar ve çevre sağlığı üzerine gelen şikayetler ilgili birimlere merkezi bir ağ sisteminden aktarılmaktadır. Ayrıca Altındağ ilçe belediyesinin ekonomik olarak güç durumdaki ailelere Hayır Çarşısı adı altında yardım etmesi halkın Altın Masa'yı kentsel sorunları için kullanmasını kolaylaştırmaktadır. Altındağ ilçesini Çankaya ve Yenimahalle ilçe belediyeleri izlemektedir. Ancak Yenimahalle'de katılım masasına başvuran halkın %90'ı belediyeden ekonomik yardım talebinde bulunmaktadır. Bu durum diğer belediyeler için de geçerli olup aslında halk katılım masaları alt gelir grubunun ekonomik ihtiyaçlarını ilettikleri birimler olarak kullanılmaktadır.

Faaliyetteki halk katılım masalarının tüm kayıtları birlikte tutması, imar ve şehircilik/fen işleri birimine başvuran halkın cinsiyet duyarlılığının saptanamaması sebebiyle katılımcılara “belediyenize herhangi bir istek, öneri yada şikayet için başvuruda bulunan bireylerin büyük çoğunluğunu hangi cinsiyet oluşturmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Örneklemeden elde edilen bilgilere göre çoğunluğu “erkekler” oluşturmaktadır.

Halk katılımında erkekler özellikle Bala, Elmadağ, Gölbaşı, Kalecik ve Mamak ilçe belediyelerinde yoğunlaşmaktadır. Kadın katılımının var olduğu belirtilen tek ilçe belediyesi Etimesgut, her iki cinsiyetin eşit düzeyde katılımının sağlandığı ilçe belediyesi ise Çubuk'tur.

Katılıma ilişkin diğer bir soru “belediyeye başvuruda bulunan bireylerin ağırlıklı olarak rahatsız oldukları sorunlar nelerdir?” olmuş ve örneklemeden bu konuya ilişkin görüşleri istenmiştir. Başvuruda bulunanların kadın ve erkek cinsiyet için ayrı belirtilmesi istenmiştir. Buna göre kadınların öncelikli ilk üç sorunu ekonomik

yardım ve istihdam, çevre sağlığı ve kirlilik ile su, kanalizasyon vb. altyapı eksikliğidir.

Ekonomik yardım ve istihdam konularının kadın ile ilişkilendirilmesi daha önceki bölümlerde belirtilen “yoksulluğunun kadınlaştırılması” görüşünü desteklemektedir. Belediyelerde başvuru masalarıyla yapılan detaylı görüşmelerde ekonomik yardım isteyen kadınların büyük bir çoğunluğunu 40 yaşın üzerindeki dul kadınların oluşturduğu belirtilmiştir. Bu durum ise ekonomik yönden kadının erkeğe bağımlılığı ile açıklanabilir.

Örneklemin yanıtları doğrultusunda kadınların ekonomik yardım ve istihdam konusunda başvuruda bulunduğu ilk beş ilçe belediyesi sırasıyla Ayaş, Çubuk, Elmadağ, Gölbaşı ve Kalecik'tir. Merkeze göre yarı kırsal bir özellik taşıyan bu ilçelerde kadınların istihdama katılım oranı düşmektedir.

Erkeklerin başvuruda buldukları sorun alanını sırasıyla imar itirazları ve inşaat, tapu ve ruhsat izni ile altyapıya ilişkin konular oluşturmaktadır⁴⁹. Çünkü kentsel planlama sürecine kadın katılımı bölümünde de belirtildiği gibi, belediye imar müdürlükleri ile ilişkiler “eril iş” olarak tanımlanmaktadır.

Yerel yönetim politikaları ve kadın temsili başlığı altında incelenecek son konu halkın kullandığı başvuru yöntemidir. Bu sebeple çalışmada “belediyenize gelen şikayet ve isteklerde vatandaşların en sık kullandıkları başvuru yöntemi nedir?” sorusuna yer verilmiştir. Örneklemden elde edilen bilgilere göre kadın ve erkek vatandaşların öncelikle yüz yüze iletişim şeklini tercih ettikleri görülmektedir. İkincil tercihlerde ise kadınların telefon ile görüşmeyi tercih ederken erkeklerin dilekçeyle başvuru yöntemini kullandığı belirtilmiştir. Örneklemin çoğunluğu kadınlarda dilekçe ile resmi başvuru oranının düşüklüğünü eğitim eksikliğine bağlamaktadır.

⁴⁹ Örneklemden alınan bilgiler doğrultusunda erkeklerin imar itirazları ve ruhsat için yaptığı başvurular Ayaş, Bala, Kalecik, Mamak ve Sincan'da yoğunlaşmaktadır.

Ayrıca ilçelerde belediyelere başvuru yöntem bilgileri incelendiğinde e-posta ile katılımın sadece Altındağ belediyesinde etkin bir şekilde işlediği gözlenmektedir⁵⁰.

5.3.2. Kadınlar için planlama ve planlamaya katılım

Kadınlar için planlama ve katılım başlığı altında incelenecek ilk konu cinsiyet duyarlı bir planlamaya ihtiyaç duyulup duyulmadığının belirlenmesi olmuş ve ankette “sizce kentinizde cinsiyete duyarlı bir planlamaya ihtiyaç var mı?” sorusuna yer verilmiştir.

Çizelge 5.21. Cinsiyet duyarlı planlama ihtiyacı

Cinsiyet (Yüzde %)	Evet	Hayır	Herhangi Bir Fikrim Yok
Kadın	67	20	13
Erkek	22	52	26
Toplam	42	38	20

Erkek katılımcıların yarıdan fazlası (%52) cinsiyet duyarlı planlamaya ihtiyaç olmadığını belirtirken kadınların %67’si cinsiyet duyarlı bir planlamanın gerekliliğini savunmaktadır.

Cinsiyet duyarlı planlama ihtiyacının ilçelere göre dağılımı incelendiğinde erkeklerin Ayaş, Bala ve Kelecik Belediyesi’nde %100’ünün, Etimesgut’ta %75, Sincan ve Keçiören Belediyesi’nde %67’sinin hayır yanıtını verdiği görülmektedir.

Cinsiyet duyarlı planlama istemeyen kadınlar ise %83 ile Mamak, %50 ile Ankara Büyükşehir ve %33 ile Sincan Belediyesi’nde yer almaktadır. Altındağ, Akyurt, Ayaş, Çubuk, Etimesgut, Kazan ve Kalecik’te kadınların %100’ü; Gölbaşı’nda erkeklerin %100’ü ile Yenimahalle’de %50’si bu soruya evet cevabını vermiştir.

⁵⁰ Altın masaya e-posta ile gelen başvuru sayısı diğer ilçelerle kıyaslanmıştır.

Çizelge 5.22. Cinsiyet duyarlı planlama ihtiyacının ilçelere göre dağılımı

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Evet (Cinsiyet duyarlı planlamaya ihtiyaç var)	Hayır (Cinsiyet duyarlı planlamaya ihtiyaç yok)	Herhangi Bir Fikrim Yok
Akyurt	Kadın	100	-	-
	Erkek	20	40	40
Altındağ	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	40	60
Ayaş	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	100	-
Bala	Erkek	-	100	-
Çankaya	Kadın	77	9	14
	Erkek	33	56	11
Çubuk	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	-	100
Elmadağ	Erkek	-	50	50
Etimesgut	Kadın	100	-	-
	Erkek	25	75	-
Gölbaşı	Kadın	50	-	50
	Erkek	100	-	-
Kalecik	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	100	-
Kazan	Kadın	100	-	-
	Erkek	33	33	33
Keçiören	Kadın	43	14	43
	Erkek	33	67	-
Mamak	Kadın	-	83	17
	Erkek	-	43	57
Sincan	Kadın	67	33	-
	Erkek	17	67	17
Yenimahalle	Kadın	67	11	22
	Erkek	50	17	33
A. Büyükşehir	Kadın	50	50	-
	Erkek	16	56	28

“Sizce kentinizde cinsiyete duyarlı bir planlamaya ihtiyaç var mı?” sorusuna evet cevabını veren katılımcılardan neden belirtmeleri istenmiştir. Cinsiyet duyarlı bir planlamanın gerekliliğini savunan 50 kadın ve 21 erkek katılımcının belirttiği nedenler dört başlık halinde toplanarak değerlendirilmiştir. Çizelge 5.23 incelendiğinde kadınların ve erkeklerin ilk olarak belirttikleri neden kadınlar için daha güvenli mekan oluşturma gerekliliğidir. Katılımcıların sıraladıkları diğer nedenler ise; kadınlar için özel sosyal donatı alanlarının düzenlenmesi (kreş, park vb.), kente aktif katılımının sağlanarak kadınlara kentte yaşadıklarının hissettirilmesi

ile muhafazakar toplum yapısının kadınları ezmediği daha demokratik ortamların oluşturulmasıdır.

Çizelge 5.23. Cinsiyet duyarlı planlama gereklilik nedenleri

Cinsiyet (Yüzde %)	Kadınlar İçin Özel Sosyal Donatı Alanları Düzenlenmeli (Kreş, Park vb.)	Kadınlar İçin Daha Güvenli Mekanlar Oluşturulmalı	Kente Aktif Katılımın Sağlanarak Kadınlara Kentte Yaşadıkları Hissettirilmeli	Muhafazakar Toplum Yapısının Kadınları Ezmediği Demokratik Ortamlar Oluşturulmalı
Kadın	20	32	18	30
Erkek	25	35	35	5
Toplam	21	33	23	23

Cinsiyet duyarlı planlamanın yapılacağı varsayımı ile ankette “cinsiyet duyarlı planlama sürecinde kadın plancıların yer almasının gerekliliğine inanıyor musunuz?” sorusuna yer verilmiştir. Kadınların %80’i ile erkeklerin %35’i kadın plancıların gerektiğini düşünürken; erkek plancıların da kadınlar için planlama yapabileceğini düşünenlerin oranı kadınlarda %4, erkeklerde ise %48’dir.

Çizelge 5.24. Cinsiyet duyarlı planlamada kadın plancı gerekliliği

Cinsiyet (Yüzde %)	Evet (Kadın Plancılar Gerekli)	Hayır (Erkek Plancılarında Kadınlar İçin Planlama Yapabilir)	Herhangi Bir Fikrim Yok
Kadın	80	4	16
Erkek	35	48	17
Toplam	55	28	17

Akyurt, Altındağ, Ayaş, Çankaya, Çubuk, Etimesgut, Kalecik ve Sincan ilçe belediyelerinde kadın, Ayaş ve Gölbaşı’nda ise erkek katılımcıların tamamı cinsiyet duyarlı bir planlama yapılacaksa kadın plancıların bu süreçte yer alması gerektiğini belirtmektedir.

Çizelge 5.25. Cinsiyet duyarlı planlamada kadın plancı gerekliliğinin ilçelere göre dağılımı

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Evet (Kadın Plancılar Gerekli)	Hayır (Erkek Plancılar Kadınlar İçin Planlama Yapabilir)	Herhangi Bir Fikrim Yok
Akyurt	Kadın	100	-	-
	Erkek	40	60	-
Altındağ	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	20	80
Ayaş	Kadın	100	-	-
	Erkek	100	-	-
Bala	Erkek	-	50	50
Çankaya	Kadın	100	-	-
	Erkek	33	50	17
Çubuk	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	-	100
Elmadağ	Erkek	-	100	-
Etimesgut	Kadın	100	-	-
	Erkek	25	75	-
Gölbaşı	Kadın	50	-	50
	Erkek	100	-	-
Kalecik	Kadın	100	-	-
	Erkek	-	100	-
Kazan	Kadın	67	33	-
	Erkek	67	33	-
Keçiören	Kadın	43	-	57
	Erkek	80	20	-
Mamak	Kadın	50	-	50
	Erkek	14	86	-
Sincan	Kadın	100	-	-
	Erkek	20	80	-
Yenimahalle	Kadın	78	-	22
	Erkek	50	33	17
A. Büyükşehir	Kadın	56	22	22
	Erkek	36	40	24

Cinsiyet duyarlı planlama denildiğinde imar ve şehircilik/fen işlerinde çalışan teknik personelin hangi konularda ve ne şekilde bir planlama anlayışı benimseyeceğinin belirlenmesi için katılımcılara sekiz seçenekten oluşan “cinsiyet duyarlı planlama yapıldığı varsayılırsa öncelikle düzenlenmesi gereken kentsel mekanlar hangisi/hangileridir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan öncelik sıralaması

yapmaları istenmiş ve değerlendirmede ilk üç önceliğe yer verilmiştir. Ankete katılanların %92'si bir, % 88'i iki, %77'si üç ve daha fazla öncelik sıralamıştır.

Çizelge 5.26. Cinsiyet duyarlı planlamada düzenlenmesi gereken kentsel mekanlar

Öncelik	Cinsiyet (Yüzde %)	Konut	Rekreasyon	Ulaşım ve Altyapı	Eğitim Tesisleri	Sosyal ve Kültürel Donatılar	Güvenlik	Ticaret Tesisleri	Diğer
1°	Kadın	4	10	10	16	12	45	3	-
	Erkek	23	1	34	12	20	10	0	-
	Toplam	14	5	22	14	17	26	1	-
2°	Kadın	4	9	6	22	25	4	-	-
	Erkek	6	13	9	31	36	6	-	-
	Toplam	13	15	10	28	24	10	-	-
3°	Kadın	20	11	14	31	13	11	0	-
	Erkek	20	12	17	18	14	12	8	-
	Toplam	20	12	15	25	13	12	4	-

Çizelge 5.26'ya bakıldığında kadınların %45'i ilk öncelik olarak sokak ışıklandırmaları, yaya yolu düzenlemeleri vb. güvenliğe ilişkin, erkeklerin %34'ü ise ulaşım ve altyapıya ilişkin düzenlemelerin gerekliliğini belirtmektedir. Kadınların ve erkeklerin ikincil önceliklerinde sosyal ve kültürel donatılar ile ilkökul, anaokulu, kreş vb. eğitim tesislerine ilişkin kentsel mekanlar yer almaktadır. Son olarak iki cinsiyetin de eşit oranlarda (%20) konut sorununu belirttikleri gözlenmektedir.

Çalışmanın literatür taramasını içeren bölümlerinde kadın katılımına ilişkin dünya örneklerinden bahsedilmiş ve ülkemizde planlamaya kadın katılımının diğer Batı ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça düşük olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple planlama disiplininde yer alan şehircilik ve imar/fen işlerinde çalışan teknik personelin ülkemizde ve Ankara'da kadın katılımı hakkındaki bilgisine ve görüşlerine yer verebilmek amacıyla anketin son üç sorusu hazırlanmıştır. Bu soruların ilki "sizde ülkemizde yerel yönetimlerde kadın katılımı diğer Batı ülkeleri ile kıyaslandığında yeterli düzeyde midir?" olmuş ve soruyu katılımcıların tamamı yanıtlamıştır.

Çizelge 5.27. Yerel yönetimlerde planlamaya kadın katılım⁵¹ yeterliliği

Cinsiyet (Yüzde %)	Evet (Kadın Katılımı Yeterlidir)	Hayır (Kadın Katılımı Yeterli Değildir)	Hiçbir Fikrim Yok
Kadın	1	80	19
Erkek	21	44	35
Toplam	12	60	28

Kadınların %80'i ve erkeklerin %44'ü kadın katılımının yetersiz olduğunu, kadınların %1'i ve erkeklerin %21'i kadın katılımının yeterli olduğunu belirtirken kadınların %19'u ve erkeklerin %35'i hiçbir fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir.

Çizelge 5.28. İlçelere göre planlamaya kadın katılımı kıyaslaması

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)	Evet (Kadın Katılımı Yeterlidir)	Hayır (Kadın Katılımı Yeterli Değildir)	Hiçbir Fikrim Yok	
Akyurt	Kadın	-	100	-
	Erkek	20	20	60
Altındağ	Kadın	-	100	-
	Erkek	40	20	40
Ayaş	Kadın	-	100	-
	Erkek	-	-	100
Bala	Erkek	-	-	100
Çankaya	Kadın	-	91	9
	Erkek	22	44	33
Çubuk	Kadın	-	100	-
	Erkek	-	-	100
Elmadağ	Erkek	-	-	100
Etimesgut	Kadın	-	100	-
	Erkek	-	25	75
Gölbaşı	Kadın	-	100	-
	Erkek	-	100	-
Kalecik	Kadın	-	100	-
	Erkek	-	-	100
Kazan	Kadın	-	100	-
	Erkek	-	67	33
Keçiören	Kadın	-	57	43
	Erkek	17	50	33
Mamak	Kadın	-	33	67
	Erkek	57	-	43
Sincan	Kadın	-	67	33
	Erkek	67	33	-

⁵¹ Burada belirtilen kadının vatandaş olarak katılımıdır.

Çizelge 5.28 (Devam). İlçelere göre planlamaya kadın katılımı kıyaslaması

Yenimahalle	Kadın	-	89	11
	Erkek	33	67	-
A. Büyükşehir	Kadın	10	60	30
	Erkek	8	68	24

Gölbaşı Belediyesi'nde erkeklerin tamamı kadın katılımının yetersiz olduğunu belirtirken; Sincan'da %67 ve Mamak'ta %57 oranında kadın katılımının yeterli olduğu ifade etmiş; Ayaş, Bala, Çubuk, Elmadağ ve Kalecik'te ise erkeklerin tamamı herhangi bir fikir belirtmemiştir.

Kadın katılımının Batı ülkeleri ile kıyaslandığında yeterli düzeyde olmadığını belirtenlere “ülkemizde kadınların planlamanın süreçlerinde etkin bir şekilde yer alamamasının en önemli nedenleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve seçeneksiz sunulan bu soruya verilen yanıtlar dokuz başlık halinde gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 5.29. Kadınların planlamanın süreçlerinde etkin bir şekilde yer alamama nedenleri

Cinsiyet (Yüzde %)	Pasiflik, Kendini İfade Edememe ve Güvensizlik	Ekonomik Yetersizlik	Eğitimsizlik ve Bilinçsizlik	Kadınların Temsil Sorunu	Çalışma Hayatında Kadın Plancı Azlığı	Toplumda Kadına Yüklenen Sorumluluk (Ev İşi, çocuk Bakımı vb.)	Eş Baskısı, Adet/Kültür	Erkek Egemen İdare ve Toplum	Erkeklerin Kadınlardan Yeterli Performansı Alamayacağı Düşünmesi
Kadın	11	9	7	5	-	16	24	28	-
Erkek	12	12	18	16	4	10	14	8	6
Toplam	11	10	11	9	2	14	20	20	3

Çizelge 5.29'a bakıldığında kadın katılımcıların %28'i erkek egemen idareden, %24'ü eş baskısı ve toplumun kültürel yapısından (kadını eve hapseden örf ve adetler), %16'sı da toplumda kadına yüklenen ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımı vb.

sorumluluklardan ötürü planlama sürecinde kadınların aktif bir katılım sağlayamadığını ifade etmektedir. Erkekler ise etkin katılım olmamasını, eğitimsizlik ve bilinçsizlik (%18) ile kadınların yeterince temsil edilememesine (%16) bağlamaktadır. Kadınların ve erkeklerin diğer sıraladığı nedenler; pasiflik, kendini ifade edememe ve güvensizlik, ekonomik yetersizlik, çalışma hayatında kadın planı azlığı ile erkeklerin kadınlardan yeterli performans alamayacağı düşüncesidir.

Kadınlara yönelik planlama ve kadın katılımına ilişkin sorulardan bir diğeri de “yerel yönetimlerde (mecliste, muhtarlık ve belediye başkanlıklarında) yada planlamada kadın çalışan sayısının artırılması sizce kadın katılımını etkiler mi?” sorusu olmuş ve bu soruyu katılımcıların %98’i yanıtlamıştır.

Çizelge 5.30. Kadın çalışan sayısının katılıma etkileri

Cinsiyet (Yüzde %)	Olumlu etkileri olur	Olumsuz etkileri olur	Herhangi bir Etkisi olmaz	Hiçbir fikrim yok
Kadın	77	-	19	4
Erkek	30	12	51	7
Toplam	51	7	37	5

Yerel yönetimlerde yada planlamada kadın çalışan sayısının artırılmasının olumlu etkileri olacağına inanan kadınların oranı %77 iken herhangi bir etkisinin olmayacağını belirtenlerin oranı %29’dur. Kadın katılımcıların hiçbiri olumsuz görüş ifade etmezken erkeklerin %12’si olumsuz etkilerinin, %30’u olumlu etkilerinin olacağını; %51’i ise herhangi bir etkisinin olmayacağını ifade etmektedir. Olumsuz etki nedenini zaman kaybı olarak belirten iki kişi bulunmaktadır. Olumlu etkilerinde verilen cevaplar ise dört başlık altında gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

Erkeklerin %52’si çalışan sayısındaki artışın sosyalleşmeyi geliştireceği ve kadınların kendine olan güvenini artıracığını savunmaktadır. Kadınların %43’ü ve erkeklerin %35’i yerel yönetimlerde (mecliste, muhtarlık ve belediye başkanlıklarında) yada planlamada kadın çalışan sayısının artırılması ile kadınların sorunlarını daha rahat anlatacağını ve dolayısıyla iletişimin artacağını belirtmektedir.

Diğer olumlu etkiler ise yerel yönetimlerde disiplin ve düzeyin artması ile kadın çoğunluk ile birlikte daha güçlü ve etkin katılımın sağlanması olarak sıralanmaktadır.

Çizelge 5.31. Kadın çalışan sayısının katılıma olumlu etkileri

Cinsiyet (Yüzde %)	Sosyalleşme Süreci Gelişir ve Güven Artar	Yerel Yönetimlerde Disiplin ve Düzey Artar	Kadınlar Sorunlarını Daha Rahat Anlatılır (İletişim Artar)	Çoğunlukla Birlikte Daha Güçlü ve Etkin Katılım Sağlanır
Kadın	20	26	43	11
Erkek	52	-	35	13
Toplam	30	18	40	12

Kadınlar için planlama ve planlamaya katılım başlığı altında katılımcılara son olarak “yerel yönetimler ölçeğinde planlama sürecinde kadın katılımının artırılması için ne gibi önlemler alınabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruyu yanıtlayanlar tüm örneklemin %78’ini oluşturmaktadır.

Kadınların %28’i ve erkeklerin %23’ü eğitim desteği ile kadınların ekonomik bağımsızlığını kazanmasını, kadınların %17’si ve erkeklerin %9’u teşvik edici ve destekleyici kampanyalar düzenlenmesini ile toplumdaki düşünce yapısının değiştirilmesini, kadınların %8’i ve erkeklerin %11’i planlama sürecinde kadın sayısının artırılması ve eşit görev dağılımını, kadınların %9’u ve erkeklerin %3’ü kadın komisyonu, anket vb. yöntemlerle kadın taleplerinin değerlendirilmesini, kadınların %15’i ve erkeklerin %5’i ise kadınlar için politikalar geliştirilerek yasal düzenleme yapılmasını önermektedir. Katılımcıların %25’i hiçbir görüş belirtmezken kadınların %8’i ile erkeklerin %41’i planlamada kadın katılımına gerek yok cevabını vermiştir.

Çizelge 5.32’de yer alan veriler incelendiğinde; erkeklerin Bala, Elmadağ, Etimesgut, Kalecik ve Mamak’ta tamamının, Sincan ve Akyurt’ta yarıdan fazlasının planlamada kadın katılımına gereksinim olmadığını düşünerek olumsuz görüş belirttiği; Keçiören (%43), Ankara Büyükşehir (%14) ve Çankaya (%5) ilçesi dışında bütün kadın katılımcıların ise olumlu görüş ifade ettikleri gözlenmektedir.

Çizelge 5.32. Kadın katılımının artırılması için alınacak önlemler

İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Teşvik Edici ve Destekleyici Kampanyalar Düzenlenmeli	Planlama Sürecinde Kadın Sayısının Artırılması ve Eşit Görev Dağılımı	Eğitim Desteği ile Kadının Ekonomik Bağımsızlığını Kazanması	Kadın Komisyonu, Anket vb. Yöntemlerle Kadın Talepleri Değerlendirilmeli	Kadınlar İçin Politikalar Geliştirilerek Yasal Düzenleme Yapılmalı	Kadın Katılımına Gerek Yok	Toplumdaki Düşünce Yapısı Değiştirilmeli
Akyurt	Kadın	-	-	-	100	-	-	-
	Erkek	-	-	-	40	-	60	-
Altındağ	Kadın	60	20	-	20	-	-	-
	Erkek	-	50	-	-	-	50	-
Ayaş	Kadın	-	100	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-
Bala	Erkek	-	-	-	-	-	100	-
Çankaya	Kadın	-	-	32	27	9	5	27
	Erkek	23	-	8	8	-	31	31
Çubuk	Kadın	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-
Elmadağ	Erkek	-	-	-	-	-	100	-
Etimesgut	Kadın	25	-	25	-	25	-	25
	Erkek	-	-	-	-	-	100	-
Gölbaşı	Kadın	-	-	-	50	-	-	50
	Erkek	-	100	-	-	-	-	-
Kalecik	Kadın	-	-	-	100	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	100	-
Kazan	Kadın	33	-	-	67	-	-	-
	Erkek	-	-	-	33	67	-	-
Keçiören	Kadın	29	14	-	14	-	43	-
	Erkek	17	33	-	-	-	50	-
Mamak	Kadın	33	-	-	-	33	-	33
	Erkek	-	-	-	-	-	100	-
Sincan	Kadın	-	50	-	50	-	-	-
	Erkek	-	-	-	20	-	60	20
Yenimahalle	Kadın	14	-	-	43	14	-	29
	Erkek	20	20	-	60	-	-	-
A. Büyükşehir	Kadın	29	14	14	14	14	14	-
	Erkek	7	13	13	47	-	13	7

Planlama sürecinde yer alamayan kadınlar kentteki sorunların tahminini (ve dolayısıyla çözümü) plancının eline bırakmakta ve sonuçta istemedikleri, beklentilerini karşılamayan mekanlarla karşılaşabilmektedir. Kent planlama

toplumdaki her birey için toplum yararı ilkesiyle hareket etmeli, bunu yaparken de cinsiyeti göz ardı etmemelidir. Ancak planlamada kadın katılımına gereksinim olmadığını belirten kişilerin planlamanın içerisinde yer aldığı ve planlamaya yön verdiği düşünülürse kentlerin ataerkil kimliğinin devam etmesi kaçınılmazdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde kadınlar II. Meşrutiyet dönemi sonrasında cinsiyet eşitliğinin ve kamusal hakların sağlanmasına yönelik mücadeleye başlamış, tek taraflı evliliğin kaldırılması, kadınlara da boşanma hakkı tanınması vb. birçok sosyal konu sorgulanmıştır. Ancak dönemin siyasal rejimi ve antidemokratik düşünce yapısının olumsuz etkileri nedeniyle Cumhuriyet dönemine kadar kadın haklarına ilişkin somut bir gelişme yaşanmamıştır.

Cumhuriyet yıllarında gerçekleştirilen Kemalist Reformlar kadın yanlısı birçok düzenlemeyi de beraberinde getirmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Kılık Kıyafet Kanunu, Seçme ve Seçilme Hakkı, Medeni Kanun vb. yasal reformlar ile birlikte kadın hakları hukuki bir statü kazanmıştır.

1930 ile 1970'lerin de dahil edilebileceği yıllar arasında yaşanan hızlı kentleşme ve sanayileşme dönemindeki Cumhuriyet Türkiye'sinde kadın hakları yükselişe geçmiştir. Ancak dünyada endüstri devrimi sonrasında sosyal devlet anlayışındaki yıpranmalar ülkemizde de etkisini göstermiş ve kadınları olumsuz etkilemiş, kadınlar kamusal hakların genişletilmesi bakımından yeterli kazanımlar elde edememiştir. Nitekim erken endüstri olarak adlandırılabilir bu dönemde cinsiyet rolleri biçimlenmiş, kadınlara ev içi işler ve aile bakımı görevleri yüklenirken erkekler ataerkil bir aile yapısı içerisinde hane reisi rolünü üstlenmiştir. Kadının çalışma yaşamında yer alamaması onu mahalle/komşuluk birimleriyle sınırlandırmış; toplumsal yapıda ve kentte azınlık olarak görülen kadınlar kamusal alanlardan da soyutlanmıştır.

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda atılan adımlar esas olarak 1980'li yılların başından itibaren başlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik gelişmelerin yaşandığı dönemde feminizm hareketlerinin ivme kazanmasıyla birlikte toplumsal cinsiyet ve kadın hakları akademik çevrede tartışılan konular arasında yer almış kadın saygınlığının artırılması, siyasal, ekonomik ve kültürel bilinç uyandırma çabaları feminist politika hedefleri arasında sıralanmıştır.

1980’lerdeki bu kırılmanın sebebi sosyal refah devletinin çöküşü ile birlikte küreselleşmenin dünya çapında yarattığı etkilerden kaynaklanmaktadır. Küreselleşme gelir dağılımında ciddi dengesizlikler oluşturmakta, sınıfsal, bölgesel ve ulusal ayırım artmaktadır. Sermayenin küreselleşmesi kadın istihdamına olumlu bir etki olarak ele alınsa da emek yoğun ve konut içi üretim kadını yine ev ve yakın çevresine bağımlı kılmaktadır. Ayrıca gelir dağılımındaki eşitsizlikler, emek yoğun üretimde emeğin sömürülmesi, sosyal güvenlik ve çalışma koşullarındaki yetersizlikler, cinsiyetler arası uçurumu derinleştirmiş ve yoksulluk; “kadın yoksulluğu” olarak yeniden tanımlanmaya başlamıştır.

Dünyada yerel yönetimlerin öneminin artması ve yerelleşme kavramının gündeme gelmesi küreselleşmenin önemli bir yansıması olarak görülmektedir. Ancak sermayede yaşanan gelişmelerin yerel yönetimlerin kamusal hizmet anlayışında da değişimlere neden olduğu unutulmamalıdır. Çünkü merkezi yönetimin yetki devri ile birlikte yerel yönetimler; maddi olarak kaynak sıkıntısı yaşamakta ve kendi sermayelerini oluşturmak zorunda kalmaktadır. Kamu yatırımlarının daraltılarak sermaye odaklı bir yönetim anlayışının benimsenmesi günümüzde küreselleşmenin yerel yönetimler üzerindeki en olumsuz etkisi olarak yorumlanabilir.

Öte yandan yerel yönetimlerdeki sermaye odaklı anlayış mekana yansımakta ve dolayısıyla planlama anlayışını da etkilemektedir. Kamusal yatırımların yerini sermaye odaklı merkezlere bırakması mekanı değiştirmekte sermayeyi elinde bulunduramayan kadınlar sosyalleşmeden ve kentsel – kamusal kullanımlardan soyutlanmaktadır.

Yerel yönetimlerdeki değişime ve mekana ilişkin günümüze kadar geçen dönemdeki feminist politikalar incelendiğinde, bu politikaların içerisinde mekana yönelik örgütlenmenin göz ardı edildiği, bu nedenle kentlerin eril bir kimlik kazanmasının kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Ancak ülkemizdeki son dönem kadın çalışmalarına bakıldığında bu çalışmaların mekanı da içine alan ve kamusal alanları sorgulayan bir nitelik kazanmaya başladığı görülmektedir. Nitekim Alkan (2003) toplumsal cinsiyet

ile kentlerin, dolayısıyla mekanın etkileşim içinde olduğunu belirterek şöyle devam etmektedir:

“Üretim, tüketim ve dağıtımın örgütlenmesi, uzmanlaşma, ekonomik kalkınma, aile yaşamıyla ilgili kamusal politikalar, kentsel toprak kullanımı ve toprağın bölümlenmesi, hizmetler, toplumsal etkileşim ve denetim, kültür üretimi, demokratik politikaların düzenlenişi vb. hepsi kentseldir ve kaçınılmaz olarak toplumsal ilişkileriyle iç içedir. Bu nedenle, kenti toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde ele alan yaklaşımlar, mekan ve toplumsal yapı değişkenlerini salt toplumsal cinsiyet kimlikleri ve rollerinin oluşumundaki farklılıkların açıklayıcısı olarak değil, aynı zamanda bu oluşum sürecinin bir parçası olarak değerlendirilir.”

Alkan'ın (2005) kente ve mekana dair sıraladığı politikalar aynı zamanda yerel yönetimlerin hizmet alanını oluşturmakta, bu sebeple çalışmada yerel yönetimler ve planlama bir arada ele alınmaktadır.

Planlama toplumun tüm bireyleri için eşit hak sunmalı ve öncelikle kamu menfaatlerini gözetmelidir. Kamu yararına ilişkin kararların uygulayıcısı ise planlama meslek alanında çalışan plancılar/teknik elemanlardır. Karar verme aşamasında plancının teknik bilgilerinin yanı sıra diğer sübjektif olgular (siyasi görüş, sosyal çevre, dini inançlar vb.) da etkilidir. Ancak kentlerin erkek cinsiyet taraflı oluşumu yüzünden salt plancının suçlanması yanıltıcı olacaktır. Katılımcı planlama da bu noktada önem kazanmaktadır. Bu nedenle çalışmada hem planlama meslek alanındaki teknik personelin kadına bakış açısı, hem de katılımcı planlama anlayışının düzeyine ilişkin saptamalar yapılmaya çalışılmaktadır. Yerel yönetimler ölçeğinde planlamaya kadın katılımı ise *yerel yönetimlerde planlama meslek alanına, yerel yönetimlerde yönetim boyutuna ve planlamaya halk katılımı bağlamında kadın katılımı* olmak üzere üç ana başlık halinde incelenmektedir.

1) Kentlinin en iyi hizmeti alması ve ideal bir yerleşme hedefine ulaşabilmek için katılımın gerekliliği yerel yönetimlerin stratejik planları arasında yerini alsın da planlamaya ve yönetime katılım yeterli ölçüde sağlanamamakta, kadınlar; plancı yada kenti kullanan, kentte yaşayan cinsiyet olarak yerel yönetimlerde seslerini

duyuramamaktadır. Nitekim planlama meslek alanında kadınlar erkeklere oranla daha az sayıda istihdam edilmektedir.

Planlama meslek alanında diğer bir sorun çalışma yaşamında cinsiyete dayalı işbölümü ve mesleki ayrışmanın varlığıdır. Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde imar ve şehircilik biriminde çalışan kadınların %76'sı erkeklerle eşit haklara sahip olmadığını, bunların %35'i ise cinsiyet ayrımına maruz kaldığını belirterek cinsiyet ayrımında en büyük etmenin idareciler, çalışanlar veya halk tarafından ciddiye alınmama olduğunu ifade etmektedir. Erkeklerin ise %36'sı kadın bir amir istemezken, %57'si planlama meslek alanında kadınların bulunmasına ilişkin olumsuz görüş belirtmektedir. Bu görüşün temelinde erkek ve kadına ait mesleklerin sınıflandırılması ve planlamanın eril bir meslek olarak algılanması yatmaktadır. Oysaki iki cinsiyetin de planlama meslek alanında yer alması gerekmektedir. Çünkü iki cinsiyetin de kentsel sorunları algılaması ve sorunlara ilişkin çözüm yöntemleri farklılık göstermektedir. Kadın hassasiyeti çoğu zaman eleştirilse de planlamaya kazanım sağlayacağı anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır. Kadınlar erkeklerden farklı olarak kaldırımlarda ve geçitlerde çok dik merdivenlerin hem çocuklu hem de çocuğu olmayan kadınlar için yürüme zorluğu yaratması, تنها oyun alanları ve parklar, gece lambalarının aydınlatmadığı karanlık sokaklar, belirli saatlerde tinerçilerin ve sokakta yaşayanların mekanı haline dönüşen alt geçitler ve kapalı üst geçitler, hızlı ve yoğun bir şekilde akan trafik, çöküntü mekanları ve inşaat halindeki alanlarda tacize yada kapkaça uğramalarına ilişkin birçok sorun sıralamaktadır. Kadın plancılar hemcinslerinin sorunlarını bizzat yaşadıkları için sorunları daha kolay algılamakta dolayısıyla basit ve etkili çözüm üretebilmektedir.

2) Kadınlar sadece planlama meslek alanında değil yönetim boyutunda/yerel yönetim organlarında da azınlık konumundadır. Batı ülkelerindeki eğilimin aksine ülkemizde yönetim hala erkek egemen özelliğini korumaktadır. Yerel yönetimlere ilişkin sorularda kadınlar, erkeklerden oluşan bir meclisin cinsiyet duyarlı bir yaklaşımla kendi sorunlarına çözüm getirebileceğini düşünmemektedir. Nitekim yerel politikalarda ağırlık verilmek istenen konularda kadınlar sosyal projeleri (kadınlar,

engelliler, çocuklar ve yaşlılar için) belirtirken erkeklerin çok küçük bir kısmının bu konuya değinmesi kadınların pek de haksız olmadıklarını göstermektedir.

Kadınların kentsel yönetim boyutunda katılımının sağlanması için kota uygulamasını erkeklerin %40'ı kadınların %81'i desteklemektedir. Ancak örneklemdaki erkeklerin yarı yarıya kadın kotasını destekleme oranı sadece %17'dir ve bu durum cinsiyet eşitlikçi bir tutumdan oldukça uzaktır.

3) Planlama ve halk katılımı boyutunda kadın başlığı altında incelenecek ilk konu halk katılımıdır. Halk katılımının (her iki cinsiyet için) düzeyi çalışmada ele alınması gereken bir sorun alanını oluşturmaktadır. Çünkü yerel yönetimlerde sosyal, ekonomik ve mekansal projelerin toplumsal eşitliğe hizmet etmesi ve hayata geçirilmesinin en etkin aracı katılımıdır. Halk katılımı toplumsal ayrımanın ortadan kaldırılması ve toplumsal dayanışma açısından oldukça önemlidir. Aktif katılımı birlikte; halkın yaşadığı çevreden memnuniyeti artmakta, çıkar gruplarının yerel yönetimler üzerindeki baskıları azalmakta, günümüz toplumlarındaki bireylerin yalnızlaşma ve yabancılaşma sorunu ise katılımın getirdiği sosyalleşme ile birlikte en aza indirgenmektedir [Polat ve Aras, 2007]. Ancak yapılan görüşmelerde halk katılımının oldukça düşük olduğu görülmekte yine kadınlar erkeklere oranla daha alt sıralarda yerini almaktadır. Belediye başvurularında kadınlar genellikle istihdam, ekonomik yardım ve çevre sorunlarına ilişkin şikayetlerini belirtirken, erkeklerin sorun alanlarını imar itirazları, tapu ve inşaat izni ile altyapı yetersizliği oluşturmaktadır.

Bu başlık altında incelenecek ikinci konu kadınlar için planlama ve katılımıdır. Planlamada cinsiyet duyarlı bir yaklaşıma ihtiyaç duyulup duyulmadığının belirlenmesi için örneklemin görüşlerine başvurulmuştur. Nitekim bazı planlama yaklaşımları kent planlamayı cinsiyet tarafsız ele alınması gereken bir disiplin olarak tanımlamış/tanımlamaktadır. Ancak Greed (1994) kısıtlı kentsel mekanı en verimli şekilde kullanmayı amaçlayan planlamada, kentsel mekana ilişkin yapılacak çoğu fedakarlığın kadınlar tarafından beklendiğini (örneğin kreşlerin yetersiz planlandığı bir yerleşimde, çalışan kadınlar çocuk bakımını ya akrabaları yardımıyla

gerçekleştirecek yada bakıcı bulabilmek için çaba harcayacaktır) vurgulayarak cinsiyet yanlı bir planlama yaklaşımının gerekli olduğunu savunmaktadır. Nitekim bu çalışmada da elde edilen en önemli sonuç kadın – erkek sorunlarının ve planlama yaklaşımlarının farklılığı nedeniyle cinsiyet tarafsız planlamanın cinsiyetler arası eşitsizliği artıracığı gerçeğidir. Ancak örneklemede kadınlar için ayrı bir planlama yaklaşımı, çoğu erkek plancı ve teknik personel tarafından, toplumsal eşitliğe ve demokrasiye aykırı bulunmaktadır. Araştırma bulgularında da kadınların %67'sinin cinsiyet duyarlı bir planlamaya ihtiyaç olduğunu belirtirken erkeklerin yarıdan fazlasının gerek yok şeklide cevap vermesi şaşırtıcı bir durum değildir. Ayrıca benzer bir biçimde kadınlar cinsiyet duyarlı planlamada kadın plancıların gerekliliğini vurgularken erkeklerin çoğu bu görüşe de katılmamaktadır. Ülkemizde bölgeler arası eşitsizliği azaltacak birçok plan ve program hazırlanmakta iken toplumun yarısını oluşturan büyük azınlık "kadınlar" için planlama alanında herhangi bir çalışmanın bulunmaması aslında bu görüşün dışı vurumu olarak nitelendirilebilir.

Planlamaya katılım incelendiğinde kadın sayısı yok denecek kadar azdır, planlamanın süreçlerine katılım ise henüz ülkemizde (birkaç çıkar grubu dışında) uygulanmayan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Planlamaya kadın katılımının yetersiz olma nedenleri ankete katılanlarca pasiflik, kendini ifade edememe ve güvensizlik, ekonomik yetersizlik, eğitimsizlik ve bilinçsizlik, kadınların temsil sorunu, çalışma hayatında kadın plancı azlığı, toplumda kadına yüklenen sorumluluk (ev işi, çocuk bakımı vb.), eş baskısı, adet/kültür, erkek egemen idare ve toplum ile erkeklerin kadınlardan yeterli performansı alamayacağını düşüncesi olarak belirtilmektedir. Ancak asıl önemli nokta katılım kanallarının olmaması yada var olanların işlevini tam olarak yerine getirememesidir. Çoğu belediyede beyaz masa, yuvarlak masa vb. isimlerle oluşturulan katılım organları başvuru masası niteliğindedir. Toplumda kadına yüklenen sorumluluk ve yerel yönetimlerin planlamayı rant alanı haline dönüştürmesi de katılımı önemli ölçüde sekteye uğratmaktadır.

Çalışmanın yerel yönetimlerde planlama meslek alanına, yerel yönetimlerde yönetim boyutuna ve planlamaya halk katılımı bağlamında kadın katılımı olarak üç ana başlık

altında irdelendiği daha önceki bölümlerde belirtilmiştir. Katılıma ilişkin sorunlar ve sonuçların sıralanmasının ardından öneriler yine bu üç başlık altında literatür çalışması ve örneklem alanından elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilmiştir.

1) İlk olarak planlama meslek alanına kadın katılımı sağlanmalıdır. Kadının diğer eril mesleklerde de olduğu gibi ikincilleştirilmesi sorununa çözüm bulunması ve feminist görüşün en önemli savları arasında yer alan kişisel olan politiktir görüşü ışığında kadınların planlama meslek alanından uzaklaştırılması önlenmelidir. Bunun için kamu kurumlarında (belediyelerde) ve özel sektörde çalışan kadın plancı sayısı artırılmalıdır. Kadın plancıların sayıca artması hemcinslerinin sorunlarına çözüm bulmada ve sorunların daha rahat tartışılmasında etkili olacağı için kamusal işe alımlarda (özellikle belediyelerde) kota uygulaması yapılmalıdır. İstihdam edilecek personel sayısı kadın ve erkek personel olarak ayrılmalı, bu şekilde kamuda çalışanlar arası cinsiyet dengesizliği giderilmelidir. Özel sektörde kadın plancı sayısının artırılması için ise çalışanı/işvereni teşvik edici birtakım önlemler alınabilir. Bunlar kadın plancı çalıştıracak bürolar yada serbest şehircilik bürosu açacak kadınlar için vergi indirimi (tescil ücretinin alınmaması) ile kadın planıcılara ŞPO tarafından mesleki destek (istihdam olanağını artıracak NetCad, AutoCad, ArcGis vb. bazı bilgisayar programlarının ücretsiz eğitimi, sertifikalandırılması) sağlanmasıdır.

Kamu ve özel sektördeki eril planlama yaklaşımının değiştirilmesi, kadın plancıların da meslek alanında yer almalarının gerekliliği akademik alanda bazı tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Bunun için akademiye kadın sorunları ve cinsiyet duyarlı planlama lisans/yüksek lisans dersi olarak okutulmalıdır. Böylece erkek egemen planlama anlayışıyla yetiştirilen zihniyet kırılarak kadınların da kentli haklarına sahip olduğu plancı adaylarına bir kez daha hatırlatılabilir.

Kamusal alanların oluşturulduğu ve mekan düzenlemelerinin yapıldığı planlarda kadınlar pek de dikkate alınmamaktadır. Genellikle tasarım ölçeğindeki bu problemler konut alanları, ulaşım, yeşil alan, sosyal tesis, eğitim ve sağlık tesisi konularında yoğunlaşmaktadır. Konut alanları kadınların sosyal, kültürel ve

ekonomik düzeylerine uygun bir biçimde tasarlanmalıdır. Özellikle yalnız yaşayan kadınlar (dul, bekar, boşanmış vb.) için daha küçük ve daha ekonomik konut üretimi yapılmalıdır. Konut alanlarının eğitim, sağlık tesisleri, park ve özellikle çocuk oyun alanlarına yaya olarak erişime imkan sağlaması gerekmektedir. Çünkü kadınların otomobil sahipliği ve dolayısıyla otomobil kullanım oranları oldukça düşüktür. Ulaşım yaya öncelikli ve toplu taşımacılığı destekler nitelikte olmalıdır. Bunun için özel yaya düzenlemelerinin yapılması, var olan kaldırımların iyileştirilmesi (onarım ve genişletme), toplu taşıma araçlarının özellikle doruk saatlerde artırılması ve büyük kentlerde hafif raylı sistem vb. alternatif ulaşım sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir.

Ulaşım ile ilgili yapılacak bir diğer çalışma ise alt ve üst geçitlerin, otobüslerin, otobüs duraklarının tasarımıdır. Hamile, bebekli yada çocuklu kadınların otobüse rahat binmeleri için otomatik ara merdiven, alt ve üst geçitlerin tamamında ise yürüyen merdiven sistemi oluşturulabilir. Kadınların ulaşım güvenliğinin sağlanabilmesi için özellikle şehir merkezlerinde (alışveriş alanları, sağlık, eğitim ve sosyal tesislerde) yayalaştırılmış mekanlar oluşturularak taşıtlarda hız denetimi yapılmalı, toplu taşıma durakları şeffaf yapı malzemesinden oluşturulmalı, otobüsler kadınları geç saatlerde ara duraklarda indirebilmeli, toplu taşıtlarda ve geçitlerde aydınlatmaya önem verilmelidir. Kentte kadın güvenliğinin sağlanması için göz önünde bulundurulması gereken diğer önlemler; sağır duvarlarla kapatılmış mekanların azaltılması, تنها parklar, inşaat alanları ve karanlık sokakların akşam aydınlatılması, güvenlik birimlerinin daha sık ve etkin bir şekilde denetimi olarak sıralanabilir.

2) Yerel yönetimlerde yönetim boyutunda katılımın teşvik edilebilmesi için öncelikle belediye başkanlığında, belediye meclis ve encümen üyeliğinde kadın sayısı artırılmalıdır. Çünkü kadınların temsil edildiği ve kadın sorunlarının tartışıldığı bir platformda kadın temsilcinin bulunmaması demokrasiden oldukça uzaktır. Yerel yöneticilikte kadın katılımının artırılmasına yönelik olarak kadınlar maddi ve manevi yönden desteklenmeli, devletin genel politikalarında kadınlara özel yasalar oluşturulmalıdır. Siyasete katılımın sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları

bulunduğu için merkezi yönetim, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler eşgüdüm halinde çalışmalı, Ka-Der benzeri sivil toplum örgütleri devlet tarafından desteklenerek kurumsallaştırılmalıdır. Yerel seçimlerde siyasi partilerin pozitif ayrımcılık yapması ve %50 kadın kotasının zorunlu hale getirilmesi, aday listelerinde kadınların üst sıralara yazılması, kadın adaylar için bilgilendirme eğitimlerinin verilmesi ve kadınlara ekonomik olanak sağlanması gerekmektedir. Yerel yönetim ölçeğinde kadın katılımına ilişkin yapılabilecek diğer çalışma ise kent konseylerine kadın katılımının artırılması ve kadın komisyonlarının her belediyede oluşturulmasıdır. Komisyonların etkinlik düzeyinin artırılması yine komisyondaki kadınların ve kadın vatandaşların kent planlama konusunda eğitimi ile mümkündür.

3) Çalışmada son olarak ele alınan konu planlamaya kadın katılımıdır. Planlama sürecine, uygulama ve elde edilen sonuçlara katılamamak sadece kadınların değil aynı zamanda erkeklerin de sorunudur. Bu sebeple öneriler kadın erkek ayrımı yapılmaksızın sıralanmalıdır. Nitekim kent hem kadınların hem de erkeklerin ortak yaşam alanıdır. Etkin katılımın sağlanabilmesi için ilk olarak halka toplumsal bilinç yükseltme eğitimleri verilmelidir. Bunun için yerel halkın kimliğine, eğitimine ve kültürüne önem veren bir katılım modeli yerel yöneticiler tarafından belirlenmeli ve kentteki bireylerin kente sahip çıkma duygusu geliştirilerek kentli olma bilinci yükseltilmelidir. Yerel yönetimler tarafından hazırlanan yeni projeler halka duyurulmalı, halkın sadece karar alma sürecinde değil kararların uygulanma sürecinde de katılımı (siyasal kaygılar bir tarafa bırakılarak önce hizmet ilkesiyle) desteklenmelidir.

Ayrıca unutulmaması gereken diğer bir konu da kadınların erkeklere nazaran yerel yönetimlerle daha az temas kurmasıdır. Kadınların yerel yönetimlerde yer alabilmesi, istek, dilek ve şikayetlerini bildirebilmesi ve etkili bir katılımının sağlanabilmesi için öncelikle katılım kanalları oluşturulmalı (kent konseyi, danışma kurulu, yerel gündem 21'ler vb.) ve mevcuttakilerin etkinliği artırılmalıdır. Eğitim düzeyi düşük kadınlar için yasal süreci açıklayan, dilekçe yazımından imar haklarına kadar kadınlara hizmet edebilecek özel destek birimleri oluşturulmalıdır.

Çalışmanın geneline bakıldığında sıralanan üç başlık için geçerli olan, literatür taramasında ve alan bulgularında da sıkça vurgulanan en önemli sorun; esas olarak toplumdaki ataerkil düşünce yapısından kaynaklanmaktadır. Türk toplumunun aile yapısı ve topludaki eril bireylerin kadına bakış açısı onları ev içine hapsetmekte, çalışma yaşamında, sosyal ve hatta siyasal yaşamda kadını ikincil konuma itmektedir. Yerel yönetimlere, planlamaya ve kentsel yaşama kadının dahil edilebilmesi için aile içinde ve toplumda cinsiyet eşitliği sağlanmalıdır. Merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve eğitim kurumlarının, toplumsal cinsiyet ve kadın hakları konusunda yaşadığımız toplumu bilgilendirmesi/bilinçlendirmesi gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için toplumun her katmanındaki bireyler farklı şekillerde eğitilmelidir. Eğitimin ilk olarak aile içerisinde başladığı düşünülürse ebeveynlere kitlesel iletişim araçları (televizyon, radyo, dergi, gazete vb.) ile ulaşılmalı, cinsiyet eşitliği özümsetilmelidir. Kadına yönelik şiddet, çocuk tacizi, erken evlenme, kız çocuklarının okutulmaması, töre cinayetleri, kadının cinsel istismarı vb. birçok konu uzmanların hazırlayacağı kısa filmler ile engellenmeye çalışılmalı, uygulama aşamasında görsel medyadan yararlanılmalıdır.

Gelecekte toplumun erişkin bireyleri olacak çocukların; kreşte, anaokulunda ve ilköğretimde yine cinsiyet eşitliği bilinci ile yetiştirilmesi hedeflenmelidir. Toplumsal cinsiyet ve kadın hakları okullarda özel bir ders olarak müfredata alınmalıdır.

Eğitim desteğinin yanı sıra merkezi yönetim eşitlikçi yasal düzenlemelere önem vermeli, her ilde kadın sorunlarına çözüm bulabilecek özel birimler kurmalıdır. Yerel yönetimler ise yerel eşitlik birimleri ile kadınları desteklemelidir. Bu birimler kadınlara iş imkanı sağlayacak faaliyetler düzenlemek (el sanatları, bilgisayar eğitimi, teknik kurslar vb.), kadınların sağlık, eğitim, hukuk vb. alanlarda sorunlarına danışmanlık hizmeti vermek, onlara sığınma evi sağlamak (şiddet gören, evlenmeye zorlanan, istismara uğrayan kadınlar için), sosyal dayanışma ve yardımlaşma için kadın örgütlerini desteklemek vb. konularda hizmet vermelidir.

KAYNAKLAR

Acuner, S., “Türkiye’de Kadın - Erkek Eşitliği ve Resmi Kurumsallaşma Süreci”, Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 111-290 (1999).

Akay, E., “Siyasal Toplumsallaşma, Siyasal Kültür ve Sosyal Katılım Arasındaki İlişkinin Kavramsal Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kütahya, 4-45 (2006).

Aliefendioğlu, H., Özbilgin, M.F., “An Evaluation of Institutional Policies of Sex Equality in Britain and Turkey”, *Women’s Studies Journal*, 1-16 (2002).

Alkan, A., “Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlama”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Ankara, 54(4):2-27 (1999).

Alkan, A., “Yerel Yönetimlerin Kadınların Toplumsal Cinsiyet Gerekliliğine Duyarlılığı: Ankara Araştırması”, Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 30-73, 206-231 (2003).

Alkan, A., “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, *Birikim Dergisi*, İstanbul, 179: 71-77 (2004).

Alkan, A., “Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı”, *Dipnot Yayınları*, Ankara, 17-95 (2005).

Alkan, A., “Belediye Kadınlara da Hizmet Eder!... Kadın Dostu Belediye Hizmetleri: Neden, Nasıl?”, *KA-DER*, Ankara, 23-70 (2006).

Arat, Y., “Türkiye’de Kadın Çalışmaları Kemalizm’den Feminizme”, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 1(3): 78-87 (2006).

Arslan, D.A., “Temel Sorunları ve Açılımları ile Sınıf Teorisi, Sınıf Bilinci ve Orta Sınıflar”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2: 126-143 (2004).

Arslan, A., “Eşitsizliğin Teorik Temelleri: Elit Teorisi (The Theories On Inequality: Elite Theory)”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2): 115-135 (2003).

Atauz, A., Kardam, F., Toksöz, G., “Kadın Araştırmalarında Yöntem Sorunu ve Kadın İstihdamının Geliştirilmesi (KİG) Projesi Örneği,” *İktisat Dergisi*, 377: 16-25 (1998).

Bayraktar, N., “Farklılığın Mekanı Olarak Kent ve Kadın”, Gazi Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 20. Yıl Anısına Şehircilik Çalışmaları, *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara, 190-193 (2005).

Berktaş, F., “Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın”, *Metis Kadın Araştırmaları*, İstanbul, 98-107 (1996).

Biddle, B.J., Thomas, E.J., “Role Theory: Concepts and Research”, *John Willey & Sons*, New York, 40 (1966).

Birkök, M.C., “Sosyal Rol ve İşbölümü”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1: 1-8 (2000).

İnternet: “Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (VAKSA Hibe Programı)”, <http://www.bmkadinhaklari.org/Unjp/Web/img/orta/hibebrosur6.pdf> (2007).

İnternet: “Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)”, http://www.unhcr.org.tr/MK_TemelTanimlamalar.asp (2007).

Boone, E.L., Kurtz D.L., “Management”, *McGraw*, 4th Edt., New York, 21-26 (1992).

Bora, A., İşat, C., “Düğüm Bilgisi, Yarın İçin Bugünden Kampanyası Eğitim Dizisi 1”, *Yalçın Matbaacılık*, Ankara, 14-30 (2006).

Caporal, B., “Kemalizm Sonrasında Türk Kadını II”, *Çağdaş Matbaacılık ve Yayıncılık*, İstanbul, 21-110 (2000).

Yener, Z., Arapkırlıoğlu, K., “Avrupa Kentsel Şartı”, *İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını*, Ankara, 12-160 (1996).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), “Türkiye’de İşsizliğin Önlenmesi ve İstihdamın Arttırılması”, *T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayını*, Ankara, 117: 107-110 (2004).

Çubuk, M., “14. Dünya Şehircilik Günü Tema Açıklaması”, İstanbul, 11-16 (1990).

Çukurçayır, M.A., “Yeni Yönetim Modeli Arayışları Çerçevesinde Halkın Yönetim Süreçlerine Katılım Olanakları”, Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, *İmaj Matbaası*, Ankara, 211-224 (2002).

De Haan, A., “Socialexclusion: An Alternative Concept for the Study of Deprivation”, *IDS Bulletin*, 1 (1998).

Delphy, C., “L’ennemi Principal, Pencer Le Genre”, *Editions Syllepse*, Paris, 2 (2001).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), “Kadın, Çocuk ve Gençlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, *DPT Yayınları*, Yayın No: DPT 2358-OİK:426, Ankara, 39-111 (1994).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), “Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, *DPT Yayınları*, Yayın No: DPT: 2544-ÖİK: 560, Ankara, 54-91 (2000).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), “Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, *DPT Yayınları*, Ankara, 116-120, 130 (2001).

Ecevit, Y., Türkyılmaz, S., “Kentlerde Kadın Yoksulluğuna Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Yaklaşım: Kavramsal ve Metodolojik Vurgular, Yoksulluk, Kent Yoksulluğu ve Planlama”, 8 Kasım Şehircilik Günü 26. Kolokyumu, *TMMOB Şehir Plancıları Odası*, Ankara, 54-55 (2002).

Ecevit, Y., “Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri, Kadın Bakış Açısından Kadınlar”, *İletişim Yayınları*, İstanbul, 117-126 (1994).

Eke, F., “Kent ve Konut Planlamasında Kadın Boyutu”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 10 (1): 39-50 (2001).

Greed, C.H., “Woman and Planning, Creating Gendered Realities”, *Routledge*, London and New York, 34-49, 173-189 (1994).

Griffin, R., “Management”, *Texas Hill*, 4th Edt., New York, 10: 25-112 (1993).

Günay, C., “Mor Bakışlar”, *Truva Yayınları*, İstanbul, 94-96 (2004).

Gürcan, A., Özdoğan, F., “Türkiye’de Kadın Hareketi Tarihi ve Aile Araştırma Kurumu”, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 1 (3): 50-63 (2006).

Hobsbawm, E.J., “Sanayi ve İmparatorluk”, *Dost Kitabevi Yayınları*, Çeviren: Abdullah Ersoy, Ankara, 22-340 (1998).

İlkkaracan, P., İlkkaracan, İ., “1990lar Türkiye’sinde Kadın ve Göç”, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, *Tarih Vakfı Yayınları*, İstanbul, 305-322 (1998).

Ka-Der, “Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayı Siyasette ve Karar Alma Süreçlerinde Kadın Çalışma Grubu”, *Ka-Der Yayınları*, İstanbul, 2-18 (2003).

Kalaycıoğlu, E., Sarıbay, A.Y., “İlkokul Çocuklarının Parti Tutmasını Belirleyen Etmenler”, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, *Alfa Yayınları*, İstanbul, 413-423 (2000).

Kaya, G., “Sivil Toplum Kuruluşları Tartışmaları – Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Örneği”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sivas, 18-150 (2002).

Kayasü, S., “Kadın ve Mekan Etkileşimi”, Mimarlık ve Kadın Kimliği, *Boyut Yayınları*, İstanbul, 5, (2002).

Keleş, R., “Kentleşme Politikası”, *İmge Kitabevi*, Ankara, 77 (1990).

Keller, E.F., “Toplumsal Cinsiyet ve Bilim Üzerine Düşünceler”, Çeviren; Aydar, F.B., *Metis Yayıncılık*, İstanbul, 101-106 (2007).

İnternet: Kılıç, Z., “Eşitlik İçin Kota Politikaları”, A.Ü. KASAUM, (2000), http://kasaum.ankara.edu.tr/gorsel/dosya/1095678968Kadin_Kotasi.doc (2007).

Kocacık, F., Gökkaya, V.B., “Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (1): 195-219 (2005).

Koray, M., “Çalışma Yaşamında Kadın Gerçekleri”, *Sigorta İşçileri Sendikası Yayınları*, İzmir, 73-85 (1993).

Koray, M., “Sosyal Politika”, *Ezgi Kitabevi*, Bursa, 277-283 (2000).

KSSGM, “Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri”, Ankara, 1-33 (2003).

Kumaş, N.B., “Türk Kadınının Siyasal Hayata Katılımı ve Siyasal Davranışı”, Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir, 18-55 (1989).

Nişancıoğlu, T.Ş., “Kadınları Düşünen Konut Planlaması”, Diğerlerinin Konut Sorunları, TMOOB, *Mimarlar Odası Yayınları*, Ankara, 81-89 (1996).

Onat, Ü., “Kentte Yaşayan Kadınların Yaşadıkları Çevre, Konut Özellikleri ile Bireyler Arasındaki İlişkilerin Durumu”, Der. Emine M. Komut, Diğerlerinin Konut Sorunları, *TMMOB Mimarlar Odası Yayını*, Ankara, 160-167 (1996).

Ökmen, M., Parlak, B., “Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Haklar”, Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, *TODAI E Yayınları*, İmaj Matbaası, Ankara, 304:29 (2002).

Öner, Ş., “Demokratik Yönetim Çerçevesinde Kentsel Planlama ve Yerel Halk Katılımı”, *Yerel Gündem Dergisi*, Ankara, 10: 25-33 (1999).

Polat, S., “Kentsel Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımı ve Kadınlar”, Kent ve Bölge Üzerine Çalışmalar Prof. Dr. Orhan Kuntay’a Armağan, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi*, Ankara, 293-306 (2007).

Polat, S., Aras, M., “Yerel Yönetimlerde Demokrasi Sorunsalı; Yerel Katılım”, Yerel Yönetimlerde Dönüşüm Sempozyumu, Yayınlanmamış Bildiri, *TMMOB Peyzaj Mimarları Odası*, Ankara, (2007).

Savran, A.G., “Beden Emek Tarih, Diyalektik Bir Feminizm İçin”, *Kanat Kitap*, İstanbul, 233-310 (2004).

- Sayın, Ö., “Aile Sosyolojisi”, *Ege Üniversitesi Basımevi*, İzmir, 54-56 (1990).
- Scott, J.W., “Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihse Analiz Kategorisi”, Çeviren: Kılıç, A.T., *Agora Kitaplığı*, İstanbul, 1-34 (2007).
- Tanör, B., “Türkiye’de Demokratikleşme Perspektifleri”, *TUSİAD Yayınları*, İstanbul, 92 (1997).
- Tekeli, İ., “Kent Planlaması ve Katılım Üzerine Düşünceler,” Planlamaya Katılım, Türkiye’de 14. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, *M.Ü. Yayını*, İstanbul, 47-52 (1993).
- Tekeli, Ş., “Birinci ve İkinci Dalga Feminist Hareketlerin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi Üzerine Bir Deneme”, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, *Türkiye İş Bankası Yayınları*, İstanbul, 337-348 (1998).
- Tekeli, Ş., “1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar”, *İletişim Yayınları*, İstanbul, 30-33, 53-78, 341 (1993).
- Tınaz, P., “İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing)”, *Beta Basım Yayım*, İstanbul, 13-27 (2006).
- Tokman, L.Y., Kendirci, S., “Yerel Yönetimlere İlişkin Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Kadınlara Yer Açmak”, *Yarın için Bugünden Kampanyası Eğitim Dizisi 2*, Ankara, 21-23 (2006).
- Toksöz, G., Özkazanç, A., Poyraz, B., “Kadınlar, Kalkınma ve Sosyal Adalet”, *Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları*, Ankara, 3-43 (2001).
- Tunalı, İ., “İstihdam Durum Raporu”, *Türkiye İş Kurumu*, Ankara, 4-83 (2004).
- TÜİK (DİE), “İstatistiklerle Kadın 1927–1992”, *DİE Matbaası*, Ankara, 51-60 (1995).
- TÜİK (DİE), “2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara”, *DİE Matbaası*, Ankara, 80-110 (2001).
- TÜİK (DİE), “İstatistik Göstergeler 1923–2002”, *DİE Matbaası*, Ankara, 5-19, 150-174 (2003).
- TÜİK (DİE), “Hanehalkı İşgücü Araştırması 2006 Şubat Dönemi Sonuçları”, *TÜİK Matbaası*, 70: 1-7 (2006).
- İnternet: UNDP, “Cinsiyet Eşitliği Yolunda Yerel Politikalar”, Taslak Rapor, <http://www.undp.org.tr/undp/docs/taslakRapor30Mayis.doc> (2007).

Vinnicombe, S., Colwill N.L., “The Essence of Women”, *The Essence of Management Series*, New Jersey: Prentice Hall Inc., 1-19 (1995).

Yalçındağ, S., “Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri”, *TODAİE Yayını*, Ankara, 21-31 (1996).

Yeşil, H., “Sosyalist Kadın Hareketi İçin”, *Dönüşüm Yayınları*, İstanbul, 166-168 (1992).

Yoloğlu, C.A., “TMMOB Şehir Plancıları Odasına Kayıtlı Üye Profili”, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 31. Kolokyumu, Planlama Meslek Alını Geçmişten Geleceğe Bildiriler Kitabı, *Repro Center Baskı*, Ankara, 25-51 (2008).

İnternet: WEF (2005), “Global Information Technology Report 2004–2005” http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/Reports/GITR_2004_2005/Networked_Readiness_Index_Rankings.pdf (2005).

EKLER

EK-1 Temel özelliklere göre cinsiyetlerin ortalama aylık kazançları [TÜİK, 1995]

		KAMU		ÖZEL	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	5950,0	7260,1	1286,2	3152,2
	İlkokul terk ve ilkokul mezunu	5691,6	7885,1	1798,3	3850,0
	Genel ortaokul ve genel lise	5324,0	7663,7	3003,3	4956,9
	Meslek ortaokulu ve meslek lisesi	5881,2	9215,3	4134,6	5427,7
	Üniversite ve üzeri	7396,6	9691,7	8730,5	12910,5
Meslek Grubu	İlmi / teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri vb.	6653,7	7768,9	4267,4	6390,8
	Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	8956,0	9390,3	11932,0	14169,3
	İdari personel vb.	5396,5	7021,5	4157,8	6397,8
	Ticaret ve satış personeli	3227,8	7802,3	2880,8	4967,0
	Hizmet işlerinde çalışanlar	4408,7	6514,4	2434,7	3567,6
	Ormancı, balıkçı vb.	1457,3	6279,9	885,3	2196,3
	Tarım dışı üretim faaliyeti	7778,3	9793,0	2111,6	4096,8
İktisadi Faaliyet Kolu	Tarım	2248,9	5732,3	862,3	2199,7
	Madencilik ve taşocakçılığı	9776,2	11478,3	2744,8	4843,4
	İmalat sanayi	7682,2	10727,5	2427,0	4864,8
	Elektrik, gaz, su	6608,6	10297,3	-	8164,9
	İnşaat	10436,0	11437,2	2931,9	4016,8
	Toptan/perakende ticaret, otel/lokanta	6000,1	7122,9	2922,8	3960,3
	Ulaştırma/haberleşme/depolama	5333,4	8023,2	6647,5	5098,4
	Mali kurumlar/sigorta/taşınmaz mallar	7386,8	9081,2	4701,0	6094,9
Toplum hizmetleri/sosyal ve kişisel hizmetler	6115,2	7404,7	2639,8	4297,3	

EK-2 Seçilmiş bazı mesleklerde kadın (12 ve daha yukarı yaştaki nüfus) [TUİK, 2001]

Meslekler	Kadın	Erkek	Toplam	K%
Fizikçi, kimyager ve bunlarla ilgili meslekler	4835	12575	17410	28
Mimar, mühendis ve bazı teknik elemanlar	64891	386379	451270	14
Pilot, güverte subayı, makine subayı	300	4771	5071	6
Biyolog, fenni ziraatçı	2547	2176	4723	54
Tıp ile ilgili meslekler	204926	176508	381434	54
İstatistik, matematik, sistem analizi meslekleri	6049	12730	18779	32
Ekonomistler	3059	6430	9489	32
Mali müşavir ve maliyeciler	18926	50031	68957	27
Hukuk ile ilgili meslekler	14794	38722	53516	28
Öğretim ile ilgili meslekler	291056	391454	682510	43
Din ile ilgili meslekler	2454	69730	72184	4
Yazarlar ve edebiyatla ilgili meslekler	15482	19141	34623	45
Heykeltıraş, ressam, yazar vb sanatla ilgili meslekler	3957	27298	31255	13
Sporcular ve spor ile ilgili meslekler	1349	13454	14803	9
Yasama organları ve kamu üst düzey yöneticilikleri	12810	71569	84379	15
Müteşebbis ve yöneticiler (ticaret hariç)	23318	258649	281967	8
Büro memurları grup şefi	13107	22002	35109	37
Kamu idare memurları	71862	170245	242107	30
Stenolar, kart ve rule delgi operatörleri, daktilo vb. çalışanları	119482	44415	163897	73
Muhasebe memurları, daktilograf, kasiyer vb. çalışanlar	241568	340732	582300	42
Ulaştırma ve haberleşme servis şefleri	1080	3815	4895	22

EK-3 Orta ve üst düzey yöneticiliklerde kadının yeri [Devlet Personel Başkanlığı (DPB), 2002]

Unvanlar	Kadın	Erkek	Toplam	K%
Müsteşar	0	21	21	0
Müsteşar Yardımcısı	5	90	95	5
Başkan (Kurum ve üst kurul başkanları)	10	47	57	18
Başkan Yardımcısı	10	59	69	15
Genel Müdür (KİT genel müdürleri hariç)	12	154	166	7
Genel Müdür Yardımcısı (KİT genel müdür yardımcıları hariç)	63	408	471	13
Daire Başkanı	300	1316	1616	19
Daire Başkanı Yardımcısı	28	277	305	9
Şube Müdür	2101	11700	13801	15
Bölge Müdürü	45	774	819	6
Bölge Müdür Yardımcısı	56	1253	1309	4
İl Müdürü (veya eşdeğerleri)	77	2986	3063	3
İl Müdür Yardımcısı (veya eşdeğerleri)	180	2007	2187	8
Müdür (diğer)	1209	10490	11699	10
Müdür Yardımcısı(diğer)	1067	4024	5091	21
Şef	8395	16465	24860	34
Toplam	13558	52071	65629	26

EK-4 Anket formu örneği

Bu anket Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında yürütülmekte olan yüksek lisans tezi için kullanılacaktır. Tez konusu “Yerel Yönetimler Ölçeğinde Planlamaya Kadın Katılımı: Ankara Örneği”dir. Ankete katılanların kişisel bilgileri bu çalışmada kesinlikle kullanılmayacaktır. Ankete katıldığınız ve teze katkıda bulunduğunuz için şimdiden teşekkür ederim.

Ankete Katılan Kişi Bilgileri

Adı – Soyadı	
Cinsiyet	☐ Kadın ☐ Erkek
Doğum Tarihi	
Eğitim Düzeyi	
Meslek	Çalıştığı Birim: Görev:
Oturduğu İlçe - Mahalle	

Çalışma Yaşamı

1. Çalışma yaşamında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

.....

2. Çalışma koşulları, yapılan iş, kariyer vb. konularda kadın iseniz erkeklerle / erkek iseniz kadınlarla eşit haklara sahip misiniz?

- Evet
 Hayır (Nedenleri)

3. Sizden farklı bir cinsiyette amirinizin olması sizi rahatsız eder mi?

- Evet rahatsız eder (aynı cinsiyetten amirle daha iyi anlaşabilirim).
 Hayır rahatsız etmez (farklı cinsiyetten amirle daha iyi anlaşabilirim).
 Fark etmez (çalışma ortamında cinsiyet ayrımı yapmam).

4. Planlama disiplininde kadın çalışanlar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

- Sık seyahat gerektirdiği için plancılığın kadınlara uygun olmadığını düşünüyorum.
 Kamusal hak ve eşitlik ilkelerine kadınların daha duyarlı olması sebebiyle plancılığın kadınlara uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum.
 Diğer (.....

)

EK-4 (Devam) Anket formu örneği

Kentsel Sorunların Algılanması

5. Ankara kent düzeyi, yaşadığınız belediye ve mahalledeki en önemli 3 sorununuzu belirtiniz.

Ankara

- i.
ii.
iii.

Belediye

- i.
ii.
iii.

Mahalle

- i.
ii.
iii.

Yerel Yönetim Politikaları ve Kadın Temsili

6. Eğer yerel politikada yer alsaydınız hangi konulara ağırlık vermek isterdiniz?

-
.....
.....
.....

7. Çoğunluğu erkeklerden oluşan bir meclisin kadınları temsil ederek kadın sorunlarına çözüm bulabileceğini düşünüyor musunuz?

- Hayır
 Evet
 Bazı konularda (Konu belirtiniz)

8. Belediye meclislerinde kadın sayısının artırılması için kota uygulaması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

- Kota uygulaması yapılmamalı (Nedenleri)
 Belediye meclisinde kadın kotası % 10–29 arasında olmalı.
 Belediye meclisinde kadın kotası % 30–49 arasında olmalı.
 Belediye meclisinde kadın kotası %50 olmalı.

9. Belediyenize herhangi bir istek, öneri yada şikayet için başvuruda bulunan bireylerin büyük çoğunluğunu hangi cinsiyet oluşturmaktadır?

- Kadınlar
 Erkekler
 Her iki cinsiyet eşit düzeyde
 Herhangi bir fikrim yok.

EK-4 (Devam) Anket formu örneği

10. Başvuruda bulunan bireylerin ağırlıklı olarak rahatsız oldukları sorunlar nelerdir?

a) **Kadınların** başvuruda buldukları sorunlar (birden fazla sorunu başvuru oranına göre numaralandırarak işaretleyebilirsiniz)

- İmar itirazları, inşaat vb. sorunları
- Tapu, ruhsat vb. sorunları
- Altyapıya ilişkin (kanalizasyon, su, ulaşım vb.) sorunlar
- Çevre sağlığı ve kirlilik ile ilgili sorunlar
- Ekonomik yardım, istihdam vb. sorunlar
- Sosyal donatı yetersizliğine ilişkin sorunlar
- Diğer (.....)
-)

b) **Erkeklerin** başvuruda buldukları sorunlar (birden fazla sorunu başvuru oranına göre numaralandırarak işaretleyebilirsiniz)

- İmar itirazları, inşaat vb. sorunlar
- Tapu, ruhsat vb. sorunlar
- Altyapıya ilişkin (kanalizasyon, su, ulaşım vb.) sorunlar
- Çevre sağlığı ve kirlilik ile ilgili sorunlar
- Ekonomik yardım, istihdam vb. sorunlar
- Sosyal donatı yetersizliğine ilişkin sorunlar
- Diğer (.....)
-)

11. Belediyenize gelen şikayet ve isteklerde vatandaşların en sık kullandıkları başvuru yöntemi nedir?

a) **Kadın** vatandaşlarda için

- Telefonla başvuru
- Dilekçe ile Başvuru
- Bir yetkili ile yüz yüze görüşerek
- Diğer (.....)

b) **Erkek** vatandaşlar için

- Telefonla başvuru
- Dilekçe ile Başvuru
- Bir yetkili ile yüz yüze görüşerek
- Diğer (.....)

Kadınlar İçin Planlama ve Planlamaya Katılım**12. Sizce kentinizde cinsiyete duyarlı bir planlamaya ihtiyaç var mı?**

- Evet (Nedenleri.....)
- Hayır (Nedenleri.....)
- Herhangi bir fikrim yok

EK-4 (Devam) Anket formu örneği

13. Cinsiyet duyarlı planlama sürecinde kadın planlılarının yer almasının gerekliliğine inanıyor musunuz?

- Evet (Kadın planlıları gerekli)
- Hayır (Erkek planlıları da kadınlar için planlama yapabilir)
- Hiçbir fikrim yok

14. Cinsiyet duyarlı planlama yapıldığı varsayılırsa öncelikle düzenlenmesi gereken kentsel mekanlar hangisi/hangileridir? (birden fazla seçeneği öncelik numarası vererek işaretleyebilirsiniz)

- Konut
- Rekreasyon
- Ulaşım ve altyapı
- Eğitim tesisleri (ilkokul, kreş, anaokulu vb.)
- Sosyal - Kültürel donatılar
- Güvenlik (sokak ışıklandırmaları, yaya yolu düzenlemeleri vb.)
- Ticaret tesisleri
- Diğer (Belirtiniz.....)

15. Sizce ülkemizde yerel yönetimlerde kadın katılımı diğer Batı ülkeleri ile kıyaslandığında yeterli düzeyde midir?

- Evet
- Hayır
- Hiçbir fikrim yok

16. (Uyarı: Bu soruyu 15. soruya hayır cevabını verenler yanıtlayacaktır) Ülkemizde kadınların planlamanın süreçlerinde etkin bir şekilde yer alamamasının en önemli nedenleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

17. Yerel yönetimlerde (mecliste, muhtarlık ve belediye başkanlıklarında) yada planlamada kadın çalışan sayısının artırılması sizce kadın katılımını etkiler mi?

- Evet (Nedenleri.....)
- Hayır (Nedenleri.....)
- Herhangi bir etkisi olmaz
- Hiçbir fikrim yok

18. Yerel yönetimler ölçeğinde planlama sürecinde kadın katılımının artırılması için ne gibi önlemler alınabilir?

.....

.....

.....

.....

EK-5 Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

Ankara Büyükşehir Belediyesi									
Çalışılan Birim (Daire Başkanlığı)	Erkek (Memur)				Kadın (Memur)				İşçi Sayısı
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	
Basın Yayın	-	2	-	13	-	-	5	3	9
Çevre Koruma	3	6	25	59	-	1	16	26	283
Destek Hizmetleri	33	64	80	46	1	7	18	17	129
Dış ilişkiler	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Eğitim - Kültür	3	8	15	19	1	4	12	6	92
Emlak ve İstimlak	2	3	22	46	1	-	17	17	4
Etüd Proje	-	1	3	37	-	-	1	18	-
Fen İşleri	17	17	68	69	-	1	8	25	657
Genel Sekreterlik	-	3	-	19	-	-	1	1	-
Hukuk	-	-	5	6	-	1	3	34	-
İç Denetim	-	-	1	7	-	-	1	1	-
İmar ve Şehircilik	-	-	16	47	-	1	11	44	-
İnsan Kaynakları	-	1	16	13	-	-	12	13	80
İtfaiye	53	167	285	53	-	-	7	3	2
Mali Hizmetler	-	1	50	26	-	-	21	22	-
Özel Kalem	-	1	1	1	-	-	2	1	-
Sağlık	16	30	56	90	-	26	57	102	78
Sivil Savunma	-	1	10	2	-	-	-	-	-
Sosyal Hizmetler	-	3	3	9	1	-	21	34	73
Teftiş	-	-	1	13	-	-	1	9	-
Trafik	4	10	30	39	-	1	7	13	95
Yapı Kontrol	-	-	2	44	-	-	1	11	-
Yazı İşleri	1	1	5	6	-	-	8	10	-
Zabita	-	6	159	139	-	-	38	17	2
TOPLAM (2857 memur)	132	325	853	805	5	42	268	427	1504

Gölbaşı Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
APK Müdürlüğü	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Eğitim ve Kültür	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fen İşleri	53	2	-	-	-	6	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Hesap İşleri	-	-	-	1	-	8	-	3	-	-	-	-	-	3	-	3
Hukuk İşleri	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
İmar ve Şehircilik	-	-	-	-	2	5	-	5	-	-	-	-	-	-	2	1
Özel Kalem	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Park ve Bahçeler	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Personel İşleri	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1
Ruhsat ve Küşat	-	-	-	-	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık İşleri	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Satın Alma	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sivil Savunma	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik İşleri	71	-	6	-	19	-	13	-	-	-	-	-	2	-	5	-
Temizlik İşleri	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Yapı Kontrol	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Yazı İşleri	-	-	-	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-	2	-	1
Zabita	-	-	-	-	-	7	-	7	-	-	-	1	-	1	-	-
TOPLAM	124	2	6	4	21	43	13	45	-	-	-	1	2	8	7	8
	126		10		64		58				1		10			15

Kalecik Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Emlak ve İstimlak	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Fen İşleri	34	-	6	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Mali Hizmetler	-	-	4	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Kalem	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Yazı İşleri	-	-	2	5	3	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Zabita	14	-	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	48	-	17	7	11	3	3	4	-	-	-	-	1	2	-	-
	48		24		14		7						3			

EK-5 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

Mamak Belediyesi																				
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek										Kadın									
	Bilinmiyor		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		Bilinmiyor		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.	İ.	M.
Çevre Koruma ve Kontrol	-	-	1	-	-	1	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Döner Sermaye	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2
Emlak ve İstimlak	-	-	-	-	-	1	-	5	-	8	-	-	-	-	-	2	-	8	-	4
Fen İşleri	82	-	98	-	67	3	58	16	15	24	10	-	-	-	1	1	16	4	4	3
Hukuk İşleri	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
İdari İşler	8	-	1	3	1	29	2	16	-	4	1	-	-	-	-	-	1	6	-	2
İmar ve Şehircilik	-	-	-	-	-	3	-	8	-	24	-	-	-	-	-	2	-	8	-	8
İnsan Kaynakları ve Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	5	-	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Kültür ve Sosyal İşleri	-	-	-	-	-	1	-	4	-	1	-	-	-	-	-	1	-	4	-	1
Makine İkmal Bakım Onarım	10	-	46	-	8	2	11	4	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Mali Hizmetler	-	-	-	-	-	4	-	7	-	10	-	-	-	-	-	2	-	29	-	6
Özel Kalem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Sağlık İşleri	-	-	-	-	-	-	-	5	-	6	-	-	-	-	1	1	-	7	-	5
Sivil Savunma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strateji Geliştirme	-	-	-	-	-	-	-	1	-	10	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2
Teftiş Kurulu	-	-	-	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	13
Temizlik İşleri	15	-	93	-	28	-	18	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Yazı İşleri	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	2
Zabita	-	-	-	1	-	11	-	44	-	77	-	1	-	-	-	-	-	9	-	12
TOPLAM	115	-	239	4	104	57	89	126	17	191	11	1	1	-	2	11	18	92	5	70
	115		243		161		215		208		12		1		13		100		75	

Altındağ Belediyesi																				
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek										Kadın									
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite					
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur				
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Bilgi İşlem	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Çevre Koruma ve Kontrol	19	-	2	-	1	2	-	11	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	4	
Fen İşleri	80	-	21	-	9	12	2	28	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	
Hukuk İşleri	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
İmar ve Şehircilik	2	-	-	-	-	13	-	15	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	8	
İnsan Kaynakları ve Eğitim	11	-	1	3	7	10	-	11	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	5	
Kültür ve Sosyal İşler	-	-	-	1	-	4	-	3	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	2	
Mali Hizmetler	-	-	-	2	-	22	-	15	-	-	-	1	-	11	-	-	-	-	10	
Özel Kalem	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
Sivil Savunma	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sosyal Yardım	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Teftiş Kurulu	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	
Temizlik İşleri	215	-	51	-	17	4	1	5	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Yazı İşleri	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	
Zabita	1	-	-	-	-	67	-	53	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	7	
TOPLAM	328	-	75	6	34	145	3	161	7	-	-	3	2	29	-	-	-	49		
	328		81		179		164		7		3		31		49					

EK-5 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

Yenimahalle Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Basın Yayın Halkla İlişkiler	-	-	-	2	-	3	-	7	-	-	-	1	-	5	-	3
Bilgi İşlem	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	1	-	3
Destek Hizmetleri	143	18	9	7	5	17	-	5	-	-	-	-	-	9	-	1
Emlak ve İstimlak	-	-	1	2	4	7	-	7	-	-	-	1	-	2	-	11
Fen İşleri	86	-	14	1	15	24	40	25	-	-	-	2	3	4	1	11
Hukuk İşleri	-	-	-	-	1	2	-	4	-	-	-	-	-	3	-	5
İmar ve Şehircilik	-	-	2	2	2	6	3	21	-	-	1	-	2	5	5	12
İnsan Kaynakları ve Eğitim	-	-	-	1	-	6	-	3	-	-	-	2	-	4	-	10
Mali Hizmetler	-	-	-	3	-	36	-	13	-	-	-	3	4	22	-	13
Özel Kalem	-	-	1	1	5	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-
Park ve Bahçeler	28	13	51	3	1	5	3	19	-	-	-	-	1	-	10	5
Ruhsat ve Denetim	-	-	-	1	-	6	-	6	-	-	-	-	-	4	-	5
Sağlık İşleri	-	-	-	-	-	-	2	7	-	-	-	-	-	-	-	3
Veteriner İşleri	-	-	2	5	1	4	2	9	-	-	-	-	-	3	4	8
Sivil Savunma Uzmanlığı	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Teftiş Kurulu	-	-	-	-	1	3	1	30	-	-	-	-	-	1	-	7
Temizlik İşleri	79	21	20	2	1	6	-	1	1	-	-	1	-	1	-	1
Yapı Kontrol	1	-	11	-	8	2	4	9	-	-	1	-	2	2	5	1
Yazı İşleri ve Karalar	-	-	3	5	1	3	-	1	-	-	-	-	-	3	-	7
Zabita	0	-	21	16	18	82	2	30	-	-	-	1	4	12	4	13
TOPLAM	337	52	135	51	63	214	57	203	1	-	2	12	16	83	29	120
	389		186		277		260		1		14		99		149	

Çubuk Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Fen İşleri	27	-	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hesap İşleri	-	-	-	1	9	3	3	7	-	-	-	1	1	2	1	1
Hukuk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İmar ve Şehircilik	-	-	-	-	2	-	4	1	-	-	-	-	-	-	1	-
İşletme Müdürlüğü	52	1	15	-	23	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Kalem	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Park ve Bahçeler	9	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruhsat ve Küşat	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık Hizmetleri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik İşleri	48	1	8	1	4	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Veteriner İşleri	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Yazı İşleri	4	1	4	-	4	2	3	1	-	-	1	-	-	1	1	3
Zabita	2	-	4	1	-	6	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1
TOPLAM	143	3	43	3	44	15	18	18	2	-	1	1	1	3	2	6
	146		46		59		36		2		2		4		8	

EK-5 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

Sincan Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
APK Müdürlüğü	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Basın Yayın Halkla İlişkiler	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Destek Hizmetleri	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Emlak ve İstimlak	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fen İşleri	106	1	42	-	36	5	3	4	-	-	1	-	1	-	1	-
Hukuk İşleri	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
İmar ve Şehircilik	-	-	1	1	9	2	5	7	-	-	-	-	2	-	4	3
İnsan Kaynakları ve Eğitim	2	-	1	-	4	1	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-
Kültür ve Sosyal İşler	5	-	8	-	8	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-
Mali Hizmetler	3	-	2	1	14	6	2	11	1	-	2	-	15	3	2	-
Özel Kalem	5	-	3	-	4	3	-	2	-	-	-	-	3	-	-	-
Park ve Bahçeler																
Sağlık İşleri	5	-	4	-	5	1	-	4	6	-	-	-	8	2	-	3
Sivil Savunma Uzmanlığı	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Teftiş Kurulu	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik İşleri	75	-	31	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yazı İşleri	-	-	-	-	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	1	1
Zabita	2	-	1	-	4	41	-	7	-	-	-	-	2	4	-	-
TOPLAM	203	1	93	2	124	59	14	46	7	-	4	-	40	9	8	7
	204		95		183		60		7		4		49		15	

Çankaya Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Temizlik İşleri	198	-	47	-	36	3	13	1	-	-	2	-	-	1	-	-
Kültür ve Sosyal İşler	2	1	3	3	15	12	6	14	-	-	3	3	4	9	13	18
Küçük ve İktisat	-	-	-	1	-	3	-	20	-	-	-	5	-	7	-	10
Sağlık İşleri	-	1	2	8	3	12	18	46	-	-	-	2	4	21	36	52
Fen İşleri	78	10	124	22	148	35	16	70	3	-	7	1	18	13	16	25
Teftiş	-	-	-	-	-	1	-	10	-	-	-	1	-	2	-	5
Basın Yayın	-	-	-	-	1	-	3	4	-	-	-	-	8	3	3	2
Özel Kalem	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	3
Çevre	-	-	-	-	-	2	-	22	-	-	-	1	-	-	-	4
Bilgi İşlem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
İmar ve Şehircilik	-	-	-	-	-	17	2	63	-	-	-	1	4	19	5	50
Hukuk İşleri	-	-	-	1	-	2	-	6	-	-	-	-	-	4	-	9
Yazı İşleri	-	-	-	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-	7	-	12
İnsan Kaynakları	-	-	-	6	-	4	-	10	-	-	-	-	-	9	-	14
Hesap İşleri	-	2	-	25	-	56	4	58	-	1	-	2	-	41	4	54
Emlak ve İstimlak	-	-	-	-	-	4	2	12	-	-	-	-	-	8	3	7
İdari ve Mali İşler	8	9	64	15	59	12	2	6	5	-	10	-	17	1	-	-
Zabita	3	1	1	5	26	108	19	93	-	-	-	2	3	23	5	21
TOPLAM	289	24	241	87	287	274	85	441	8	1	22	19	58	168	85	287
	313		328		561		526		9		41		226		372	

EK-5 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Basın Yayın Halkla İlişkiler	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bilgi İşlem	-	-	-	-	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	5
Destek Hizmetleri	-	1	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Emlak ve İstimlak	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Fen İşleri	73	-	40	4	48	4	20	5	-	-	1	-	12	1	2	1
Hukuk İşleri	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
İmar ve Şehircilik	-	-	-	-	2	1	-	20	-	-	-	-	-	1	-	6
İnsan Kaynakları ve Eğitim	-	2	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-
Kültür ve Sosyal İşler	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Mali Hizmetler	-	-	-	-	-	14	-	8	-	-	-	-	-	4	-	5
Özel Kalem	-	-	-	-	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Park ve Bahçeler	7	-	3	2	5	1	-	5	-	-	-	-	-	-	1	3
Sağlık İşleri	-	-	-	-	-	4	-	8	-	-	-	-	-	-	-	5
Sivil Savunma Uzmanlığı	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Strateji Geliştirme	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Teftiş Kurulu	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik İşleri	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Veteriner İşleri	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1
Yazı İşleri	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	4	-	1
Zabita	-	1	-	2	-	24	-	10	-	-	-	-	-	-	-	3
TOPLAM	80	4	43	11	55	65	20	96	-	-	1	-	12	13	3	35
		84		54		120		116			1		25		38	

Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Fen İşleri	4	1	3	2	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hesap İşleri	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
İşletme Müdürlüğü	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruhsat ve Küşat	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık İşleri	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Yazı İşleri	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Zabita	-	-	1	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	4	1	4	4	-	13	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
		5		8		13		7								

Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Destek Hizmetleri	3	4	2	2	5	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fen İşleri	3	1	26	1	21	2	-	12	-	-	-	-	-	-	1	2
Kültür ve Sosyal İşler	-	-	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Mali Hizmetler	-	-	1	2	1	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Sağlık İşleri	-	-	-	-	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Yazı İşleri	-	-	2	1	3	1	1	1	-	-	-	1	-	2	-	-
Zabita	3	-	2	3	8	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Kalem	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik İşleri	12	2	12	1	2	-	-	2	-	2	-	2	-	1	-	-
TOPLAM	21	7	46	10	47	11	2	22	2	-	2	1	2	2	1	2
		28		56		58		24		2		3		4		3

Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Fen İşleri	19	2	9	7	1	3	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Hesap İşleri	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik İşleri	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Zabita	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	19	2	9	7	1	3	-	3	1	-	-	1	-	-	-	-
		22		16		8		3		1		1		-		-

EK-5 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

Keçiören Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Basın Yayın Halkla İlişkiler	-	-	-	2	-	3	-	7	-	-	-	1	-	14	-	12
Bilgi İşlem	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	38	6	-	3
Destek Hizmetleri	343	8	59	1	5	8	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-
Emlak ve İstimlak	-	-	1	1	4	7	-	7	1	-	-	-	-	1	-	1
Fen İşleri	86	-	10	1	105	11	25	11	2	-	-	-	-	-	5	6
Hukuk İşleri	-	-	-	-	1	2	-	4	-	-	-	-	-	-	14	1
İmar ve Şehircilik	-	-	2	2	2	6	3	15	-	-	-	-	10	-	1	12
İnsan Kaynakları ve Eğitim	-	-	-	1	-	6	-	3	-	-	-	1	-	6	-	-
Mali Hizmetler	-	-	-	1	-	14	-	13	-	-	2	-	-	8	22	3
Özel Kalem	-	-	1	1	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Park ve Bahçeler	28	-	101	3	1	5	3	11	1	-	-	-	-	-	-	2
Ruhsat ve Denetim	-	-	-	1	-	5	-	6	-	-	-	-	-	1	-	-
Sağlık İşleri	-	-	-	-	-	-	2	7	-	-	-	-	2	1	-	6
Veteriner İşleri	-	-	2	1	1	4	2	6	-	-	-	-	3	2	-	4
Sivil Savunma Uzmanlığı	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Teftiş Kurulu	-	-	-	-	1	3	1	15	-	-	-	-	-	-	-	1
Temizlik İşleri	292	-	20	2	1	5	-	1	14	-	1	-	-	-	-	3
Yapı Kontrol	1	-	11	-	16	8	4	9	-	-	-	-	-	-	-	1
Yazı İşleri ve Karalar	-	-	3	2	1	3	-	1	-	-	9	4	27	11	-	14
Zabıta	-	-	21	2	48	20	2	20	-	-	-	-	1	-	-	-
TOPLAM	750	8	234	21	191	112	42	147	18	-	13	6	80	50	42	69
	758		255		303		189		18		19		130		111	

Akyurt Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Emlak ve İstimlak	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Fen İşleri	35	41	19	16	3	20	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Mali Hizmetler	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Kalem	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Park ve Bahçeler	8	-	6	-	5	-	3	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Yazı İşleri	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-
Zabıta	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	43	41	25	18	8	35	5	5	-	-	1	-	6	1	1	-
	84		43		43		10		-		1		7		1	

EK-5 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çalışan kişi sayısı

Ayaş Belediyesi																
Çalışılan Birim (Müdürlükler)	Erkek								Kadın							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur	İşçi	Memur
Basın Yayın Halkla İlişkiler	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fen İşleri	7	-	6	-	2	1	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-
Hesap İşleri	-	-	1	-	2	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Otobüs İşletmesi	6	-	4	6	3	4	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Sağlık İşleri	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik İşleri	1	-	2	2	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Yazı İşleri	2	-	-	-	2	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	2
Zabita	3	-	2	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	19		15	9	13	11	1	4	4		3		3		1	4

EK-6 Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kentsel sorunlar algısı

1.° Sorunlar İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Su	Ulaşım	Otopark	Çevre	Yeşil Alan	Plansız Yerleşim	Üst - Alt Gecit	Sosyal Kültürel	Toplu Taşıma	Altyapı	Güvenlik	Eğitim
Akyurt	Kadın	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Altındağ	Kadın	20	60	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	60	-	-	-	20	-	-	-	-	-	20
Ayaş	Kadın	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bala	Erkek	50	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çankaya	Kadın	5	5	-	9	-	5	49	9	9	-	9	-
	Erkek	33	17	6	6	-	-	-	6	-	22	-	10
Çubuk	Kadın	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elmadağ	Erkek	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Etimesgut	Kadın	-	25	-	-	-	-	-	-	25	25	25	-
	Erkek	-	25	-	-	-	25	-	-	-	50	-	-
Gölbaşı	Kadın	-	50	-	-	-	-	-	-	50	-	-	-
	Erkek	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kalecik	Kadın	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kazan	Kadın	67	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-
	Erkek	-	67	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-
Keçiören	Kadın	17	32	-	-	-	17	-	-	17	-	-	-
	Erkek	17	32	17	-	-	-	-	17	17	-	-	-
Mamak	Kadın	16	16	-	17	-	-	17	-	-	17	17	-
	Erkek	14	72	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-
Sincan	Kadın	50	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	20	-	-	-	-	-	-	60	-	-	20
Yenimahalle	Kadın	11	67	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
A. Büyükşehir	Kadın	-	40	-	-	-	-	20	-	30	-	10	-
	Erkek	30	33	4	8	-	4	-	-	4	17	-	-
2.° Sorunlar İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Su	Ulaşım	Otopark	Çevre	Yeşil Alan	Plansız Yerleşim	Üst - Alt Gecit	Sosyal Kültürel	Toplu Taşıma	Altyapı	Güvenlik	Eğitim
Akyurt	Kadın	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Altındağ	Kadın	-	20	-	-	-	-	20	-	-	-	60	-
	Erkek	20	20	-	-	20	20	-	-	-	-	20	-
Ayaş	Kadın	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bala	Erkek	-	-	-	-	-	50	-	50	-	-	-	-

EK-6 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kentsel sorunlar algısı

Çankaya	Kadın	-	-	5	-	-	9	14	-	59	-	-	13
	Erkek	6	28	6	-	5	11	-	39	-	-	5	-
Çubuk	Kadın	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Elmadağ	Erkek	-	-	-	-	-	50	-	-	-	50	-	-
Etimesgut	Kadın	-	-	-	25	-	-	-	-	25	25	25	-
	Erkek	-	33	-	34	-	33	-	-	-	-	-	-
Gölbaşı	Kadın	-	-	-	50	-	-	50	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-
Kalecik	Kadın	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-
Kazan	Kadın	33	67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	33	34	-	33	-	-	-	-	-	-
Keçiören	Kadın	20	-	-	-	-	20	-	20	-	20	20	-
	Erkek	-	-	-	20	-	20	20	20	20	-	-	-
Mamak	Kadın	-	32	-	-	-	17	-	-	17	17	-	17
	Erkek	-	29	29	-	29	-	-	-	-	13	-	-
Sincan	Kadın	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	75	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-
Yenimahalle	Kadın	-	23	22	33	-	-	-	-	11	-	11	-
	Erkek	25	-	25	-	-	25	-	-	-	25	-	-
A. Büyükşehir	Kadın	10	10	10	10	-	10	20	-	10	10	10	-
	Erkek	4	17	4	4	-	8	4	42	-	17	-	-
3.° Sorunlar İlçeler / Cinsiyet (Yüzde %)		Su	Ulaşım	Otopark	Çevre	Yeşil Alan	Plansız Yerleşim	Üst - Alt Geçit	Sosyal Kültürel	Toplu Taşım	Altyapı	Güvenlik	Eğitim
Akyurt	Kadın	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	50	-	-	-	-	50	-	-	-	-	-	-
Altındağ	Kadın	-	-	-	-	20	-	-	-	80	-	-	-
	Erkek	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ayaş	Kadın	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-
Bala	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	
Çankaya	Kadın	4	-	-	5	-	-	18	14	14	9	36	-
	Erkek	-	17	12	35	6	12	-	-	-	12	-	6
Çubuk	Kadın	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-
	Erkek	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elmadağ	Erkek	-	-	-	-	-	50	-	-	-	50	-	-
Etimesgut	Kadın	-	-	-	-	-	-	67	-	33	-	-	-
	Erkek	-	34	33	-	-	-	-	-	-	33	-	-
Gölbaşı	Kadın	-	50	-	-	50	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Kalecik	Kadın	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-

EK-6 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kentsel sorunlar algısı

Kazan	Kadın	-	50	-	-	-	-	-	-	50	-	-	-
	Erkek	-	-	-	50	-	50	-	-	-	-	-	-
Keçiören	Kadın	-	-	-	25	-	25	-	25	25	-	-	-
	Erkek	-	-	-	33	33	-	-	-	-	34	-	-
Mamak	Kadın	17	17	-	17	-	-	-	32	-	17	-	-
	Erkek	25	-	50	-	-	-	-	-	-	25	-	-
Sincan	Kadın	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-
Yenimahalle	Kadın	14	14	-	14	15	-	-	-	15	14	14	-
	Erkek	34	-	-	-	33	-	-	-	-	33	-	-
A. Büyükşehir	Kadın	-	12	-	-	12	25	13	-	25	13	-	-
	Erkek	13	13	-	36	6	13	-	-	13	6	-	-

EK-7 Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kent konseyi ve halk katılım birimleri

Kent Konseyi			
İlçeler	Etkinlik düzeyi	Komisyonlar	Halk Katılımı
Akyurt	2007 yılı Nisan ayından itibaren faaliyet göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre • Çocuk Gençlik ve Spor • Eğitim-Kültür ve Sanat • Hukuk ve Demokrasi • İmar ve Şehircilik • İş ve Çalışma Hayatı • Kadın • Özürlü –Yaşlı ve Kimsesizler • Sağlık ve Sosyal İşler • Tarım ve Hayvancılık 	Katılım masası bulunmamaktadır.
Altındağ	Kent Konseyi bulunmamaktadır.	-	Altın Masa Hayır Çarşısı
Ayaş	Kent Konseyi bulunmamaktadır.	-	Katılım masası bulunmamaktadır.
Bala	Kent Konseyi bulunmamaktadır.	-	Katılım masası bulunmamaktadır.
Çankaya	2007 yılı Eylül ayından itibaren faaliyet göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre • Çocuk Gençlik ve Spor • Eğitim-Kültür ve Sanat • Hukuk ve Demokrasi • İmar ve Şehircilik • İş ve Çalışma Hayatı • Kadın • Özürlüler ve Sosyal Yardıma Muhtaçlar • Sağlık ve Sosyal İşler 	Beyaz Masa
Çubuk	Kent Konseyi hazırlık aşamasındadır.	Çalışma komisyonları henüz belirlenmemiştir.	Beyaz Masa
Elmadağ	Kent Konseyi bulunmamaktadır.	-	Beyaz Masa
Gölbaşı	Kent Konseyi hazırlık aşamasındadır.	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre ve Turizm • Eğitim ve Kültür • Esnaf ve Sanatkarlar • Gençlik ve Spor 	Beyaz Masa
Kalecik	Kent Konseyi bulunmamaktadır.	-	Katılım masası bulunmamaktadır.

EK-7 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kent konseyi ve halk katılım birimleri

Etimesgut	Kent Konseyi hazırlık aşamasındadır.	<ul style="list-style-type: none"> • Avrupa Birliği • Basın Yayın • Büyükşehir Belediyesi Koordinasyon • Çevreyi Koruma ve Güzelleştirme • Eğitim • Ekonomi ve Esnaf-Sanayici • Engelli • Gençlik • Gençlik Meclisi • Hayvan Hakları • İmar ve Planlama • İnsan Hakları • Kadın Meclisi • Kültür Sanat • Küresel Isınma • Mahalle • Mahalli Dernekler • Sağlık • Sivil Toplum Kuruluşları • Sokak Çocukları • Spor • Su, Afetler ve Kriz • Şehitler ve Gaziler • Toplu Konut İskan • Trafik ve Ulaşım Sorunları • Tüketici Hakları • Türki Cumhuriyetler • Üniversite Sanayi İşbirliği 	Ak Masa
Kazan	2007 yılı Ocak ayından itibaren faaliyet göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none"> • Afet ve Kriz • Çevre ve Sağlık • Eğitim, Kültür ve Sanat • Esnaf ve Ticaret • Gençlik ve Spor • İmar ve Şehir Planlama • İnceleme ve Araştırma • Plan ve Bütçe • Tarım Topraklarını Kullanma ve Koruma • Ulaşım ve Trafik Düzenleme 	Mavi Ay

EK-7 (Devam) Ankara Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde kent konseyi ve halk katılım birimleri

Keçiören	2007 yılı Mart ayından itibaren faaliyet göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre ve Sağlık • Eğitim-Kültür ve Sanat • Engelli Danışma • Gençlik ve Spor • Proje ve İcat • Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma 	Katılım masası bulunmamaktadır.
Mamak	Kent Konseyi hazırlık aşamasındadır.	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre • Çocuk Gençlik ve Spor • Eğitim-Kültür ve Sanat • Hayvan Hakları • Hukuk ve Demokrasi • İmar ve Şehircilik • İş ve Çalışma Hayatı • Kadın • Özürlü –Yaşlı ve Kimsesizler • Sağlık ve Sosyal İşler • Yoksullukla Mücadele 	Beyaz Masa
Sincan	Kent Konseyi bulunmamaktadır.	-	Beyaz Masa
Yenimahalle	Kent Konseyi bulunmamaktadır.	-	Yeni Masa Yeni Ay
A. Büyükşehir	Kent Konseyi hazırlık aşamasındadır.	Çalışma komisyonları henüz belirlenmemiştir.	Beyaz Masa Çalışma Ofisleri

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : POLAT, Seher
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 17.06.1981 Ankara
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0 (312) 231 74 00 / 2727
Faks : 0 (312) 232 05 86
E-posta : spolat@gazi.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi / ŞBP	2008
Lisans	Gazi Üniversitesi / ŞBP	2004
Lise	Anıttepe Lisesi	1998

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2006-	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2006-2008	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Resim, Bilgisayar teknolojileri, Yüzme